

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล: การจัดองค์ประกอบ
รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามลำดับของหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 4.1 ลักษณะข้อมูลและการนำไปใช้ประโยชน์
- 4.2 การวิเคราะห์บทสัมภาษณ์
 - 4.2.1 การสัมภาษณ์โดยตรง
 - 4.2.2 การสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
 - 4.2.3 ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์โดยตรงและการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 4.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม
 - 4.3.1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
 - 4.3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
- 4.4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบรูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม
 - 4.4.1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
 - 4.4.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง

สถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

4.5 ข้อสังเกตเชิงเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

4.5.1 การเปรียบเทียบประเด็นตามระดับความคิดเห็นด้วยในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

4.5.2 การเปรียบเทียบองค์ประกอบความคิดเห็นในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

4.6 การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล

4.7 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่

4.7.1 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ผ่านแนวรูปแบบต่าง ๆ และแนวโน้มในการสร้างสรรค์

4.7.2 ข้อสรุปลักษณะโดดเด่นในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

4.1 ลักษณะข้อมูลและการนำไปใช้ประโยชน์

ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลหลัก 5 แหล่ง โดยต่างมีวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์เฉพาะ ดังนี้

1. **การค้นหาค้นหาทฤษฎี แนวความคิด และองค์ความรู้** ด้านการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมจากเอกสาร เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกรอบแนวคิดวิจัย (research conceptual framework) โดยมีการกำหนดแนวคิดหลัก ๆ (key concepts) และสาระแนวความคิด (concepts) ที่จะมีการพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดวิจัยอย่างต่อเนื่องต่อไป
2. **การสำรวจงานสถาปัตยกรรม** ที่แสดงเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในรูปแบบตามที่ปรากฏใน
 - บทสำรวจงานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2

- บทสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ
- การนำไปใช้อ้างอิงในการสร้างแบบสอบถาม

3. การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ ซึ่งมุ่งค้นหาแนวคิดเบื้องต้นหลังงานออกแบบสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ตลอดจนทัศนคติและข้อวิจารณ์ต่อแนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในบริบทของโลกาภิวัตน์

4/5. การใช้แบบสอบถามเพื่อถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป โดยสาระสำคัญของแบบสอบถามมุ่งค้นหาคำตอบสำหรับประเด็นที่ได้ค้นพบจากการสำรวจงานศึกษา/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งที่ได้จากการสำรวจงานสถาปัตยกรรม และจากการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ ทั้งนี้ มุ่งการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยต่อประเด็นคำถามประมาณ 20-25 ข้อ กลุ่มข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นองค์ประกอบหลัก ๆ ในความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป

4.2 การวิเคราะห์บทสัมภาษณ์

การดำเนินการสัมภาษณ์ในโครงการวิจัย การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์โดยตรง และการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4.2.1 การสัมภาษณ์โดยตรง

คณะผู้วิจัยได้ออกทำการสัมภาษณ์สถาปนิกผู้ออกแบบอาคารที่จัดเป็นงานสถาปัตยกรรมในแนวเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ตามที่ได้ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ และที่ได้ทำการสำรวจลักษณะทางกายภาพ ในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้กำหนดคำถามใน 3 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

- 1) แนวคิดเบื้องต้นหลังงานออกแบบและแรงบันดาลใจ
- 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่
- 3) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดรูปแบบลักษณะไทย ตามสาระที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดวิจัยในส่วนการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

การสัมภาษณ์สถาปนิกจึงเป็นการหาข้อมูลเชิงลึก เพื่อเข้าใจถึงแนวคิดที่ซ่อนเร้นหรือแอบแฝงอยู่ในงานสถาปัตยกรรมของสถาปนิก สามารถดึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ออกแบบออกมาจากคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนการสัมภาษณ์นักวิชาการมุ่งให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม

บทสรุปจากการสัมภาษณ์

สาระสำคัญของการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมอาจสรุปตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละรายได้ให้ไว้หรือไม่ได้ให้ไว้จากการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงแนวคิดเฉพาะและข้อพิจารณาที่ใช้เป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยที่นำไปสู่งานออกแบบ หรือสู่การวิพากษ์ในกรณีของนักวิชาการ

องอาจ สาตรพันธุ์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

การออกแบบสถาปัตยกรรมควรให้ความสำคัญกับ 'แก่น' ไม่ใช่ 'เปลือก' ซึ่ง 'แก่น' ของสถาปัตยกรรมคือ รูปแบบการวางผัง รูปแบบผังของบ้าน วัด และวังอาจมาจากหลักการพื้นฐานเดียวกันและสามารถประยุกต์กันได้ เพราะรูปแบบผังของอาคารทั้ง 3 ประเภทต่างตอบสนองต่อมนุษย์ซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัย เช่น การจัดกลุ่มอาคารแบบจีนมีหลักการเดียวกันทั้งบ้าน วัด และวัง และมีรูปแบบพื้นฐานของผังอาคาร (basic layout) เป็นแบบที่เรียบง่าย แต่มีรูปลักษณะในเชิงสามมิติแตกต่างกันได้ สถาปนิกองอาจ สาตรพันธุ์ ได้ใช้แนวคิดนี้เป็นแนวทางในการวางผังอาคารโรงแรมแถมมารีน วิลเลจ จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ผสมผสานลักษณะของระเบียงคด วัดตันเกว่น จังหวัดเชียงใหม่ เป็นส่วนของระเบียงทางเดินโรงแรม ส่วน 'เปลือก' นั้น องอาจ สาตรพันธุ์เห็นว่า คือสิ่งที่เพิ่มเติมในเชิงปริมาณเข้าไปกับแก่น เช่น การเพิ่มลวดลายต่าง ๆ บนอาคาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญต่อสถาปัตยกรรมและงานสถาปัตยกรรมที่ดี คืองานที่มีการจัดผังให้เรียบง่ายตามพื้นฐานประโยชน์ใช้สอย

สัดส่วนของสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ควรมาจากการศึกษาและการประยุกต์จากกฎเกณฑ์สากลเชิงสุนทรียศาสตร์ในอดีต เช่น ความงามตาม 'Golden Section' ของกรีกที่แสดงสัดส่วนทางคณิตศาสตร์ที่มีความงามเชิงอุดมคติของรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งได้แก่สี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีด้านกว้าง : ด้านยาว เท่ากับ $1 : 1.618$ เมื่อศึกษาและวิเคราะห์สัดส่วนของสถาปัตยกรรมในอดีต เช่น วิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุ

ลำปางหลวง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นวิหารที่มีสัดส่วนงดงามตามแบบล้านนา พบว่า สัดส่วนของโครงสร้างภายในส่วนกลางสอดคล้องกับสัดส่วน 'Golden Section' และ อาจได้นำสัดส่วนของโครงสร้างดังกล่าวใช้ในงานออกแบบโครงสร้างเหนือโถงกลาง โรงแรมราชมรรคา จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากนี้ การสืบสานเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะ **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ยังปรากฏในงานก่อสร้างที่ปล่อยให้มีความเป็นธรรมชาติจากการใช้ วัสดุ เช่น การฉาบด้วยปูนหมักโดยช่างท้องถิ่นในห้องน้ำของโรงแรมราชมรรคา เป็นต้น

สุนทร บุญญาธิการ (สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555)

การจัดองค์ประกอบอาคาร **ไม่ได้นำเอารูปแบบการจัดองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้โดยตรง** แต่เป็นการคำนึงประโยชน์ใช้สอยอาคารที่สัมพันธ์กับงบประมาณค่าก่อสร้าง และการสร้างสภาวะความสบายและความปลอดภัย โดยการใช้ระบบต่าง ๆ ของอาคารที่เหมาะสม เช่น การสร้างสระน้ำขนาดใหญ่ด้านหน้า และรอบอาคารศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เพื่อเป็นพื้นที่บำบัดน้ำเสียจากอาคารและเพิ่มความสวยงามให้กับภูมิทัศน์โดยรวม

สถาปนิกสุนทร บุญญาธิการ เห็นว่า **ปัจจัยที่มีผลต่อรูปทรงอาคารมากที่สุด ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ ดวงอาทิตย์ อุณหภูมิ ลม ความร้อน ความชื้น และพืชพันธุ์** อาคารที่มีหลังคาคลุมจึงมีความลาดเอียงหลังคาเป็นมุม 60 องศา ซึ่งตอบรับกับสภาพฝน ลม และทิศทางแสงแดดของประเทศไทย ทั้งในด้านการป้องกันฝนและความร้อนเข้าสู่ตัวอาคาร ตลอดจนความแข็งแรงของโครงสร้างหลังคาต่อแรงลม นอกจากนี้ รูปทรงอาคารควรเหมือนกับรูปทรงของต้นไม้ซึ่งเป็น 'uniform' คือเป็นรูปทรงกลมที่แผ่ขยายในแนวราบทุกทิศทาง สามารถตอบรับกับทิศทางของแสงแดดและลมได้โดยไม่ต้องมี 'การหันทิศ (orientation)' ในทิศใดทิศหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้น รูปทรงอาคารจึงมีลักษณะกลม หรือโค้งรอบด้าน เช่น อาคาร DNA Resort & Spa หรือเป็นรูปทรงกล่องสี่เหลี่ยมและมีการทำผนังเอียงทุกด้านเพื่อลดแสงแดดเข้าสู่อาคารโดยตรง เช่น อาคารศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ แต่รายละเอียดของวัสดุที่นำมาใช้ในแต่ละด้านของอาคารมีความแตกต่างกัน เช่น ประเภทของกระจกที่ใช้จะแตกต่างกันในแต่ละทิศของอาคาร

การนำเอาองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาใช้ในบริบทปัจจุบัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งรูปทรง วัสดุ และวิธีการก่อสร้าง เพื่อให้สัมพันธ์กับ

ภูมิอากาศ สภาพความสบาย ความเข้าใจในลักษณะภูมิประเทศ และวัฒนธรรม การนำเอารูปแบบเรือนไทยเดิมมาใช้จึงไม่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน เพราะไม่สามารถกันเสียง หรือฟุ้งพากรระบายอากาศด้วยวิธีธรรมชาติได้อีกต่อไป แต่ต้องอาศัยวัสดุใหม่ ๆ เช่น ผนังโพนกันความร้อน และกระจก 2 ชั้น เป็นต้นในการกันความร้อนเข้าสู่อาคาร

พริส พัทธเสวต (สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555)

แนวทางในการสร้างสรรค์เชิงเอกลักษณ์ รูปลักษณ์ และสัญลักษณ์ เพื่อนำไปสู่สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยที่ตอบสนองกับกิจกรรมและประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน ตามแนวคิดของสถาปนิกพริส พัทธเสวต มีดังนี้

- **เอกลักษณ์ (identity)** โดยใช้ลักษณะนามธรรมและรูปธรรม เช่น บ้านตะวันออก (East House) มีการนำรูปทรงหลังคาทรงจั่ว การยกลอย การจัดวางอาคารล้อมที่ว่าง และให้ความสำคัญกับรายละเอียดการก่อสร้าง (Technics) ที่สอดคล้องกับการก่อสร้างของอาคารแบบไทยเดิม เช่น การเชื่อมต่อระหว่างวัสดุต่าง ๆ เช่น เหล็ก คอนกรีต ไม้ กระจก เป็นต้น มีการจัดผังเป็นรูปตัว T เชื่อมต่ออาคารสามหลังด้วยชานการใช้เสากลมเหมือนต้นหมาก การมีบันไดอยู่นอกบ้าน
- **รูปลักษณ์ (image)** โดยใช้รูปแบบทางกายภาพเป็นรูปแบบเฉพาะ เช่น อาคารโรงแรมยูเดีย ออน เดอะ ริเวอร์ มีการผสมผสานวัสดุพื้นถิ่นกับวัสดุสมัยใหม่ เช่น การใช้ผนังก่ออิฐรมอุยโชว์แนวกับบานกระจกขนาดใหญ่ และการใช้หลังคาทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องดินเผากับโครงเหล็ก การใช้ค้ำยัน
- **สัญลักษณ์ (symbol)** มีการใช้องค์ประกอบอาคารในการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ เช่น อาคารจุฬาพัฒน์ 13 มีการจัดองค์ประกอบ ได้แก่ การยกลอยอาคารให้มีได้ทุน การรวบเสาดอาคาร 3 ต้นบริเวณมุมอาคารให้เหลือเพียงเสาดียวและเป็นเสาดเอียง การซ้อนชั้นของหลังคา การใช้สีชมพูซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดองค์ประกอบในงานออกแบบมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมไทย เช่น การมีชานกลางเพื่อเชื่อมพื้นที่ของอาคารแต่ละส่วนเข้าด้วยกันในบ้านตะวันออกการมีลาน (court) ล้อมด้วยหมู่อาคารของอาคารโรงแรมยูเดีย ออน เดอะ ริเวอร์

รูปทรงและสัดส่วนอาคารที่แสดงลักษณะไทยเกิดจากเหตุปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ ความงามแห่งหลังคา ความสลับแห่งที่ว่าง ความบางเบาแห่งผนัง และควมมีชีวิตแห่งสถาปัตยกรรม ซึ่งตอบรับกับ 2H (hot & humid) และ 3C (climatology, construction & technic, cosmology & believe) และแสดงออกทางรูปทรงและสัดส่วน ได้แก่ รูปทรงอาคารที่ยกลอยและสูงจากพื้นเพื่อให้อาคารดูโปร่งโล่ง สัดส่วนหลังคามีความลาดเอียงและความสูงมากเพื่อระบายความร้อน การยื่นชายคายาวและอยู่ในระยะที่สัมผัสด้วยมือได้ของบ้านตะวันออก (East House) การยกอาคารลอยให้มีได้ถุน การซ้อนชั้นของหลังคา และการทำเสาเอียงของอาคารจุฬาพัฒน์ 13

อมตะ หลูปัญญ์ และ ทวีติย์ วัชรากัย เทพาคำ (สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2555)

สำนักงาน Department of Architecture ไม่มีความตั้งใจที่จะแสดงเอกลักษณ์ไทยในงานออกแบบ เช่น การนำหลังคาทรงจั่วมาใช้ แต่แสดงการจัดองค์ประกอบและรูปทรงของอาคารเป็นไปตามโจทย์และสภาพบริบทของแต่ละโครงการ รวมทั้งรสนิยมที่เป็นไปตามกระแสของโลก เช่น รูปทรงกล่องสี่เหลี่ยม มีหลังคาแบนราบหรือหลังคาเพิงแหงน (lean-to) ไม่มีรูปทรงอาคารที่ตายตัวการจัดองค์ประกอบอาคารเป็นส่วนย่อย ๆ แทนการรวมกันเป็นองค์ประกอบหรือมวลอาคารขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นแนวทางการออกแบบที่สอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอดีต เช่น ในการจัดกลุ่มเรือนย่อย ๆ รายล้อมชานตรงกลาง เป็นต้น

ตัวอย่างงานออกแบบที่คำนึงบริบทโดยรอบของที่ตั้งได้แก่ อาคาร Sun One มีการวางทิศทางอาคารสัมพันธ์กับทิศทางแสงแดด ลม และวิว และมีการทำแผงกันแดดอลูมิเนียมเป็นผนังซ้อนชั้น (double-layer skin) ด้านทิศเหนือและใต้ของอาคาร เพื่อบังแดดและเปลี่ยนภาพทัศนียภาพที่มองเห็นจากภายในสู่ภายนอกอาคารให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

ตัวอย่างงานออกแบบที่มุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาเฉพาะสำหรับอาคารนั้น ๆ ได้แก่ Sakawat Residence มีการจัดวางอาคารพักอาศัยด้านหลังและมีโครงสร้างและผนังผ้าใบทางด้านหน้าเพื่อเปลี่ยนแสงไฟรถยนต์ที่วิ่งผ่านให้เป็นแสงและเงาที่น่าสนใจ หรือการนำเอาองค์ประกอบจากประวัติศาสตร์และอาคารสำคัญมาใช้เพื่อสื่อความหมายเฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ลวดลายแบบชิโน-โปรตุเกส มาทำเป็นลายผนัง ลายผ้าเพดาน ลายกระเบื้องพื้นที่โครงการ Sala Phuket Resort และในโครงการนี้ยังมีการนำ

ธรรมชาติเข้าไปในพื้นที่ ทำให้เกิดการรับรู้ธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดให้พื้นที่ตรงกลางของห้องน้ำรวมชาย-หญิงเป็นcourt ที่มีการจัดสวน

นอกจากนี้ สำนักงาน Department of Architecture เห็นว่าเอกลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ด้วยการทำรูปแบบหนึ่ง ๆ ซ้ำกันเป็นระยะเวลาหนึ่งจนเกิดการยอมรับของสังคม และนำไปสู่รูปแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย (contemporary architecture) ในที่สุด

สิน พงษ์หาญยุทธ์ และ อธิรันทรา ศิริสวัสดิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2555)

ผลงานของบริษัท แพลน อาคิเต็ค จำกัดสามารถแบ่งออกเป็นสองระยะ ดังนี้

- ระยะที่ 1 เป็นการจัดองค์ประกอบตามรูปแบบของสถาปัตยกรรมในอดีต มีการนำเอารูปทรงหลังคา และองค์ประกอบย่อย ๆ จากสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้ร่วมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เพื่อสื่อเอกลักษณ์ไทยเช่น การใช้หลังคาทรงจั่ว และหน้าบันในอาคารโบหยก 1 และ 2

- ระยะที่ 2 เป็นการจัดองค์ประกอบโดยอ้างอิงวิถีชีวิตร่วมสมัย และประวัติศาสตร์ของที่ตั้งหรือโครงการผ่านทางองค์ประกอบอาคารต่าง ๆ เพื่อสร้าง “sense of place” และ “touch of time” ร่วมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ไม่ได้เป็นการนำเอารูปลักษณ์/เอกลักษณ์ไทยมาใช้กับอาคารโดยตรง เช่น อาคาร In Square Retails Complex มีการนำเอารูปแบบของการสัญจรในตลาดน้ำมาอ้างอิงถึงการจัดวางทางสัญจร โดยกระจายพื้นที่ที่เป็นชานเชื่อมต่อกันเป็นทางเดินและทางลาดด้านหน้าอาคาร อีกตัวอย่างหนึ่งคืออาคาร Hua Chang Heritage Hotel มีการอ้างอิงประวัติศาสตร์ของสถาปัตยกรรมแบบเรือนขนมปังขิงมาใช้กับอาคารสมัยใหม่เพื่อสร้างการวิถิหาอดีต

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา มีแนวคิดในการจัดองค์ประกอบเพื่อสร้าง ‘เรื่องเล่า’ ให้กับสถาปัตยกรรม และมองว่าสถาปัตยกรรมเป็น ‘กวีนิพนธ์ (poetry)’ ดังนี้

1. การนำเอาลักษณะไทยเชิงรูปธรรมที่สื่อหรืออ้างอิงถึง ‘ความทรงจำ (memory)’ มาใช้ร่วมกับรูปทรงเรขาคณิตของอาคาร เช่น การทำหลังคาอาคารในโรงเรียนนานาชาติ กรุงเทพ (ISB) ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากการเดินทางเยี่ยมชม

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในสิบสองปันนา แต่ไม่ได้มีการศึกษาสัดส่วนที่แท้จริง หรือมีการนำองค์ประกอบที่เป็นหน้าจั่วโครงเหล็กมาติดบนด้านหน้าอาคารทำเนียบองคมนตรี

2. การสร้างลักษณะไทยเชิงนามธรรม เช่น อาคารหุ่นยนต์ที่นำเอาหุ่นยนต์ของเล่นมาใช้ เพื่อสื่ออารมณ์สนุกสนานของคนไทย การทำรูปด้านหน้าของอาคารทำเนียบองคมนตรีให้สัมพันธ์กับรูปด้านของพระอุโบสถวัดบวรสถานสุทธาวาส หรือวัดพระแก้ววังหน้าซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อแสดงความเคารพต่อประวัติศาสตร์

3. การสื่อความหมายที่สัมพันธ์กับบริบทแวดล้อม เช่น การออกแบบรูปด้านอาคารทำเนียบองคมนตรีแต่ละด้านให้สัมพันธ์กับบริบทรอบข้าง คือด้านข้างหันเข้าหาวังสราญรมย์จะมีการเจาะช่องเปิดเป็นรูปต้นไม้เพื่อให้กลมกลืนกับหมุดต้นไม้ เป็นต้น

นอกจากนี้ สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา กล่าวว่า ลักษณะไทยยังมาจากแนวคิดที่เรียกว่า “หลัก 4 ประการของเรือนไทย” ได้แก่

1. หลังคาที่เห็นเด่นชัด – ความลาดเอียง การยื่นชายคา การระบายความร้อน เช่น หลังคาของหมู่บ้านไทยใหญ่

2. การยกพื้น เพื่ออยู่ร่วมกับธรรมชาติ ไม่ต่อต้านธรรมชาติ (ให้น้ำไหลผ่าน) เช่น กลุ่มอาคารในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รังสิต

3. เสาลอย เช่น การทำเสารายบนน้ำ

4. น้ำ การใช้สัญลักษณ์แทนน้ำ (เช่น พญานาค) หรือการวางผังที่สัมพันธ์กับน้ำ เพื่อสื่อ ‘สถาปัตยกรรมสะท้อนน้ำสะท้อนบก’ ของสถาปัตยกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การทำสระน้ำล้อมอาคารทำเนียบองคมนตรี เพื่อใช้น้ำเป็นรั้ว และการออกแบบให้เสาริขึ้นมาจากน้ำในโรงเรียนนานาชาติ กรุงเทพ (ISB)

นิธิ สถาปิตานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

สถาปนิกนิธิ สถาปิตานนท์ เห็นว่าเอกลักษณ์ไทยไม่ควรจบลงด้วยรูปแบบเฉพาะ แต่ควรมีการพัฒนาไปได้เรื่อย ๆ รูปทรงที่เป็นไทยมาจากลักษณะความเป็นไทยได้หลายรูปแบบ เช่น การนำเอาองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาใช้ รูปทรงหลังคา การใช้สีสดใส การวางผังแบบมีแกน การยกได้สูง การให้แสงสว่างในอาคาร (แสงสว่างภายในโบสถ์) โดยนำลักษณะเหล่านี้มาสื่อและผสมผสานกับวัสดุสมัยใหม่ เช่นอาคารกระทรวงการต่างประเทศ มีการจัดองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับรูปแบบของสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมในอดีตคือ การทำระเบียงทางเดินมีเสารายล้อมรอบลานโล่งภายนอกและการใช้หลังคาจั่วมุงด้วยแผ่นหลังคาเหล็กทีดลอน

อีกรูปแบบหนึ่งคือ การนำเอา 'สัญลักษณ์' ที่สำคัญขององค์กรหรือสิ่งของเครื่องใช้พื้นถิ่นอื่น ๆ มาอ้างอิงเพื่อสื่อความหมายเฉพาะของอาคาร เช่น การใช้ 'ดอกบัว' ในอาคารกระทรวงการต่างประเทศ โดยมีสระบัวบริเวณลานโล่งภายนอกอาคาร และมีการทำโคมไฟและลวดลายพื้นทางเดินภายในอาคารเป็นรูปดอกบัว การนำเอาเลข ๙ มาทำเป็นผังอาคารหอศิลป์ โครงการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และรูปแบบหลังคาของโรงแรมทัชแชก จังหวัดกระบี่ ที่อ้างอิงจากรูปแบบเรือกอแระ

ชาติรี ลดาลลิตสกุล (สัมภาษณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

สถาปนิกชาติรี ลดาลลิตสกุล มีแนวคิดที่ว่า สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ควรมีรูปแบบ 'ไทยผสมผสาน' เพื่อสะท้อนลักษณะสังคมไทยที่เป็นพหุลักษณะ โดยอาจมีการผสมผสานลักษณะท้องถิ่นเข้ากับสมัยใหม่ เช่น อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่องสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งแสดงการผสมผสานลักษณะท้องถิ่นร่วมกับความเป็นตะวันตก (หอนาฬิกาแบบฝรั่ง แต่ตีเสียงระฆังไทย) และแสดงการวางผังอาคารตามแนวแกน หรือการนำเอารูปทรงที่แฝงด้วยคติความเชื่อโดยเฉพาะ เช่น คติไตรภูมิมาใช้กับอาคารสมัยใหม่ เช่น อาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่ มีการนำเอางาน 'ครู' คือเจดีย์แบบประเพณีมาวางบนยอดอาคารที่เรียบง่าย โดยหมายถึงยอดเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบความดีเป็นต้น

นอกจากนี้ สถาปัตยกรรมควรสะท้อนแนวคิดเรื่อง "จิตตะวันออกในร่างสากล" โดยแสดงสุนทรียศาสตร์แบบตะวันออกซึ่งตะวันตกไม่มี เช่น การมี 'พื้นที่สีเทา' หรือ 'พื้นที่แสงสลัว' ในสถาปัตยกรรมทั้งของญี่ปุ่นและไทย ซึ่งเป็นพื้นที่เปลี่ยนผ่านจากพื้นที่แสงสลัวไปสู่พื้นที่สว่าง ตัวอย่างได้แก่ บ้านสีเทาแห่งกุกุ จังหวัดภูเก็ต มีคอร์ทกลางแบบอาคารพื้นถิ่นในภูเก็ต และมีการแสดงระดับของแสงในอาคารเพื่อสื่อสุนทรียภาพของแสงที่สัมพันธ์กับการเชื่อมต่อที่ว่าง

ชาติรี ประกิตนทการ (สัมภาษณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

สถาปนิกนักวิชาการชาติรี ประกิตนทการ เห็นว่า เอกลักษณะไทยเป็นแนวคิดใหม่ในสมัย ร.5 และ ร.6 ที่เริ่มมองย้อนไปหาอดีตโดยใช้วิธี 'formal analysis' เพื่อจำแนกรูปแบบที่แตกต่างกัน (style) เกิดเป็น 'ยุคสมัย' เฉพาะเหมือนตะวันตก และมีการผูกโยงความเป็นไทยนี้เข้ากับ 'ชาติ' ทำให้กลายเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะผิดไม่ได้

ความเป็นไทยมี 4 ระดับ แยกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- ระดับ 'Thainess' ได้แก่
 1. ความเป็นไทยเพื่อต่อต้านแนวคิดตะวันตก
 2. เพื่อการโหยหาอดีต (nostalgia)
- ระดับ 'Ultra Thainess' ได้แก่
 3. ความเป็นไทยที่ละเมียดกติกากา
 4. ความเป็นไทยถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกดขี่ แสดงการรวมศูนย์ทางโครงสร้างสังคม

ชาตรี ประกิตนันทการมีความเห็นว่า การสร้างความเป็นไทยในสถาปัตยกรรมระดับที่ 1 และ 2 เป็นที่ยอมรับได้ แต่ระดับ 3 และ 4 เป็นการไม่สมควร โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการนำเอารูปแบบเฉพาะของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งไปใช้กับพื้นที่สาธารณะ เช่น การนำเอาเจดีย์แบบพุทธวางบนอาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่ เป็นต้น

ธีรพล นิยม (สัมภาษณ์วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

สถาปนิกธีรพล นิยมเห็นว่า ลักษณะไทยมีหลายรูปแบบ เช่น ความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับความเป็นสมัยใหม่ การจัดองค์ประกอบอาคารตามรูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีต ได้แก่ การมีชานเชื่อมต่อกัน การยกใต้ถุนลอย การกระจายตัวของหมู่อาคารเหมือนหมู่บ้านไทยที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ ซึ่งธีรพลได้สร้างสรรค์งานออกแบบโดยผสมผสานแนวคิดเหล่านี้ เช่น บ้านเอื้อนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการจัดผังหมู่อาคารเหมือนหมู่บ้านไทย และมีการนำเอารูปแบบอาคารพื้นถิ่นของภาคเหนือผสมผสานกับวัสดุสมัยใหม่ (คอนกรีตเปลือย) คือการใช้ไม้ซึ่งเป็นวัสดุท้องถิ่นกับเหล็กและคอนกรีตเปลือย

อีกสิ่งหนึ่งที่ธีรพล นิยมให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในงานออกแบบ ได้แก่ กระบวนการแลกเปลี่ยนหรือการมีส่วนร่วมระหว่างสถาปนิกกับเจ้าของหรือชุมชน ซึ่งเป็นการแสดง 'ความอ่อนน้อมถ่อมตน' ของคนไทยอีกรูปแบบหนึ่ง

ชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

การจัดองค์ประกอบอาคารเพื่อแสดงลักษณะไทยมีหลายรูปแบบในมุมมองของสถาปนิกชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์ ตัวอย่างเช่น การนำเอารูปแบบการจัดผังของเรือนไทยมาประยุกต์ใช้กับอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ ในกรณีของการจัดผังตามแบบ

กลุ่มเรือนไทยภาคกลางที่อาคารศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ซึ่งมีการเชื่อมต่อกับกลุ่มอาคารเข้าด้วยโถงกลางซึ่งทำหน้าที่เหมือนชานบ้าน และในกรณีของการจัดผังภายในอาคารให้มีพื้นที่ส่วนกลางทำนองเดียวกับ 'ใจบ้าน' ของหมู่บ้านไทยเพื่อให้ผู้คนมารวมกลุ่มกัน ที่อาคารธนาคารกสิกรไทย สำนักงานแจ้งวัฒนะ

ส่วนรูปทรงและสัดส่วนอาคารเพื่อสื่อลักษณะไทยนั้น มีการนำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาใช้ในอาคารสาธารณะ เช่น การนำรูปทรงยุงข้าวภาคเหนือมาใช้เป็นรูปทรงของอาคารธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเพื่อสื่อความหมายที่สอดคล้องกับประเภทของธุรกิจ และมีการนำรูปทรงอาคารไทยประเพณีหลายรูปแบบมาใช้ผสมผสานกัน เช่น อาคารศาลาไทยในงานเวิลด์เอ็กซ์โป 2010 ณ เมืองเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน เพื่อสื่อความเป็นไทยต่อชนต่างชาติ นอกจากนี้ มีการนำเอาสัญลักษณ์มาใช้เพื่อสื่อความหมายร่วมกับอาคารสมัยใหม่ เช่นกรณีของการใช้ 'พานแว่นฟ้า' ในเชิงสัญลักษณ์ในงานอาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่

ศรีศักร วัลลิโภดม (สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555)

ศรีศักร วัลลิโภดมเห็นว่า ลักษณะไทยอยู่ที่ 'ความหมาย (meaning)' ไม่ใช่ 'รูปแบบ (style)' และเห็นว่าสังคมไทยมีการแบ่งรูปแบบวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมหลวงและวัฒนธรรมราษฎร์ รูปแบบแรกมีลักษณะคงที่ รูปแบบหลังส่วนหนึ่งเป็นตำนานที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันกับท้องถิ่น (sense of belonging) มีการเล่าและสืบทอดเรื่องราวเหล่านี้ไว้ให้กับชนรุ่นหลัง การนำเอารูปทรงหรือรูปแบบที่เป็นสัญลักษณ์มาใช้อย่างผิดสถานะหรือวัฒนธรรมจะเป็นอุปมุงคล เช่น การนำเอาคติจักรวาลเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุมาใช้ในอาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่ หรือการทำประติมากรรมรูปแบบยอดพระเกตุซึ่งเป็นส่วนที่อิงกับ 'โลกุตระธรรม' บริเวณด้านหน้าอาคารศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

ในเรื่องสัดส่วนของสถาปัตยกรรมนั้น ศรีศักร วัลลิโภดมเห็นว่า สถาปัตยกรรมต้องเคารพอาคารที่สำคัญกว่าในบริบทเดียวกัน เช่น การสร้างโรงละครแห่งชาติและหอประชุมธรรมศาสตร์สูงกว่าวัดพระแก้วฯ นับเป็นความผิดพลาดเชิงบริบทในด้านสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ประเด็นสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ งานออกแบบสถาปัตยกรรมต้องไม่ทำลาย 'ย่าน' หรือความเป็นชุมชนนั้น ๆ เหมือนเช่นกรุงเทพฯ สมัยอดีตที่เป็นชุมชนชาวตรอกแต่ปัจจุบันหายไปมากมาย บ้านและเมืองต้องไม่แยกจากกัน สถาปนิกต้องนำความรู้สึกนึกคิดของชุมชนเป็นตัวตั้ง ชุมชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับชุมชน

เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง (สัมภาษณ์วันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2556)

เอกลักษณ์ไทยเชิงนามธรรม สามารถแสดงออกในสถาปัตยกรรมได้ดังนี้

- การต้อนรับขับสู้ (hospitality) เรือนไทยเดิมมีชานหรือศาลาไว้สำหรับต้อนรับสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เช่นอาคารประเภทโรงแรมหรือรีสอร์ท แสดงการต้อนรับขับสู้ด้วยการทำโถงต้อนรับ (lobby) ขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดที่ว่างที่ใกล้ชิดระหว่างผู้ให้บริการและแขกที่มาพักหรือการสร้างอาคารโอบล้อมพื้นที่ว่างตรงกลางซึ่งเป็นสวนหรือสระว่ายน้ำ

- ความร่มรื่น ได้แก่ การมีภูมิทัศน์โดยรอบอาคาร ทำให้เกิดความสงบ (tranquility) และความเย็น (coolness) แก่อาคารและพื้นที่โดยรอบ

เอกลักษณ์ไทยเชิงรูปธรรม แสดงออกได้ด้วยการวางผังอาคารโอบล้อมพื้นที่สวนกลางเหมือนเรือนไทย การวางอาคารลอยบนน้ำ การประยุกต์รูปทรงและสัดส่วนของหลังคาและอาคารของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เช่น ทรงหลังคาของเรือนไทยภาคต่าง ๆ การทำหลังคาทรงจั่วซ้อนชั้น การใช้วัสดุพื้นถิ่นสำหรับมุงหลังคาเช่น การใช้หลังคามุงด้วยจากสาคุ การกลึงเสาไม้ให้มีรูปแบบประยุกต์จากอดีตเพื่อรองรับโครงสร้างหลังคา

อีกแนวทางหนึ่งที่เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยงเสนอคือการนำเอารูปแบบของศิลปกรรมหรือเครื่องใช้จากวัฒนธรรมข้าว วัฒนธรรมน้ำ และวัฒนธรรมเครื่องจักรสานซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วมในอุษาคเนย์มาอ้างอิงในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ฯลฯ แต่การนำรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ต้องไม่ขัดต่อฐานานุลักษณะซึ่งสถาปนิกต้องหาวิธีการประยุกต์ เช่น การทำองค์เจดีย์จำลองในโถงของโรงแรม The Briza Resort & Spa เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการจำลององค์เจดีย์โดยไม่มีองค์เจดีย์ที่เป็นกายภาพ แต่เป็นการสร้างภาพลวงตาเป็นรูปองค์เจดีย์จากที่ว่างระหว่างผนังสองผนังและมียอดเจดีย์ที่เกิดจากโครงสร้างเหล็กแขวนลอยอยู่เหนือที่ว่างนั้น

ทรงยศ วีรทวีมาศ อาณัติ วัฒนเสถ์ สิทธา กองสาสนะ วารุณี หวัง คณาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และยง บุญอารี สถาปนิก นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (สัมภาษณ์วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2556)

โดยภาพรวมคณาจารย์มีความเห็นว่า ภาคอีสานมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องจากพื้นที่กว้างขวางกว่าภูมิภาคอื่น ทำให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่แตกต่างกันสามารถสรุปเป็นอัตลักษณ์/เอกลักษณ์รวมได้ยาก เช่น รูปแบบของลิ่มที่จังหวัดอุบลราชธานีมีรูปแบบต่างจากลิ่มที่จังหวัดหนองคายเป็นต้น แต่ทั้งนี้ได้มีความพยายามในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ท้องถิ่นอีสานโดยหน่วยงานภาครัฐเช่น กรณีของ

อาคารของสถาบันราชภัฏหลายแห่งได้มีการนำรูปแบบปราสาทหิน หรือรูปแบบจั่วและบันลอมของลาวมาใช้กับอาคาร อย่างไรก็ตาม อาณัติ วัฒนเสถ์ได้ให้ความเห็นว่า เป็น 'การลอกตัว' ในการนำองค์ประกอบจากอดีตมาใช้ในอาคารสมัยใหม่

สถาปัตยกรรมอีสานสมัยใหม่มีการใช้รูปลักษณะเพื่อสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ต่างกัน แนวทางหนึ่งคือการนำองค์ประกอบพื้นถิ่นมาใช้กับอาคารสมัยใหม่ เช่น การใช้ 'จั่วลายตะแวง' หรือ 'จั่วพระอาทิตย์' ซึ่งเป็นลายหน้าบันของเรือนพื้นถิ่นอีสาน อีกแนวทางหนึ่งคือรูปแบบอาคารที่อิงกับสิ่งของเครื่องใช้พื้นถิ่นของภาคอีสาน เช่น อาคารโรงแรมพูลแมน ขอนแก่นได้อ้างอิงรูปทรงมาจากแคน และอาคารเซ็นทรัลพลาซ่า ขอนแก่นนำรูปแบบของงานหัตถกรรมพื้นบ้านคือกระติบมาใช้

การวิเคราะห์ภาพรวมของการสัมภาษณ์โดยตรง

จากกรอบแนวคิดวิจัยที่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งจากเอกสาร จากการสำรวจทางกายภาพ และจากการสัมภาษณ์พร้อม ๆ กันกับการจัดทำกรอบแนวคิดวิจัยพบว่า มีสาระสำคัญที่เป็นการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมใน 4 ประการหลัก ซึ่งประกอบด้วย มิติหลักและมิติรอง ดังนี้ (ตาราง 4-1)

1. การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอยประกอบด้วยมิติหลัก 4 มิติ
2. การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะประกอบด้วยมิติหลัก 4 มิติ มิติรอง 5 มิติ
3. การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะ: แบบไทยผสมผสานประกอบด้วยมิติหลัก 2 มิติ
4. การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่างประกอบด้วยมิติหลัก 1 มิติ มิติรอง 1 มิติ

สถาปนิกและนักวิชาการได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ในส่วนของการจัดองค์ประกอบรูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมตามลำดับจำนวนความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้

การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะ

การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะ:

แบบไทยผสมผสาน

การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอย

การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่าง

ตาราง 4-1 การวิเคราะห์สาระสำคัญจากบทสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม	องอาจ สาครพันธุ์	สุนทร บุญญธิการ	พิริศ พัทธเศวต	อมตะ หล้าใหญ่ และ ทวีชัย วัชรากัย เทพาคำ	สิน พงษ์หาญยุทธ์ และ อธิรพรา ศิริสวัสดิ์	สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา	นิธิ สถาปิตานนท์	ชาตรี ลดาวัลิตสกุล	ชาตรี ประทีตนาทการ	ธีรพล นิยม	ชัยวัฒน์ ลิ้มวันมานนท์	ศรัศกร์ วังสิโรตม	เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง	คณาจารย์ ม.ขอนแก่น
○ กล่าวถึง/เห็นด้วย x ไม่เห็นด้วย ⊗ สาระขัดแย้ง														
1. การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอย (รวม 15 รายการ)														
• การจัดองค์ประกอบเพื่อประโยชน์ใช้สอย	○	○	○		○			○		○	○		○	
• การจัดองค์ประกอบเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ใช้สอย			○		○		○						○	
• การจัดองค์ประกอบเพื่อการขยายตัว														
• การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อพื้นที่			○		○						○			
2. การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะ (รวม 69 รายการ)														
• รูปทรงและสัดส่วน (Form and Scale/Proportion)	○		○		○	○	○			○		○	○	
- รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา/เครื่องยอด	○		○		○	○	○	○	x	○			○	
- รูปทรงและสัดส่วนของอาคารและการเปิดโล่ง	○		○		○	○				○			○	
- รูปทรงและสัดส่วนเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม	○		○		○	○	○			○			○	
• ลักษณะโอบล้อม	○		○	○	○	○	○			○	○		○	
• ลักษณะยกลอย			○			○	○			○			○	
• ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ: อาคารกับน้ำและต้นไม้		○	○	○	○	○	○	○		○			○	
- อาคารกับน้ำ		○		○	○	○	○	○		○			○	
- อาคารกับต้นไม้		○	○	○		○	○			○			○	
3. การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะ: แบบไทยผสมผสาน (รวม 24 รายการ)														
• การสื่อความหมายเชิงรูปธรรม: สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นร่วมสมัย	○	x	○	x	○	○	○	○	⊗	○	○	○	○	○
• การสื่อความหมายเชิงนามธรรม			○	○	○	○	○	○		○	○		○	○

ตาราง 4-1 การวิเคราะห์สาระสำคัญจากบทสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ
รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม (ต่อ)

การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม	องค์ประกอบ													
	องค์ประกอบ	รูปทรง	สัดส่วน	วัสดุ	สี	พื้นผิว	แสง	เสียง	กลิ่น	สัมผัส	การเคลื่อนไหว	การเปลี่ยนแปลง	การเชื่อมโยง	การสื่อสาร
○ กล่าวถึง/เห็นด้วย X ไม่เห็นด้วย ⊗ สาระขัดแย้ง														
4.การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่าง (รวม 6 รายการ)														
• การเชื่อมต่อที่ว่างภายในและภายนอก														
- ระดับความสว่างที่สัมพันธ์กับการเชื่อมต่อที่ว่าง														
รวมจำนวนสาระต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงโดยผู้ให้สัมภาษณ์	7	5	15	7	12	11	12	9	2	12	5	2	13	2

สถาปนิกส่วนใหญ่กล่าวถึงการจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะเป็นสาระสำคัญของการสร้างสรรค์ลักษณะไทย โดยมุ่งไปที่รูปทรงและสัดส่วนของหลังคาและอาคาร เช่น การใช้หลังคาทรงจั่ว และการผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของแต่ละภูมิภาคกับอาคารสมัยใหม่เช่น การวางผังลักษณะโอบล้อม ลักษณะยกลอย ทั้งการยกลอยอาคารเป็นได้ถุนหรือการยกลอยล้อมที่ว่าง และการยกลอยบนน้ำ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับธรรมชาติ ได้แก่ อาคารกับน้ำและต้นไม้

การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะ: แบบไทยผสมผสาน เป็นประเด็นรองที่สถาปนิกกล่าวถึง โดยเฉพาะการสื่อความหมายเชิงรูปธรรมจากการนำองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาใช้ และการสื่อความหมายเชิงนามธรรมที่สะท้อนสภาพของสังคมไทยสมัยใหม่เช่น ความรื่นเริง ความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ ซึ่งมีการนำมาใช้ในงานออกแบบอาคารสมัยใหม่เป็นจำนวนมาก แต่ทั้งนี้สถาปนิกบางท่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของการระมัดระวังต่อการละเมิดฐานานุลักษณะขององค์ประกอบที่นำมาใช้กับอาคารสมัยใหม่ เช่น การนำองค์ประกอบจากสถาปัตยกรรมประเพณีวัดหรือวังมาใช้กับอาคารสาธารณะ เป็นต้น

ในเรื่องการจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอยและการจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่วางนั้นสถาปนิกกล่าวถึงเป็นส่วนน้อย ซึ่งสาเหตุอาจมาจากเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการจัดองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมที่พำนักอาศัย คือเรือนไทยพื้นถิ่นเป็นหลัก ทำให้การนำมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบอาคารสมัยใหม่โดยเฉพาะอาคารสาธารณะที่มีขนาดใหญ่มีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้มากพอควร

4.2.2 การสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการที่มีบทบาทในวงวิชาการเกี่ยวกับการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในบริบทของสังคมปัจจุบัน เป็นการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยที่ผู้ตอบทั้ง 5 ท่าน มีโอกาสไตร่ตรองในการตอบข้อคำถามที่มีความซับซ้อนและแง่มุมทางวิชาการใน 7 ประเด็นด้วยกัน ซึ่งได้แก่

1. ความจำเป็นในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยสำหรับสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุลักษณะ
2. การออกแบบที่แสดงออกเอกลักษณ์ไทยในเชิงรูปธรรมโดยไม่นำรูปแบบ 'ของสูง' (รูปแบบวัดและวัง) มาใช้โดยไม่ขัดต่อฐานานุลักษณะ
3. ความคิดเห็นต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์
4. ความคิดเห็นต่อการนำรูปแบบเชิงสัญลักษณ์มาใช้กับอาคารสมัยใหม่ตามแนวคิดความเชื่อไตรภูมิ (กรณีอาคารรัฐสภาแห่งใหม่) และตามแนวที่มีการปรับให้ดูทันสมัย (กรณีอาคารศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์)
5. ความคิดเห็นต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมที่อิงกับสภาพภูมิอากาศเป็นหลักโดยไม่นำปัจจัยด้านรูปแบบเฉพาะ (style) มาร่วมพิจารณา
6. ลำพังการสร้างสรรคตามแนวสถาปัตยกรรมเขียวเพียงพอต่อการกำหนดลักษณะไทย/เอกลักษณ์ไทยหรือไม่โดยไม่นำมิติทางด้านรูปแบบเฉพาะมาพิจารณาในการออกแบบ
7. ความสำคัญของปัจจัยต่อไปนี้ต่อการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมสำหรับสังคมปัจจุบัน: การจัดผังและการจัดรูปอาคาร (planning & configuration) สัดส่วนหลังคาและอาคารในมิติ 'scale & proportion' องค์ประกอบและส่วนประดับในมิติ 'components, elements & ornaments' เมื่อมีการผสมผสาน 'ของเดิม' และ 'ของใหม่' เข้าด้วยกันโดยเฉพาะการแปรผันที่เกิดจาก

ความต้องการด้านการใช้สอยการสื่อสารและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ของสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามในการตอบผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ผู้ตอบได้ยึดข้อคำถามเหล่านี้เป็นเพียงแนวทางของโจทย์ โดยมักเบี่ยงเบนไปตามความสนใจหรือกรอบความคิดของผู้ตอบ ทั้งนี้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมมีประเด็นต่าง ๆ ที่สรุปได้ดังนี้

บทสรุปจากการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
ประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

1. **เอกลักษณ์ไทยในสถาปัตยกรรม** สุจิตต์ วงษ์เทศเห็นว่า เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยเป็นลักษณะร่วมที่ปรากฏทั่วไปในสถาปัตยกรรมในสุวรรณภูมิและอุษาคเนย์และมีพื้นฐานการก่อสร้างที่ปรากฏเป็นรูปธรรมร่วมในเขตอุษาคเนย์ เช่น เสาสูง กาแล หน้าจั่ว ฯลฯ รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเป็นรูปแบบสิ่งก่อสร้างที่เป็นที่นิยมของชนชั้นนำในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาภาคกลาง อีกทั้งเป็นเรื่องที่ถูกสร้างขึ้นด้วยเหตุผลทางการเมืองเรื่องรัฐชาติและการสร้างชาติสมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 6 และได้รับแบบแผนจากรูปแบบสถาปัตยกรรมของราชสำนักที่เก่าแก่ และศักดิ์สิทธิ์กว่า เช่น อินเดีย จีน เป็นต้นมาอีกทอดหนึ่ง (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2555)

ในเรื่องนิยามของเอกลักษณ์ไทยผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านมีความคิดเห็นคล้ายกัน คือเอกลักษณ์ไทยเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว แต่เป็นทัศนคติที่แปรเปลี่ยนไปตามบุคคล กลุ่ม และเงื่อนไขทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีของยุคสมัย และเห็นว่ารูปแบบของการสร้างสรรค์ศิลปะในอดีตเป็นการรับ แลกเปลี่ยน หรือลอกเลียนระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (สมชาติ จิ่งสิริอารักษ์, 2555) นิยามของเอกลักษณ์ไทยควรมีขอบเขตที่ไม่คับแคบ หรือมีกฎระเบียบมากเกินไป เอกลักษณ์เกิดจากรูปทรง วัสดุ วิธีการ กระบวนการ สภาพแวดล้อม การเชื่อมต่อระหว่างอาคารและพื้นที่โดยรอบ ฯลฯ รูปแบบสถาปัตยกรรมต้องสอดคล้องกับความต้องการในการใช้สอย และสะท้อนสังคม และวัฒนธรรมที่เป็นกรอบในการออกแบบในยุคสมัยนั้น ๆ (อภิรดี เกษมสุข, 2555) และเอกลักษณ์ไทยในสถาปัตยกรรมควรมีความสัมพันธ์กับความต้องการของสังคม ซึ่งมี

ความหลากหลายและตอบสนองหน้าที่ใช้สอยและสภาพแวดล้อมปัจจุบัน มากกว่าการกำหนดรูปแบบเอกลักษณ์เชิงรูปธรรมภายนอกเท่านั้น (ต้นข้าว ปาณินท์, 2555)

ม.ล. ปิยลดา ทวีปรั้งชีพ เห็นว่าสังคมไทยมีความหลากหลาย (พหุลักษณะ) ซึ่งขัดแย้งกับ 'เอกลักษณ์' ซึ่งหมายถึงลักษณะเด่นอันเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้น ควรใช้คำว่า 'อัตลักษณ์' ซึ่งหมายถึงลักษณะอันสะท้อนความเฉพาะตน จะสะท้อนความหลากหลายของรูปแบบสถาปัตยกรรมในถิ่นต่าง ๆ ของสังคมไทยได้ดีกว่า อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง สมบูรณ์ และตายตัว แต่แปรเปลี่ยนตามบริบททางกายภาพและสังคม เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ จึงต้องมีการศึกษาเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ ไม่ใช้การเลียนแบบรูปแบบเดิมจากอดีตอย่างไรเหตุผล (ปิยลดา ทวีปรั้งชีพ, ม.ล., 2555)

2. การจัดองค์ประกอบรูปทรงและสัดส่วนของสถาปัตยกรรม ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการจัดองค์ประกอบรูปทรงและสัดส่วนของสถาปัตยกรรมว่า ต้องคำนึงความสัมพันธ์กับความต้องการของการใช้สอย การสื่อสาร และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมอื่น ๆ และไม่ควรจำกัดอยู่ภายใต้กรอบของรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง (ต้นข้าว ปาณินท์, 2555) เนื่องจากรูปแบบสถาปัตยกรรมสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้นโดยเฉพาะ เช่น สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ในอดีต มีการวางผังที่คำนึงสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศของสมัยนั้น แต่มีสัดส่วนของรูปทรงอาคารแตกต่างกันไปตามประเภทอาคาร (อภิรดี เกษมสุข, 2555)

ในกรณีของการนำรูปทรงและสัดส่วนของสถาปัตยกรรมในอดีตหรือ 'ของเก่า' มาใช้กับอาคารในปัจจุบันหากมีความจำเป็นหรือตั้งใจโดยเจตนา ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเห็นว่าไม่ควรเป็นการลอกเลียนรูปแบบ 'ของเก่า' โดยตรง เพราะปัจจัยแวดล้อมในสมัยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไม่ควรผสมรูปแบบที่ต่างยุคสมัยกันจนเกิดความสับสนและการขาดคุณค่าของยุคสมัย ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้งและมีการตีความใหม่ ทั้งนี้ต้องสัมพันธ์กับบริบทที่ตั้งและขนาดของอาคารเดิมโดยรอบที่ตั้งด้วยและควรมีการเชื่อมโยงอารมณ์ ความรู้สึกเชิงนามธรรมระหว่าง 'ของเก่า' และ 'ของใหม่' ผ่านคำนิยม เทคโนโลยี และวัสดุสมัยใหม่ด้วย (สมชาติ จิ่งศิริ-อารักษ์ และ อภิรดี เกษมสุข, 2555)

3. การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (icon) มาใช้กับอาคารเพื่อสื่อความหมาย โดยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่สถาปนิกใช้ในการออกแบบเพื่อ

สร้างเอกลักษณ์อาคาร โดยสื่อสารผ่านรูปแบบหรือรูปทรงที่นำมาใช้จึงเป็นวิธีการในการสร้างความชอบธรรมหรือสร้างเรื่องราว การอ้างอิงของสถาปนิกให้กับรูปแบบนั้น (ต้นข้าว ปาณินท์และ อภิรดี เกษมสุข, 2555)

ม.ล. ปิยลดา ทวีปรั้งชีพพร ได้กล่าวถึงรูปแบบการสื่อความหมายในสถาปัตยกรรมว่ามีสองรูปแบบ ได้แก่ “การสื่อความหมายประเภท iconic sign” เป็นการใช้สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายในเชิงรูปลักษณ์ที่คุ้นเคย ตรงไปตรงมา ไม่มีความซับซ้อนมากนัก เหมาะกับการสื่อสารกับคนหมู่มาก และวัตถุประสงค์ของอาคาร และ/หรือสำหรับบางยุคสมัย ซึ่งได้แก่สถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณี และสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ แต่การนำสัญลักษณ์นี้มาใช้กับอาคารสมัยใหม่ต้องมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสม (ปิยลดา ทวีปรั้งชีพพร, ม.ล., 2555)

การสื่อความหมายอีกรูปแบบหนึ่งคือ “การสื่อความหมายประเภท metaphorical sign” เป็นการสื่อความหมายที่เกิดจากการวิเคราะห์ หรือสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ จากความคิดนามธรรมหรือสาระของสถาปัตยกรรมโดยไม่อ้างอิงกับองค์ประกอบที่คุ้นเคย เป็นการใช้สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายเชิงเปรียบเทียบที่ซับซ้อนมากขึ้น ต้องอาศัยการเรียนรู้และทำความเข้าใจมากขึ้น ทั้งนี้ ม.ล. ปิยลดาเห็นว่า แนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบสถาปัตยกรรมไม่สามารถกำหนดหรือเจาะจงให้เป็นไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ดีที่สุดได้ สถาปนิกต้องมีการทบทวนการทางความคิดบนพื้นฐานความรู้ และทักษะทางการคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ เพื่อให้สถาปัตยกรรมมีความหมายที่ไม่ผิวเผิน และไม่จำกัดอยู่กับการอ้างอิงเฉพาะหลักการชุดใดชุดหนึ่งเนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีความเป็นพหุลักษณะ คือมีความหลากหลาย ไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอย่างรวดเร็ว (ปิยลดา ทวีปรั้งชีพพร, ม.ล., 2555)

อย่างไรก็ตาม การนำรูปแบบเชิงสัญลักษณ์มาใช้กับอาคารเพื่อสื่อความหมาย โดยเฉพาะเอกลักษณ์ไทยเชิงรูปธรรมที่เป็น ‘ของสูง’ ต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ ตีความ และประมวลผล และควรมีการประยุกต์หรือพัฒนาวิธีในการนำมาใช้ มากกว่าการนำรูปแบบมาใช้โดยตรง หรือนำมาใช้ในลักษณะเป็นตัวแทนโดยรวมซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดฐานานุลักษณ์ได้เช่น ไม่นำสัญลักษณ์ทางศาสนามาใช้กับอาคารที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (อาคารรัฐสภาแห่งใหม่) เป็นต้น (สมชาติ จิ่งสิริอารักษ์, 2555) แต่หากจำเป็นต้องนำมาใช้กับอาคารสาธารณะของรัฐหรือเอกชนเพื่อวัตถุประสงค์ต่อสังคมที่ดีมากกว่าผลประโยชน์เชิงธุรกิจ ก็ควรอนุโลมให้นำเอกลักษณ์ไทยเชิงรูปธรรมที่เป็น ‘ของสูง’ นี้มาใช้ได้บ้างเป็นกรณี (อภิรดี เกษมสุข, 2555)

4.2.3 ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์โดยตรงและการสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ในการให้สัมภาษณ์โดยตรง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้นำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ในเรื่องการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมทั้งในเชิงรูปธรรม ได้แก่ การจัดองค์ประกอบที่นำเอาองค์ประกอบเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหรือสถาปัตยกรรมไทยในอดีตมาใช้ ซึ่งเป็นแนวทางในการใช้รูปแบบสัญลักษณ์ (icon) เพื่อสื่อความหมายเฉพาะ เช่น รูปแบบหลังคาทรงจั่ว ฯลฯ และการจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายในเชิงนามธรรมที่สะท้อนสภาพของสังคมไทยสมัยใหม่ที่เป็นพหุลักษณะ เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น โดยมีแนวทางการสร้างสรรค์คือ การยกอาคารลอย และการจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ต้นไม้และน้ำ) ซึ่งแนวทางการจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายในเชิงนามธรรมนี้ ทำให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่โดยไม่ยึดติดกับการนำองค์ประกอบเชิงรูปธรรมมาใช้เพียงแนวทางเดียว

ในการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์โดยตรง ทั้งในการจัดองค์ประกอบหลากหลายรูปแบบเชิงรูปธรรมและนามธรรม เพื่อสะท้อนสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลายเช่นเดียวกันโดยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องของนิยามเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ไทยที่ควรมีลักษณะไม่ตายตัว ไม่คับแคบ และปรับเปลี่ยนได้ตามทัศนะบุคคล สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่าง

4.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการจัด
องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

4.3.1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการ
การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการ
สร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

¹ ระดับความคิดเห็นตามค่า:

- 4.01 – 4.50 = มาก
- 3.51 – 4.00 = ค่อนข้างมาก
- 2.51 – 3.50 = ปานกลาง
- 2.01 – 2.50 = ค่อนข้างน้อย
- 1.51 – 2.00 = น้อย

การสอบถามสถาปนิกทั่วไปจำนวน 209 คน โดยการใช้แบบสอบถามที่
ครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง
สถาปัตยกรรม ตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดวิจัยที่เป็นแนวคิดหลัก ๆ
(key concepts) และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ปรากฏระดับความคิดเห็น¹ ในประเด็นต่าง
ๆ ดังนี้ (ตาราง 4-2)

ตาราง 4-2 ระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ
รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

	$\bar{x}$	S.D.
1. การจัดวางหมู่อาคารเพื่อให้มีลักษณะล้อมพื้นที่ใช้สอย ส่วนกลางซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือน ไทยเดิม	3.91	.889
2. การจัดวางอาคารเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ ส่วนกลางที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบใน ช่วงเวลาต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของ เรือนไทยเดิม	3.90	.866
3. การจัดวางอาคารเพื่อสามารถขยายพื้นที่เพิ่มตามความ ต้องการของครอบครัว หรือรองรับประโยชน์ใช้สอย เพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทย เดิม	3.88	.930
4. การเชื่อมต่ออาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ชาน/ระเบียง/ ทางเดินเท้า (รูปแบบผังเป็นตัว L, U, T, O, Irregular) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทยเดิม	3.55	.877

	$\bar{x}$	S.D.
24. การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายของสังคมไทย แบบพหุลักษณ์ โดยการสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่ม รื่น โดยการยกอาคารลอย การจัดวางหมู่อาคารกระจาย กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ	4.17	.776
25. การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายของสังคมไทย แบบพหุลักษณ์ โดยการนำสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย โดยเฉพาะงานหัตถกรรมพื้นถิ่นมาสื่อความหมายเพื่อ สร้างสัญลักษณ์ให้กับอาคาร	3.35	1.086
26. การเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ที่โล่งภายนอกอาคารเป็น ลำดับ (จากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู่พื้นที่แสงสว่าง และพื้นที่ สว่าง) สอดคล้องกับการจัดผังของเรือนไทยเดิมในลำดับ จากภายในห้องสุระเบียง/พะไลและชาน ตามลำดับ	3.89	.830
N=209	3.44	.483

ปรากฏว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปโดยรวมมีความเห็นด้วยระดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.17) ต่อแนวคิดที่ว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณ์นำไปสู่การสร้างสรรค์ได้แนวทางหนึ่งด้วยลักษณะเชิงนามธรรมเช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น โดยการยกอาคารลอย การจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น อาคารสถาบันอาศรมศิลป์ มีการยกลอยพื้นอาคารแสดงความเบา ลอย และความโปร่งโล่งเช่นเดียวกับเรือนไทยในอดีต มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับธรรมชาติของที่ตั้งโดยรอบ ด้วยการกระจายหมู่อาคารให้กลมกลืนกับภูมิทัศน์ไม้เดิม รวมทั้งการใช้วัสดุพื้นถิ่น เช่น ไม้ และหลังคาจากรูปแบบหลังคาทรงจั่ว ($\bar{x}$ = 3.94) ซึ่งมีระดับความเห็นด้วยมากกว่าการใช้หลังคารูปทรงอื่น ๆ ได้แก่ ทรงปั้นหยา ทรงเพิงหมาแหงน หลังคาแบนราบ ($\bar{x}$ = 3.22) ทั้งนี้ มีความเห็นว่ารูปแบบหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมาก (ความกว้าง < ความสูงของโครงสร้างหลังคา) ($\bar{x}$ = 3.76) แสดงลักษณะไทยที่ชัดเจนกว่าหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อย (ความกว้าง > ความสูงของโครงสร้างหลังคา) ($\bar{x}$ = 2.79)

ในเรื่องการจัดองค์ประกอบอาคารเพื่อการใช้สอยนั้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยกับรูปแบบการจัดวางหมู่อาคารเพื่อให้มีลักษณะล้อมพื้นที่ใช้สอยส่วนกลาง (ชาน/ลาน/สวน/สระน้ำ ฯลฯ) ($\bar{x} = 3.91$) การจัดวางอาคารเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ส่วนกลางที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบในช่วงเวลาต่างกัน ($\bar{x} = 3.90$) การจัดวางอาคารเพื่อสามารถขยายพื้นที่เพิ่มตามความต้องการของครอบครัวหรือรองรับประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 3.88$) และการเชื่อมต่ออาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ชาน/ระเบียง/ทางเดินเท้า (รูปแบบผังเป็นตัว L, U, T, O, Irregular) ($\bar{x} = 3.55$) ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทย

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นความสำคัญในการเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ที่โล่งภายนอกอาคารเป็นลำดับในงานสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ (จากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู่พื้นที่แสงสว่าง และพื้นที่สว่าง) ($\bar{x} = 3.89$) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดผังของเรือนไทยเดิมในลำดับจากภายในห้องสู่ระเบียง/พะไลและชาน ตามลำดับ

ในเรื่องของรูปทรงและสัดส่วนของหลังคา/เครื่องยอด กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยในเรื่องการลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา เพื่อลดทอนขนาดของผืนหลังคา และสร้างคุณลักษณะเบา ลอยของหลังคา ($\bar{x} = 3.87$) และเห็นด้วยว่าเส้นสายโค้งขององค์ประกอบ หลังคา เช่น เส้นโค้งของบันลมและส่วนโค้งของผืนหลังคา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทยเช่นเดียวกัน ($\bar{x} = 3.61$)

การยกลอยอาคารสูงจากระดับพื้น ล้อมรอบพื้นที่ว่างหรือสวนตรงกลาง เป็นการสืบสานลักษณะไทยจากรูปแบบเรือนไทยในความเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป ($\bar{x} = 3.85$)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นว่า การจัดองค์ประกอบอาคารให้สัมพันธ์และกลมกลืนกับธรรมชาติหรือที่ตั้ง ซึ่งแสดงความสงบ นิ่ง ความอ่อนน้อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย ($\bar{x} = 3.84$)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยกับแนวคิดการจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะ โดยแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์คือการผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.65$) เช่น การนำรูปแบบยุ่งฉางพื้นถิ่นของภาคเหนือเป็นรูปแบบอาคารธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนแนวทางในการนำสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย โดยเฉพาะงานหัตถกรรมพื้นถิ่นมาสื่อความหมายเพื่อสร้างสัญลักษณ์ให้กับอาคารนั้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในแนวทางนี้น้อยกว่า ($\bar{x} = 3.35$)

	$\bar{x}$	S.D.
5. รูปแบบหลังคาทรงจั่วเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.94	.902
6. รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ ได้แก่ ทรงปั้นหยา ทรงเพิงหมาแหงน หลังคาแบนราบเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.22	.952
7. สัดส่วนของหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมาก (ความกว้าง < ความสูงของโครงสร้างหลังคา) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.76	.925
8. สัดส่วนของหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อย (ความกว้าง > ความสูงของโครงสร้างหลังคา) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	2.79	.874
9. เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา เช่น เส้นโค้งของบันลม และส่วนโค้งของผืนหลังคาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.61	.908
10. การลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา เพื่อลดทอนขนาดของผืนหลังคา และสร้างคุณลักษณะเบา ลอยของหลังคาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.87	.878
11. รูปแบบของบ้านสมัยใหม่มีสัดส่วนตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน ซึ่งสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิมคือ 4 : 5 : 4 เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.30	1.078
12. สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน / ระเบียง / สวน) <u>น้อยกว่า</u> พื้นที่ภายในอาคารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	2.61	.950
13. สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน / ระเบียง / สวน) <u>เท่ากับ</u> พื้นที่ภายในอาคารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	2.87	.842

	χ	S.D.
14. สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน / ระเบียง / สวน) มากกว่าพื้นที่ภายในอาคารซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนเดียวกันของพื้นที่เรือนไทยเดิมคือ 60 : 40 เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.40	1.070
15. การยกลอยอาคารสูงจากระดับพื้น ล้อมรอบพื้นที่ว่างหรือสวนตรงกลาง เป็นการสืบสานลักษณะไทยจากรูปแบบเรือนไทยเดิม	3.85	.856
16. การมีอาคารลอยบนน้ำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.26	.986
17. การมีน้ำโอบล้อมอาคารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.18	1.007
18. การมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารอยู่ในน้ำ เช่น เสาอาคารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.23	1.050
19. การสร้างรูปแบบให้มีน้ำเป็นองค์ประกอบของอาคาร โดยมีสัดส่วนของพื้นที่น้ำน้อยกว่าพื้นที่อาคาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	2.63	.933
20. การสร้างรูปแบบให้มีน้ำเป็นองค์ประกอบของอาคาร โดยมีสัดส่วนของพื้นที่น้ำเท่ากับพื้นที่อาคาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	2.79	.906
21. การสร้างรูปแบบให้มีน้ำเป็นองค์ประกอบของอาคาร โดยมีสัดส่วนของพื้นที่น้ำมากกว่าพื้นที่อาคาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.01	1.074
22. การจัดองค์ประกอบอาคารให้สัมพันธ์และกลมกลืนกับธรรมชาติหรือที่ตั้ง ซึ่งแสดงถึงความสงบ นิ่ง ความอ่อนน้อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.84	.909
23. การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะ โดยผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่	3.65	.903

ค่าไอเกน หรือผลรวมของน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวแปรในองค์ประกอบนั้น

จากการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในสาระสำคัญของคำถามจำนวน 26 ข้อ ซึ่งตอบโดยกลุ่มสถาปนิกทั่วไปจำนวน 209 คน ในการแสดงความคิดเห็น 5 ระดับ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ดังกล่าว ปรากฏผลการวิเคราะห์ 8 องค์ประกอบตามลำดับความสำคัญที่พิจารณาจากค่าร้อยละของค่าความแปรผัน ประกอบกับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ($\geq \pm 0.40$) ดังนี้ (ตาราง 4-3)

ตาราง 4-3 การวิเคราะห์องค์ประกอบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

		ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ ²
องค์ประกอบที่ 1 การจัดวางอาคาร: การใช้สอย ความหมาย การเชื่อมต่อและความสัมพันธ์กับธรรมชาติ (ร้อยละ 14.46 ของค่าความแปรผัน) ³		² ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวแปรแสดงอัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบนั้น ๆ
การจัดวางอาคารให้มีพื้นที่ส่วนกลางเพื่อความยืดหยุ่น	.859	³ ค่าร้อยละของค่าความแปรผันของแต่ละองค์ประกอบแสดงความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ จากการพิจารณา ค่าความแปรผันของตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ ในกระบวนการแยกความแปรผันของตัวแปรออกมาจากองค์ประกอบอื่น ตัวแปรใดมีน้ำหนักในองค์ประกอบใดมาก ให้จัดตัวแปรนั้นในองค์ประกอบนั้น
การจัดวางอาคารเพื่อการขยายพื้นที่เพิ่ม	.795	
การจัดวางอาคารเพื่อล้อมพื้นที่ใช้สอยส่วนกลาง	.718	
การเชื่อมต่ออาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ลาน/ระเบียง/ทางเดินเท้า	.603	
การสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น	.595	
การเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ที่โล่งภายนอกเป็นลำดับ (จากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู่พื้นที่แสงสว่าง และพื้นที่สว่าง)	.575	
การจัดองค์ประกอบอาคารให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติหรือที่ตั้ง	.567	

องค์ประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับอาคาร

(ร้อยละ 13.50 ของค่าความแปรผัน)

การมีน้ำโอบล้อมอาคาร	.849
การมีอาคารลอยบนน้ำ	.843
การมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารอยู่ในน้ำ	.835
สัดส่วนของพื้นที่น้ำมากกว่าพื้นที่อาคาร	.622
สัดส่วนของพื้นที่น้ำเท่ากับพื้นที่อาคาร	.612

องค์ประกอบที่ 3 สัดส่วนของพื้นที่ภายในอาคาร/พื้นที่ส่วนกลาง/พื้นที่น้ำ

(ร้อยละ 7.77 ของค่าความแปรผัน)

สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลางน้อยกว่าพื้นที่ภายในอาคาร	.767
สัดส่วนของพื้นที่น้ำน้อยกว่าพื้นที่อาคาร	.732
สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลางเท่ากับพื้นที่ภายในอาคาร	.675

องค์ประกอบที่ 4 รูปทรงของหลังคา/ความเบา ลอย

(ร้อยละ 7.74 ของค่าความแปรผัน)

เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา	.843
การลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา	.732

องค์ประกอบที่ 5 รูปแบบหลังคาทรงจั่ว/ลักษณะยกลอย

(ร้อยละ 7.62 ของค่าความแปรผัน)

รูปแบบหลังคาทรงจั่ว	.716
หลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมาก	.669
การยกลอยล้อมพื้นที่ว่าง	.452

องค์ประกอบที่ 6 สัดส่วนพื้นที่/สัดส่วนความสูง

(ร้อยละ 6.87 ของค่าความแปรผัน)

สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลางมากกว่าพื้นที่ภายในอาคาร	.811
สัดส่วนบ้านตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน เป็น 4 : 5 : 4	.601

ในเรื่องของรูปทรงและสัดส่วนของอาคารและการเปิดโล่งนั้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยไม่มากนักว่าการสร้างสรรค์รูปแบบของบ้านสมัยใหม่ให้มีสัดส่วนตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิมคือ 4 : 5 : 4 ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย โดยมีความเห็นเฉลี่ย 3.30

ในเรื่องของลักษณะโอบล้อมนั้น การสร้างรูปแบบให้มีสัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน/ระเบียง/สวน) มากกว่าพื้นที่ภายในอาคารซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนเดียวกันของพื้นที่เรือนไทยเดิมคือ 60 : 40 สถาปนิกมีความเห็นว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทยในระดับ 3.40

ในเรื่องการจัดองค์ประกอบของอาคารให้มีความสัมพันธ์กับน้ำเพื่อเสริมสร้างลักษณะไทยนั้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยไม่มากนัก ได้แก่ การมีอาคารลอยบนน้ำ ($\bar{x}=3.26$) การมีน้ำโอบล้อมอาคาร ($\bar{x}=3.18$) การมีองค์ประกอบบางส่วน of อาคารอยู่ในน้ำ เช่น เสาอาคาร ($\bar{x}=3.23$) อย่างไรก็ตาม หากต้องการสร้างสรรค์รูปแบบให้มีน้ำเป็นองค์ประกอบของอาคารนั้นสถาปนิกเห็นว่าควรมีสัดส่วนของพื้นที่น้ำมากกว่าพื้นที่อาคาร ($\bar{x}=3.01$)

ทั้งนี้ ผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปจำนวน 209 คน ใน 26 ข้อคำถาม ปรากฏระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.44 โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .483 ซึ่งบ่งบอกถึงความเห็นพ้องกัน

4.3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของความคิดเห็นของกลุ่ม สถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง สถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (multivariate analysis) เพื่อลดจำนวนตัวแปร โดยผ่านกระบวนการการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร และสร้างตัวแปรร่วมใหม่ที่เรียกว่า **องค์ประกอบ (factor)** กล่าวคือ เป็นการนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงมารวมกันเป็นองค์ประกอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบ จึงเป็นเทคนิคทางสถิติเพื่อรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน งานวิจัยนี้เป็นการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบในเชิงสำรวจเพื่อค้นหาโครงสร้างของตัวแปรว่า มีองค์ประกอบร่วมอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง แต่ละตัวแปรมี**ค่าน้ำหนัก (factor loading)** หรืออัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด

โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation) หรือของตัวแปรที่ละคู่ และรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากไว้ในองค์ประกอบเดียวกัน ตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์จึงต้องเป็นตัวแปรที่มีค่าต่อเนื่องในมาตราระดับช่วง (interval scale) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหนึ่งกับตัวแปรอื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด มีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 หากมีค่าต่ำตัวแปรนั้น ๆ จะถูกตัดออก เฉพาะกลุ่มตัวแปรที่มีค่าความร่วมกัน (communalities) สูง (ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์) จะรวมกันเป็นองค์ประกอบร่วมกันที่มีความหมายที่สื่อความเข้าใจได้ ทั้งนี้ พิจารณาได้จากค่าใน 'Rotated Component Matrix' จากการวิเคราะห์ด้วย SPSS

นอกจาก**องค์ประกอบ**ที่ประกอบด้วยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันกับองค์ประกอบตาม**ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ** ยังต้องพิจารณาค่าความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบในบริบทของความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด โดยที่ตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแต่ละตัวมากน้อยต่างกัน จึงต้องมีการพิจารณาค่าความแปรผันของตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งเรียกว่า **ค่าไอเกน (Eigen Value)** องค์ประกอบร่วม (common factor) ที่ได้เป็นองค์ประกอบแรก จะเป็นองค์ประกอบที่แยกความแปรผันของตัวแปรออกมาจากองค์อื่นได้มากที่สุด จึงมีตัวแปรรวมอยู่มากที่สุด และมีค่าไอเกนมากตามด้วย ความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบจึงพิจารณาได้จาก**ค่าร้อยละของค่าความแปรผัน (percentage of variance)** ซึ่งเป็นไปตาม

องค์ประกอบที่ 7 การสื่อความหมายด้วยสิ่งของ/สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

(ร้อยละ 5.62 ของค่าความแปรผัน)

การสื่อความหมายด้วยสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย	.893
การสื่อความหมายโดยผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของ	
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่	.591

องค์ประกอบที่ 8 รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ

(ร้อยละ 5.52 ของค่าความแปรผัน)

รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หลังคาทรงจั่ว	.793
หลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อย	.588

องค์ประกอบที่ 1 การจัดวางอาคาร: การใช้สอย ความหมาย
การเชื่อมต่อ และความสัมพันธ์กับธรรมชาติ

(ร้อยละ 14.46 ของค่าความแปรผัน)

การจัดองค์ประกอบอาคารเพื่อการใช้สอย การสื่อความหมายเชิงนามธรรม การเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ภายนอก และความสัมพันธ์ของอาคารกับธรรมชาติที่ตั้ง เป็นองค์ประกอบที่มีความโดดเด่นมากที่สุดในการสร้างสรรคัลักษณะไทย ในทั้งหมดจำนวน 8 องค์ประกอบ เนื่องจากการสืบสานการจัดองค์ประกอบของอาคารที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทยในอดีต ได้แก่ การจัดวางหมู่อาคารให้มีพื้นที่ส่วนกลาง/ชาน/ระเบียง/สวน เพื่อรองรับการใช้งานอเนกประสงค์ และรองรับการขยายตัวของพื้นที่ใช้สอยที่เพิ่มขึ้นในอนาคต การมีชาน/ระเบียง/ทางเดิน เป็นตัวเชื่อมพื้นที่ส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และการเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ที่โล่งภายนอกอาคารเป็นลำดับที่สัมพันธ์กับความสว่าง (จากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู่พื้นที่แสงสลัว และพื้นที่สว่าง)

นอกจากการจัดรูปแบบผังอาคารเพื่อการใช้สอยแล้ว ปัจจัยที่สำคัญขององค์ประกอบ ได้แก่ การสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น และการสร้างความสัมพันธ์ของอาคารกับธรรมชาติที่ตั้ง ปัจจุบันนี้เป็นการสืบสานคุณลักษณะของเรือนไทยในอดีตเช่นเดียวกันซึ่งได้แก่ การยกอาคารลอยเพื่อแสดงความเบา ลอย และความโปร่งโล่ง การจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เช่น กรณีของอาคารสถาบันอาศรมศิลป์มีการยกลอยบริเวณชานไม้ และมีทางเดินเท้าเชื่อมต่อระหว่างอาคาร มีการสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างอาคารกับธรรมชาติของที่ตั้งโดยรอบ ด้วยการกระจายหมู่อาคารให้กลมกลืนกับ
หมู่บ้านไม้เดิม

องค์ประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับอาคาร

(ร้อยละ 13.50 ของค่าความแปรผัน)

ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับอาคารได้แก่ การมีน้ำโอบล้อมอาคาร การมีอาคาร
ลอยบนน้ำ การมีองค์ประกอบของอาคารบางส่วนอยู่บนน้ำ เช่น เสาอาคาร รวมทั้ง
สัดส่วนของพื้นที่น้ำที่มากกว่าหรือเท่ากับพื้นที่อาคาร เป็นแนวทางที่มีความสำคัญ
รองลงมาในการเสริมสร้างลักษณะไทยทั้งนี้การมีน้ำช่วยเสริมสร้างสุนทรียภาพของ
อาคาร การสื่อความสงบ ความร่มรื่น และการช่วยเพิ่มความเย็นให้กับตัวอาคารเมื่อมี
ลมธรรมชาติพัดผ่านผิวน้ำสู่ตัวอาคาร เช่น กรณีของอาคารทำเนียบองคมนตรีมีน้ำล้อม
ภายนอกอาคารเพื่อเป็นรั้ว สร้างความรู้สึกรกรากับอาคารลอยบนน้ำ หรืออาคารโรงเรียน
นานาชาติ กรุงเทพ (ISB) มีสระน้ำรูปวงกลมด้านหน้าทางเข้าอาคาร และมีสระน้ำรูป
สี่เหลี่ยม ผืนผ้าวางขนานสองด้านของสวนตรงกลางกลุ่มอาคาร และมีองค์ประกอบ
บางส่วนของอาคาร เช่น เสารูปต่าง ๆ ตั้งอยู่บนสระน้ำ เพื่อให้สอดคล้องและสะท้อนวิถี
ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยที่ปลูกเรือนหันด้านหน้าลงแม่น้ำ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 3 สัดส่วนของพื้นที่ภายในอาคาร/พื้นที่ส่วนกลาง/พื้นที่น้ำ

(ร้อยละ 7.77 ของค่าความแปรผัน)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นว่า สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน/ลาน/สวน) ต่อพื้นที่
ภายในอาคารเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างลักษณะไทย โดยพื้นที่ส่วนกลางอาจน้อยกว่าหรือ
เท่ากับพื้นที่อาคาร รวมทั้งสัดส่วนของพื้นที่น้ำที่น้อยกว่าพื้นที่อาคารก็เป็นปัจจัยหนึ่ง
ที่ยังคงมีความสำคัญ

องค์ประกอบที่ 4 รูปทรงของหลังคา/ความเบา ลอย

(ร้อยละ 7.74 ของค่าความแปรผัน)

รูปทรงของหลังคาเป็นปัจจัยหนึ่งที่เสริมสร้างลักษณะไทยโดยเฉพาะลักษณะเส้น
สายโค้งขององค์ประกอบหลังคาทรงจั่ว เช่น เส้นสายโค้งของบันลม และส่วนโค้งของผืน
หลังคาซึ่งถือเป็นการสืบสานมาจากรูปแบบหลังคาของเรือนไทย อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ
คือการลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา เพื่อลดทอนขนาดของผืนหลังคา และสร้าง

คุณลักษณะเบา ลอยของหลังคา ซึ่งเป็นการสืบทอดมาจากวิธีการลดทอนขนาดของหลังคาโบสถ์ที่มีขนาดใหญ่ในอดีต เช่น หลังคาศาลาพระมิ่งขวัญ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีเส้นสายโค้ง และมีการลดชั้นของผืนหลังคา

องค์ประกอบที่ 5 รูปแบบหลังคาทรงจั่ว/ลักษณะยกลอย

(ร้อยละ 7.62 ของค่าความแปรผัน)

รูปแบบของหลังคาทรงจั่วเป็นปัจจัยหนึ่งในการเสริมสร้างลักษณะไทย โดยเฉพาะหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมาก (ความกว้าง < ความสูงของโครงสร้างหลังคา) ลักษณะยกลอยเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในองค์ประกอบนี้ ซึ่งได้แก่ การยกลอยอาคาร เพื่อให้เป็นได้ถุนหรือพื้นที่ต่อเนื่องประสงค์ หรือยกลอยล้อมรอบพื้นที่ว่าง ปัจจัยทั้งหมดในองค์ประกอบนี้สะท้อนรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ตอบรับกับสภาพแวดล้อมแบบร้อนชื้น เนื่องจากหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมากสามารถระบายน้ำฝนได้ดี และการยกลอยอาคารก็สอดคล้องกับรูปแบบการยกลอยของเรือนไทยที่ใช้พื้นที่ใต้ถุนสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ การระบายอากาศ รวมทั้งการป้องกันน้ำท่วมอีกด้วย

องค์ประกอบที่ 6 สัดส่วนพื้นที่/สัดส่วนความสูง

(ร้อยละ 6.87 ของค่าความแปรผัน)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นว่า สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน/ลาน/สวน) ต่อพื้นที่ภายในอาคาร เป็นปัจจัยที่เสริมสร้างลักษณะไทยโดยมีพื้นที่ส่วนกลางมากกว่าพื้นที่อาคาร ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนเดียวกันของพื้นที่เรือนไทยเดิมคือ 60 : 40 แต่มีข้อสังเกตที่ปัจจัยนี้ไม่ได้รวมอยู่ในองค์ประกอบที่ 3 ซึ่งเป็นปัจจัยเรื่องสัดส่วนพื้นที่ส่วนกลางเช่นเดียวกัน แต่กลับมีปัจจัยในเรื่องสัดส่วนบ้านตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน ซึ่งสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิมคือ 4 : 5 : 4 อยู่ในองค์ประกอบที่ 6 ด้วย ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันในเชิงการอ้างอิงตามสัดส่วนของเรือนไทย จึงอยู่ในองค์ประกอบที่ 6 ด้วยกัน เช่น บ้าน U3 กรุงเทพฯ มีสัดส่วนพื้นที่ส่วนกลางต่อพื้นที่อาคารเป็น 60 : 40 สอดคล้องกับสัดส่วนเดียวกันของพื้นที่เรือนไทยเดิม และมีสัดส่วนความสูงเป็น 5 : 4 : 4 ซึ่งใกล้เคียงกับสัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิม

องค์ประกอบที่ 7 การสื่อความหมายด้วยสิ่งของ/สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (ร้อยละ 5.62 ของค่าความแปรผัน)

การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่รูปแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยที่ตอบสนองกับกิจกรรมและประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบันแนวทางหนึ่งได้แก่การสื่อความหมายในเชิงรูปธรรมโดยการผสมผสานลักษณะหรือองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของแต่ละภูมิภาคเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่ อีกแนวทางหนึ่งคือการนำสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย โดยเฉพาะงานหัตถกรรมพื้นถิ่นมาสื่อความหมายเพื่อสร้างสัญลักษณ์ให้กับอาคาร ทั้งการสื่อความหมายด้วยสิ่งของ และการสื่อความหมายด้วยองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนี้อยู่ในองค์ประกอบที่ 7 ด้วยกัน ซึ่งเป็นการสื่อความหมายเชิงรูปธรรม ขณะที่การสื่อความหมายในเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น อยู่ในองค์ประกอบที่ 1

องค์ประกอบที่ 8 รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ (ร้อยละ 5.52 ของค่าความแปรผัน)

รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ ได้แก่ ทรงปั้นหยา ทรงเพิงหมาแหงน หลังคาแบนราบ รวมทั้งหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทยในองค์ประกอบที่ 8 ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้าย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในงานออกแบบของสำนักงาน Department of Architecture ซึ่งได้สร้างสรรค์ผลงานโดยไม่มีความตั้งใจที่จะแสดงเอกลักษณ์ไทย เช่น ไม่นำหลังคาทรงจั่วมาใช้ แต่แสดงการจัดองค์ประกอบและรูปทรงของอาคารเป็นไปตามโจทย์และสภาพบริบทของแต่ละโครงการ รวมทั้งรสนิยมที่เป็นไปตามกระแสโลก เช่น รูปทรงกล่องสี่เหลี่ยม มีหลังคาแบนราบหรือเพิงแหงน

โดยสรุป องค์ประกอบทั้ง 8 ตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบ 1) การจัดวางอาคาร: การใช้สอย ความหมาย การเชื่อมต่อ และความสัมพันธ์กับธรรมชาติ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับอาคาร 3) สัดส่วนของพื้นที่ภายในอาคาร/พื้นที่ส่วนกลาง/พื้นที่น้ำ 4) รูปทรงของหลังคา/ความเบา ลอย 5) รูปแบบหลังคาทรงจั่ว/ลักษณะยกลอย 6) สัดส่วนพื้นที่/สัดส่วนความสูง 7) การสื่อความหมายด้วยสิ่งของ/สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น 8) รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ทั้ง 8 องค์ประกอบโดยรวมมีสัดส่วนสะสมคิดเป็นร้อยละ 69.10 ของค่าความแปรผัน (cumulative percentage of variance)

4.4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการจัด
องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

4.4.1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการ
จัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการ
สร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

การสอบถามคนทั่วไป จำนวน 310 คน โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 20 ข้อที่
ครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตย-
กรรมตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดวิจัย ที่เป็นแนวคิดหลัก ๆ (key
concepts) และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ปรากฏระดับความคิดเห็น⁴ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
(ตาราง 4-4)

⁴ ระดับความคิดเห็นตามค่า:
4.01 – 4.50 = มาก
3.51 – 4.00 = ค่อนข้างมาก
2.51 – 3.50 = ปานกลาง
2.01 – 2.50 = ค่อนข้างน้อย
1.51 – 2.00 = น้อย

ตาราง 4-4 ระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ
รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

	$\bar{x}$	S.D.
1. การจัดวางหมู่อาคารเพื่อให้มีลักษณะล้อมพื้นที่ใช้สอย ส่วนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือน ไทยเดิม	3.87	.869
2. การจัดวางอาคารเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ ส่วนกลางที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบใน ช่วงเวลาต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของ เรือนไทยเดิม	3.86	.826
3. การจัดวางอาคารเพื่อสามารถขยายพื้นที่เพิ่มตาม ความต้องการของครอบครัว หรือรองรับประโยชน์ใช้ สอยเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือน ไทยเดิม	3.82	.898
4. การเชื่อมต่ออาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ลาน/ระเบียง/ ทางเดินเท้า (รูปแบบผังเป็นตัว L, U, T, O, Irregular) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทยเดิม	3.71	.869

		$\bar{x}$	S.D.
5.	รูปแบบหลังคาทรงจั่วเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิด ลักษณะไทย	3.93	.923
6.	รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ ได้แก่ ทรงปั้นหยา ทรงเพิง หมาแหงน หลังคาแบนราบ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิด ลักษณะไทย	3.59	.926
7.	สัดส่วนของหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมากเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.63	.935
8.	สัดส่วนของหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อยเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.43	.949
9.	เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา เช่น เส้นโค้งของ ปั้นลม และส่วนโค้งของผืนหลังคา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ เกิดลักษณะไทย	3.88	.941
10.	การลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา เพื่อลดทอนขนาด ของผืนหลังคา และสร้างคุณลักษณะเบา ลอยของ หลังคา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.78	.939
11.	รูปแบบของบ้านสมัยใหม่มีสัดส่วนตามความสูงของ หลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน ซึ่งสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับ สัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิมคือ 4 : 5 : 4 เป็น ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.63	.990
12.	การยกลอยอาคารสูงจากระดับพื้นเพื่อเป็นใต้ถุน และ ล้อมรอบพื้นที่ว่างหรือสวนตรงกลาง เป็นการสืบสาน ลักษณะไทยจากรูปแบบเรือนไทยเดิม	3.90	.935
13.	การมีอาคารลอยบนน้ำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิด ลักษณะไทย	3.59	1.038
14.	การมีน้ำโอบล้อมอาคาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิด ลักษณะไทย	3.45	1.031
15.	การมีองค์ประกอบบางส่วน of อาคารอยู่ในน้ำ เช่น เสาอาคาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.24	1.066

		$\bar{x}$	S.D.
16.	การวางอาคารให้สัมพันธ์และกลมกลืนกับธรรมชาติหรือที่ตั้ง ซึ่งแสดงความสงบ นิ่ง ความอ่อนน้อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย	3.99	.947
17.	รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีการผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่	3.73	.906
18.	รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีการสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น โดยการยกอาคารลอย การจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ	4.14	.817
19.	รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีการนำสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย โดยเฉพาะงานหัตถกรรมพื้นถิ่นมาสื่อความหมายเพื่อสร้างสัญลักษณ์ให้กับอาคาร	3.94	.906
20.	การจัดวางพื้นที่อาคารให้มีลำดับจากภายในสู่ภายนอก อาคาร สัมพันธ์กับระดับความสว่างในเชิงสุนทรียภาพจากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู่พื้นที่แสงสว่าง และพื้นที่สว่างเป็นลำดับ เป็นการสืบสานเอกลักษณ์ไทย	3.86	.945
N=310		3.75	.541

ปรากฏว่า กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยระดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.14) ต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ที่มีการสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น โดยการยกอาคารลอย การจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งตรงกับการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปที่มีระดับความคิดเห็นเรื่องเดียวกันในระดับสูงสุดเช่นเดียวกัน ($\bar{x}$ = 4.17) ส่วนรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีการผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่ มีความเห็นด้วยน้อยกว่ามาก ($\bar{x}$ = 3.73)

กลุ่มคนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นด้วยระดับสูงรองลงมา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางอาคารให้สัมพันธ์และกลมกลืนกับธรรมชาติหรือที่ตั้ง ซึ่งแสดงความสงบ นิ่ง ความอ่อนน้อม ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย ($\bar{x}$ = 3.99) และรูปแบบ

สถาปัตยกรรมที่มีการนำสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย โดยเฉพาะงานหัตถกรรมพื้นถิ่นมาสื่อความหมายเพื่อสร้างสัญลักษณ์ให้กับอาคาร ($\bar{x}$ = 3.94)

กลุ่มคนทั่วไปเห็นว่า รูปแบบหลังคาทรงจั่วเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดลักษณะไทยเด่นชัด ($\bar{x}$ = 3.93) กว่า การใช้รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ ($\bar{x}$ = 3.59) นอกจากนี้ยังเห็นว่าหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมาก ($\bar{x}$ = 3.63) เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดลักษณะไทยชัดเจนกว่าหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อยอีกด้วย ($\bar{x}$ = 3.43)

การยกลอยอาคารสูงจากระดับพื้นเพื่อเป็นใต้ถุน และล้อมรอบพื้นที่ว่างหรือสวนตรงกลาง เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดลักษณะไทย โดยกลุ่มคนทั่วไปแสดงความเห็นด้วยมากที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเป็น 3.90 ซึ่งใกล้เคียงกับระดับความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปในเรื่องเดียวกัน คือ 3.85

ในเรื่องการจัดองค์ประกอบอาคารเพื่อการใช้สอยนั้นกลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยในระดับต่าง ๆ กันต่อประเด็นต่าง ๆ กันดังนี้ การจัดวางหมู่อาคารเพื่อให้มีลักษณะล้อมพื้นที่ใช้สอยส่วนกลาง ($\bar{x}$ = 3.87) การจัดวางอาคารเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ส่วนกลางที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบในช่วงเวลาต่างกัน ($\bar{x}$ = 3.86) การจัดวางอาคารเพื่อสามารถขยายพื้นที่เพิ่มตามความต้องการของครอบครัว หรือรองรับประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้น ($\bar{x}$ = 3.82) และการเชื่อมต่ออาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ชาน/ระเบียง/ทางเดินเท้า ($\bar{x}$ = 3.71) ซึ่งมีความคิดเห็นในระดับที่ใกล้เคียงกัน และเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทยเดิม

สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดลักษณะไทยในเรื่องของรูปทรงและสัดส่วนของหลังคา/เครื่องยอดนั้น กลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยว่า เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคาทรงจั่ว เช่น เส้นโค้งของบันลัม และส่วนโค้งของผืนหลังคา และการลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคาเป็นปัจจัยที่สำคัญ โดยมีความคิดเห็นที่ระดับ 3.88 และ 3.78 ตามลำดับ

ในเรื่องสัดส่วนของรูปแบบของบ้านสมัยใหม่ควรมีสัดส่วนตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน ซึ่งสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิม คือ 4 : 5 : 4 นั้น กลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยในระดับ 3.63

การมีน้ำเป็นองค์ประกอบอาคารเพื่อทำให้เกิดลักษณะไทยนั้น กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับต่าง ๆ กันต่อประเด็นต่าง ๆ กันดังนี้ การมีอาคารลอยบนน้ำ ($\bar{x}$ = 3.59) การมีน้ำโอบล้อมอาคาร ($\bar{x}$ = 3.45) และการมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารอยู่ในน้ำ เช่น เส้าอาคาร ($\bar{x}$ = 3.24)

การจัดวางพื้นที่อาคารให้มีลำดับจากภายในสู่ภายนอกอาคารสัมพันธ์กับระดับ

ความสว่างในเชิงสุนทรียภาพจากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู้พื้นที่แสงสลัว และพื้นที่สว่างเป็นลำดับ กลุ่มคนทั่วไปแสดงความเห็นด้วยว่าเป็นการสืบสานเอกลักษณ์ไทยแนวทางหนึ่ง ($\bar{x}$ = 3.86)

สรุปโดยรวม ต่อประเด็นคำถามจำนวน 20 ข้อ เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมนั้น ปรากฏว่ากลุ่มคนทั่วไปโดยรวมได้แสดงความเห็นด้วยในระดับเฉลี่ย 3.75 โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .541

4.4.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

จากการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมหลากหลายที่ปรากฏในสาระสำคัญของคำถามจำนวน 20 ข้อ ซึ่งตอบโดยกลุ่มคนทั่วไปจำนวน 310 คน ในการแสดงความคิดเห็น 5 ระดับ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ปรากฏผลการวิเคราะห์ 4 องค์ประกอบตามลำดับความสำคัญที่พิจารณาจากค่าร้อยละของค่าความแปรผัน ประกอบกับค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ ($\geq \pm 0.40$) ดังนี้ (ตาราง 4-5)

ตาราง 4-5 การวิเคราะห์องค์ประกอบความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ	
องค์ประกอบที่ 1 รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา (ร้อยละ 14.53 ของค่าความแปรผัน)	
รูปแบบหลังคาทรงจั่ว	.693
หลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมาก	.658
เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา	.629
รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หลังคาทรงจั่ว	.627

หลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อย	.579
การลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา	.463

องค์ประกอบที่ 2 การสื่อความหมาย/ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ/การเชื่อมต่อที่ว่าง

(ร้อยละ 13.81 ของค่าความแปรผัน)

การสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น	.663
การวางอาคารให้สัมพันธ์และกลมกลืนกับธรรมชาติหรือที่ตั้ง	.648
การยกลอยล้อมพื้นที่ว่าง	.620
การสื่อความหมายด้วยสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย	.574
การสื่อความหมายโดยผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่	.546
การเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ที่โล่งภายนอกเป็นลำดับ (จากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู่พื้นที่แสงสว่าง และพื้นที่สว่าง)	.461

องค์ประกอบที่ 3 การจัดวางอาคารเพื่อการใช้สอย

(ร้อยละ 13.28 ของค่าความแปรผัน)

การจัดวางอาคารให้มีพื้นที่ส่วนกลางเพื่อความยืดหยุ่น	.844
การจัดวางอาคารเพื่อล้อมพื้นที่ใช้สอยส่วนกลาง	.771
การจัดวางอาคารเพื่อการขยายพื้นที่เพิ่ม	.756
การเชื่อมต่ออาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ชาน/ระเบียง/ทางเดินเท้า	.533

องค์ประกอบที่ 4 ความสัมพันธ์กับน้ำและสัดส่วนความสูง

(ร้อยละ 12.46 ของค่าความแปรผัน)

การมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารอยู่ในน้ำ	.828
การมีอาคารลอยบนน้ำ	.751

การมีน้ำโอบล้อมอาคาร .742

สัดส่วนบ้านตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน เป็น

4 : 5 : 4 .501

องค์ประกอบที่ 1 รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา

(ร้อยละ 14.53 ของค่าความแปรผัน)

กลุ่มคนทั่วไปได้ให้ความสำคัญต่อรูปทรงและสัดส่วนของหลังคาว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์ลักษณะไทย โดยเฉพาะรูปแบบหลังคาทรงจั่ว รวมทั้งคุณลักษณะอื่น ๆ ของหลังคา เช่น ความลาดชันมากของหลังคาทรงจั่วเส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา (บันลม และผืนหลังคา) ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพที่เด่นชัดของเรือนไทยที่คนทั่วไปมีความคุ้นเคยมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ องค์ประกอบนี้ยังครอบคลุมไปถึงรูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ การลดชันและชันขึ้นของหลังคา และรูปแบบหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อยด้วย

องค์ประกอบที่ 2 การสื่อความหมาย/ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ/การเชื่อมต่อที่ว่าง

(ร้อยละ 13.81 ของค่าความแปรผัน)

การสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น โดยการยกอาคารลอย การจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (น้ำและต้นไม้) เป็นองค์ประกอบรองลงมาที่คนทั่วไปเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์ลักษณะไทย ซึ่งองค์ประกอบนี้ยังรวมการสื่อความหมายด้วยรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ การสื่อความหมายด้วยสิ่งของที่แสดงลักษณะไทย โดยเฉพาะงานหัตถกรรมหรือเครื่องใช้พื้นถิ่น เช่น กรณีของการนำรูปแบบการสานของกระติบข้าวพื้นถิ่นของภาคอีสานมาทำเป็นผนังภายนอกของอาคารเช่นทริลพลาซา ขอนแก่น เป็นต้น และการสื่อความหมายด้วยการผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่ เช่น กรณีของการนำรูปแบบยั้งฉางพื้นถิ่นของภาคเหนือเป็นรูปแบบอาคารธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เห็นได้ว่าการสื่อความหมายด้วยองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมทั้งเชิงรูปธรรมและนามธรรมล้วนมีความสำคัญในความคิดเห็นของคนทั่วไป

การเชื่อมต่อที่ว่างหรือพื้นที่ของอาคารให้มีลำดับจากภายในสู่ภายนอกอาคาร

สัมพันธ์กับระดับความสว่างในเชิงสุนทรียภาพจากพื้นที่ค่อนข้างมืด สู่พื้นที่แสงสว่าง และพื้นที่สว่างเป็นลำดับ ซึ่งเป็นการสืบสานเอกลักษณ์ไทยในลำดับของแสงในพื้นที่เรือนไทยเดิม เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่รวมอยู่ในองค์ประกอบที่ 2 ด้วย

องค์ประกอบที่ 3 การจัดวางอาคารเพื่อการใช้สอย

(ร้อยละ 13.28 ของค่าความแปรผัน)

องค์ประกอบที่ 3 ครอบคลุมปัจจัยทางด้านการจัดวางอาคารเพื่อการใช้สอยทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ การจัดวางหมู่อาคารเพื่อให้มีลักษณะล้อมพื้นที่ใช้สอยส่วนกลาง การจัดวางอาคารเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ส่วนกลางที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบในช่วงเวลาต่างกับการจัดวางอาคารเพื่อสามารถขยายพื้นที่เพิ่มเติมตามความต้องการของครอบครัว หรือรองรับประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้นและการเชื่อมต่อหมู่อาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ชาน/ระเบียง/ทางเดินเท้า โดยทั้งหมดเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทยเดิม

องค์ประกอบที่ 4 ความสัมพันธ์กับน้ำและสัดส่วนความสูง

(ร้อยละ 12.46 ของค่าความแปรผัน)

องค์ประกอบที่ 4 นี้ เกี่ยวข้องกับการมีน้ำเป็นองค์ประกอบของอาคาร ทั้งการมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารอยู่ในน้ำ การมีอาคารลอยบนน้ำ และการมีน้ำโอบล้อมอาคาร ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับน้ำซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีตที่เป็นชุมชนริมน้ำ อีกปัจจัยหนึ่งซึ่งอยู่ในองค์ประกอบที่ 4 คือ รูปแบบของบ้านสมัยใหม่มีสัดส่วนตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน ซึ่งสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิมคือ 4 : 5 : 4 ตัวอย่างเช่น บ้าน U3 กรุงเทพฯ เป็นต้น

โดยสรุป สำหรับกลุ่มคนทั่วไปได้ให้ความสำคัญ 4 องค์ประกอบตามลำดับ ดังนี้ 1) รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา 2) การสื่อความหมาย/ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ/การเชื่อมต่อที่ว่าง 3) การจัดวางอาคารเพื่อการใช้สอย 4) ความสัมพันธ์กับน้ำและสัดส่วนความสูง ทั้ง 4 องค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมโดยองค์ประกอบทั้ง 4 มีสัดส่วนสะสม คิดเป็นร้อยละ 54.08 ของค่าความแปรผัน (cumulative percentage of variance)

4.5 ข้อสังเกตเชิงเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมุ่งชี้ให้เห็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม (Architectural Composition, Form and Scale/Proportion)” ว่า มีประเด็นอะไรบ้างที่แต่ละกลุ่มเห็นด้วยตามระดับความคิดเห็นมากและน้อย⁵ และแต่ละกลุ่มมีองค์ประกอบที่เป็น 5 ระดับความคิดเห็นตามค่า: การให้ความสำคัญกับกลุ่มประเด็นอะไรบ้างโดยผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis)

4.01 – 4.50 = มาก
3.51 – 4.00 = ค่อนข้างมาก
2.51 – 3.50 = ปานกลาง
2.01 – 2.50 = ค่อนข้างน้อย
1.51 – 2.00 = น้อย

4.5.1 การเปรียบเทียบประเด็นตามระดับความคิดเห็นด้วยในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

ประเด็นที่กลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยสูงสุดตรงกันทั้งสองกลุ่มคือแนวคิดที่ว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายด้วยลักษณะเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ ความร่มรื่น โดยการยกอาคารลอย การจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 4.17$ S.D. = .776; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 4.14$ S.D. = .817) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สถาปนิกต้องนำมาพิจารณาในกระบวนการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในลำดับแรก ๆ ซึ่งสะท้อน ‘แก่น’ มากกว่าการนำองค์ประกอบรูปธรรมจากสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปได้มีความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก และสอดคล้องกันในเรื่องการเลือกรูปแบบของหลังคาทรงจั่วเพื่อสื่อลักษณะไทย (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.94$ S.D. = .902; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.93$ S.D. = .923) ในเรื่องรูปแบบการจัดวางหมู่อาคารเพื่อให้มีลักษณะล้อมพื้นที่ใช้สอยส่วนกลาง (ชาน/ลาน/สวน/สระน้ำ ฯลฯ) (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.91$ S.D. = .889; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.87$ S.D. = .869) ในเรื่องการเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ที่โล่งภายนอกอาคารเป็นลำดับ ซึ่งสัมพันธ์กับระดับความสว่างของแสง (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.89$ S.D. = .830; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.86$ S.D. = .945) การยกลอยอาคารสูงเพื่อเป็นได้ถุน (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.85$ S.D. = .856; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.90$ S.D. = .935) การวางอาคารให้สัมพันธ์และกลมกลืนกับธรรมชาติหรือที่ตั้ง ซึ่งแสดงความสงบ นิ่ง ความอ่อนน้อม (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.84$ S.D. = .909; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.99$

S.D.= .947) **การจัดวางอาคารเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่** โดยมีพื้นที่ส่วนกลางที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบในช่วงเวลาต่างกัน (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.90 S.D.= .866; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.86 S.D.= .826) และ**การจัดวางอาคารเพื่อสามารถขยายพื้นที่**เพิ่มตามความต้องการของครอบครัว หรือรองรับประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้น (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.88 S.D.= .930; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.82 S.D.= .898) จึงอาจสรุปความคิดเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไปในประเด็นเหล่านี้ว่าเป็นลักษณะเด่นของเรือนไทยในอดีตทั้งการวางผัง และการจัดองค์ประกอบเชิงรูปธรรมที่สามารถนำมาสืบสานในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เพื่อสร้างเอกลักษณ์ไทยได้

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปยังเห็นด้วยค่อนข้างมากและเห็นพ้องกันรอง ๆ ลงมาในเรื่อง**การลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา** เพื่อลดทอนขนาดของผืนหลังคา และสร้างคุณลักษณะเบา ลอยของหลังคา (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.87 S.D.= .878; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.78 S.D.= .939) **การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมาย** โดยการผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่ (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป ($\bar{x}$ = 3.65 S.D.= .903; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.73 S.D.= .906) **การใช้เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา** เช่น เส้นโค้งของบันลม และส่วนโค้งของผืนหลังคา (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.61 S.D.= .908; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.88 S.D.= .941) และ**การเชื่อมต่ออาคารด้วยพื้นที่ส่วนกลาง/ชาน/ระเบียง/ทางเดินเท้า** (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.55 S.D.= .877; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.71 S.D.= .869)

ประเด็นที่กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยปานกลาง แต่กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในประเด็นเดียวกันค่อนข้างมาก ไม่สอดคล้องกัน ได้แก่ **รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีการนำสิ่งของที่แสดงลักษณะไทยมาสื่อความหมายเพื่อสร้างสัญลักษณ์ให้กับอาคาร** (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.35 S.D.= 1.806; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.94 S.D.= .906) **รูปทรงและสัดส่วนของอาคารและการเปิดโล่งที่มีสัดส่วนที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนเดียวกันของเรือนไทยเดิม** (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.30 S.D.= 1.078; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.94 S.D.= .906) และ**การมีอาคารลอยบนน้ำ** (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x}$ = 3.26 S.D.= .986; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x}$ = 3.59 S.D.= 1.038)

ประเด็นที่กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยปานกลางรองลงมา และสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มคนทั่วไปที่เห็นด้วยปานกลางเช่นเดียวกัน ได้แก่ **การมีน้ำ**

โอบล้อมอาคาร (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.18$ S.D.= 1.007; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.45$ S.D.= 1.031) การมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารอยู่ในน้ำ (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.23$ S.D.= 1.050; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.24$ S.D.= 1.066)

สรุปได้ว่าในภาพรวมกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในประเด็นต่าง ๆ ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$ S.D.= .483) น้อยกว่าความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นด้วยในระดับที่สูงกว่าในระดับค่อนข้างมาก แต่มีความแตกต่างกันมากกว่า ($\bar{x} = 3.75$ S.D.= .541) แต่ทั้งนี้ ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นพ้องต้องกันในประเด็นที่มีระดับความคิดเห็นด้วยสูงมากและค่อนข้างมาก

4.5.2 การเปรียบเทียบองค์ประกอบความคิดเห็นในการจัดองค์ประกอบรูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไป กับกลุ่มคนทั่วไป

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ความคิดเห็นตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในบทที่ 3 มีที่สำคัญ ๆ ในองค์ประกอบของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป ในความคิดเห็นเกี่ยวกับ “การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม” ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ เปรียบเทียบได้ดังนี้

ตาราง 4-6 การเปรียบเทียบการวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

กลุ่มสถาปนิกทั่วไป	กลุ่มคนทั่วไป
องค์ประกอบที่	องค์ประกอบที่
1. การจัดวางอาคาร: การใช้ สอย ความหมาย การเชื่อมต่อ และ ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ (ร้อยละ 14.46 ของค่าความแปรผัน)	1. รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา (ร้อยละ 14.53 ของค่าความแปรผัน)
2. ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับอาคาร (ร้อยละ 13.50 ของค่าความแปรผัน)	2. การสื่อความหมาย/ความสัมพันธ์กับ ธรรมชาติ/การเชื่อมต่อที่ว่าง (ร้อยละ 13.81 ของค่าความแปรผัน)
3. สัดส่วนของพื้นที่ภายในอาคาร/พื้นที่ ส่วนกลาง/พื้นที่น้ำ (ร้อยละ 7.77 ของค่าความแปรผัน)	3. การจัดวางอาคารเพื่อการใช้สอย (ร้อยละ 13.28 ของค่าความแปรผัน)
4. รูปทรงของหลังคา/ความเบา ลอย (ร้อยละ 7.74 ของค่าความแปรผัน)	4. ความสัมพันธ์กับน้ำและสัดส่วนความ สูง (ร้อยละ 12.46 ของค่าความแปรผัน)
5. รูปแบบหลังคาทรงจั่ว/ลักษณะยก ลอย (ร้อยละ 7.62 ของค่าความแปรผัน)	
6. สัดส่วนพื้นที่/สัดส่วนความสูง (ร้อยละ 6.87 ของค่าความแปรผัน)	
7. การสื่อความหมายด้วยสิ่งของ/ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (ร้อยละ 5.62 ของค่าความแปรผัน)	
8. รูปแบบหลังคาทรงอื่นๆ (ร้อยละ 5.52 ของค่าความแปรผัน)	

ในภาพรวมกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่น ๆ ทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะเรือนไทยในอดีต

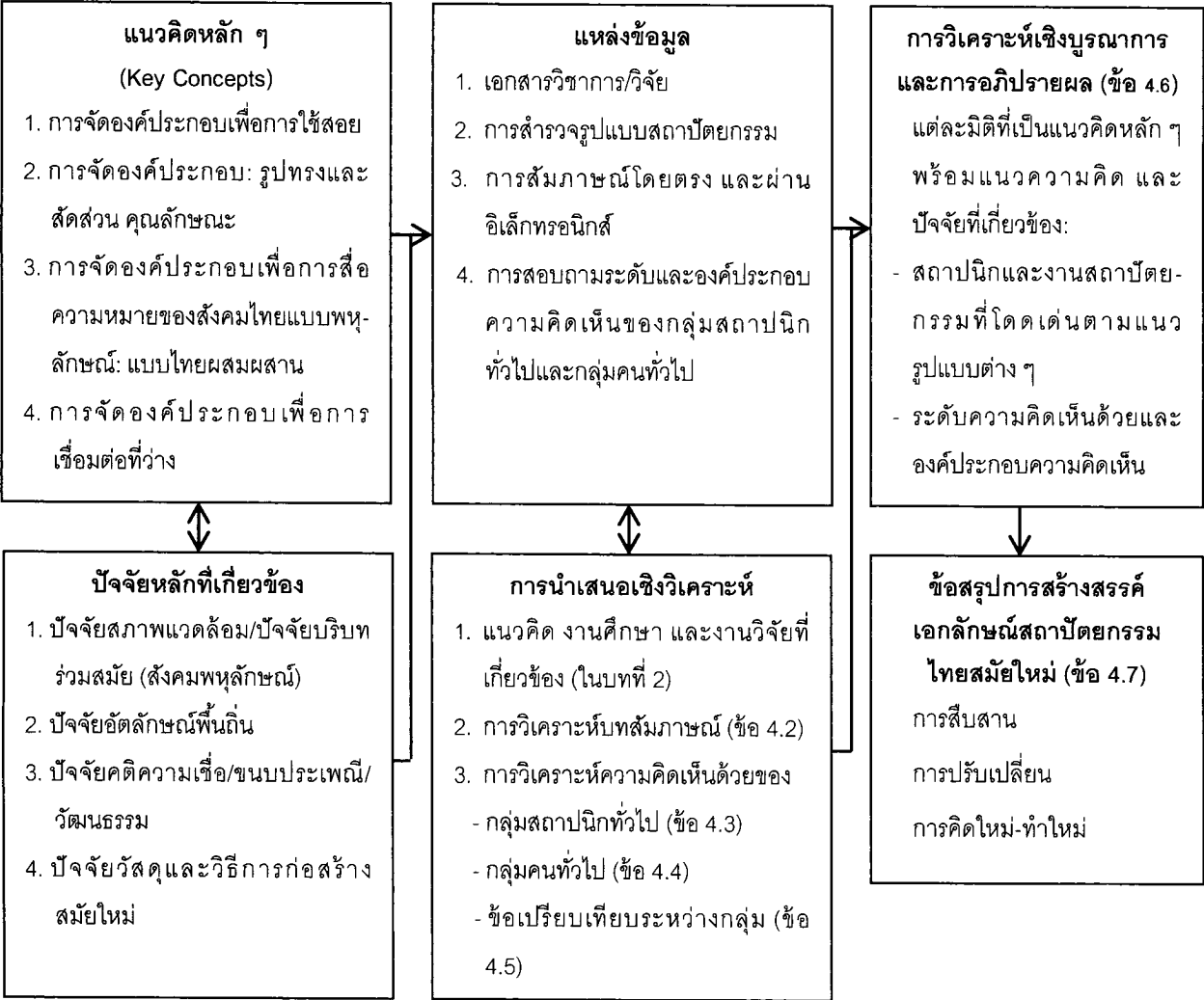
ได้แก่ การจัดวางอาคาร: การใช้สอย ความหมาย การเชื่อมต่อ และความสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยเฉพาะการจัดวางอาคารให้มีพื้นที่ส่วนกลาง การขยายพื้นที่เพิ่ม การเชื่อมต่ออาคาร การสื่อความหมายเชิงนามธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบและการวางผังของเรือนไทยในอดีต นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับอาคาร สัดส่วนของพื้นที่ส่วนต่าง ๆ เช่น พื้นที่ส่วนกลาง พื้นที่น้ำ รูปทรงของหลังคา/ความเบา ลอย การใช้รูปแบบหลังคาทรงจั่ว/ลักษณะยกลอย สัดส่วนพื้นที่ส่วนกลาง/สัดส่วนความสูง พร้อมกันนี้ก็มีมิติเกี่ยวกับการสื่อความหมายด้วยสิ่งของ/สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น รวมทั้งความเป็นไทยจากการใช้รูปแบบหลังคาทรงอื่น ๆ

ในกลุ่มคนทั่วไป การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่น ๆ ทางสถาปัตยกรรมได้แก่ **รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา** โดยเฉพาะการใช้รูปแบบหลังคาทรงจั่ว เส้นสายโค้งของหลังคา และการลดชั้น ซ้อนชั้นของหลังคา องค์ประกอบที่มีความสำคัญมากเช่นเดียวกันคือ **การสื่อความหมาย/ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ/การเชื่อมต่อที่ว่าง** ทั้งการสื่อความหมายเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หรือสิ่งของต่าง ๆ และการสื่อความหมายเชิงนามธรรม การวางอาคารให้สัมพันธ์กับธรรมชาติหรือที่ตั้ง รวมทั้งการยกลอยอาคาร ส่วนองค์ประกอบที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่ **การจัดวางอาคารเพื่อการใช้สอย** ซึ่งสอดคล้องกับการวางผังของเรือนไทยในอดีต และองค์ประกอบสุดท้ายคือ **ความสัมพันธ์กับน้ำและสัดส่วนความสูง**

4.6 การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผลในส่วนนี้ มุ่งวิเคราะห์โดยรวม การพิจารณาข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ 1) เอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ (งานในบทที่ 2) 2) การสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม 3) การสัมภาษณ์โดยตรง: การสัมภาษณ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 4) การสอบถามกลุ่มสถาปนิก ทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป เพื่อเชื่อมโยงกับปัจจัยหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแต่ละแนวคิดหลัก ๆ (key concepts) แนวคิดของสถาปนิกพร้อมตัวอย่างงานสถาปัตยกรรมที่สะท้อนแนวคิดนั้น ๆ ระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปโดยรวม และระดับความคิดเห็นด้วยของกลุ่มคนทั่วไปต่อประเด็นต่าง ๆ ผลสรุปของการวิเคราะห์เหล่านี้ นำไปสู่ความสัมพันธ์กับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในเชิงทฤษฎี และหลักการที่เป็นข้อสรุปในมิติของการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และหรือการคิดใหม่-ทำใหม่

แผนภาพ 4-1 กระบวนการวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์เชิงบูรณาการประกอบด้วยแนวคิดหลัก ๆ 4 เรื่อง ได้แก่

- 4.6.1 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอย
- 4.6.2 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะ
- 4.6.3 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุ-ลักษณะ: แบบไทยผสมผสาน
- 4.6.4 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่าง

4.6.1 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอย

1. การจัดองค์ประกอบเพื่อประโยชน์ใช้สอย

ลักษณะที่โดดเด่นของเรือนไทยคือการจัดองค์ประกอบเพื่อประโยชน์ใช้สอยโดยแยกอาคารเป็นเรือนย่อย ๆ โดยรูปแบบการวางตัวเรือนสัมพันธ์กับปัจจัยสภาพแวดล้อมท้องถิ่น เรือนเดี่ยวประกอบด้วยเรือนนอนและเรือนครัวแยกจากกัน โดยมีการจัดวางเรือนนอนเป็นเรือนประธานวางตามตะวันเพื่อให้ด้านยาวของตัวเรือนนอนรับลมจากทิศใต้ ส่วนเรือนครัววางขวางกับเรือนนอน และมีพื้นที่ส่วนกลางคือ ชาน ลาน สวน เชื่อมเรือนทั้งหมดเข้าด้วยกัน ส่วนเรือนหมู่สำหรับครอบครัวขยายมีการจัดวางตัวเรือนทั้งหมดหันหน้าเข้าหากันและโอบล้อมชานโล่งตรงกลาง ในเรือนหมู่ขนาดใหญ่พื้นที่ตรงกลางมีการกั้นเป็นห้อง มีฝาล้อมรอบ ไม่มีหลังคาคลุม (บุญล ชมภูนิช, 2530: 100-101) การจัดวางผังเรือนไทยไม่ได้คำนึงแกนกลางเป็นสำคัญ โดยเป็นการจัดองค์ประกอบแบบสมดุลแบบอสมมาตร (asymmetrical balance) ทำให้เกิดพื้นที่ใช้สอยที่เป็นอิสระกว่าการจัดองค์ประกอบแบบสมดุลแบบสมมาตร (symmetrical balance) (ผุสดี ทิพทัส, 2545: 74-106)

การจัดองค์ประกอบโดยแยกอาคารเป็นเรือนย่อย ๆ และมีพื้นที่ส่วนกลางปรากฏในบ้านพักอาศัยสมัยใหม่ เช่น บ้านสงวนโพธิ์พระ จังหวัดเพชรบุรี (ภาพ 2-5) รูปแบบการจัดผังของอาคารเป็นการกระจายอาคารออกเป็นมวलयย่อย ๆ และมีพื้นที่ใช้สอยส่วนกลางร่วมกันเหมือนการจัดผังของเรือนไทยคือมี โถง/ลาน ระเบียง และชานเพื่อเชื่อมต่อห้องต่าง ๆ เข้าด้วยกันในชั้น 1 และชั้น 2

จากการสัมภาษณ์สถาปนิกพบว่า การจัดองค์ประกอบอาคารเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอดีตเป็นแนวทางหนึ่งที่สถาปนิกอมตะ หลูไพบูลย์ และ ทวีติย์ วัชรวิทย์ เทพาคำ (2555) สถาปนิกสำนักงาน Department of Architecture นำมาใช้ในงานออกแบบ โดยเห็นว่าการจัดองค์ประกอบอาคารเป็นส่วนย่อย ๆ แทนการรวมกันเป็นรูปทรงหรือมวลอาคารขนาดใหญ่เป็นแนวทางการออกแบบที่สืบสานจากรูปแบบของเรือนไทยในอดีต แต่ต้องเป็นไปตามโจทย์และสภาพบริบทของแต่ละโครงการด้วย

สถาปนิกองอาจ สาตรพันธุ์ (2554) ให้ความเห็นว่า งานสถาปัตยกรรมที่ดีคืองานที่มีการจัดผังให้เรียบง่ายตามประโยชน์ใช้สอย และควรให้ความสำคัญกับ 'แก่น' ของสถาปัตยกรรมคือรูปแบบการวางผัง โดยสามารถประยุกต์รูปแบบผังของบ้าน วัด และวังมาใช้ด้วยกันได้ เพราะมาจากหลักการพื้นฐานเดียวกัน และต่างตอบสนองต่อ

มนุษย์ซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัย ส่วน 'เปลือก' ของสถาปัตยกรรมนั้นมองอาจ สাত্রพันธุ์เห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่สำคัญต่อสถาปัตยกรรม ซึ่งได้แก่สิ่งที่เพิ่มเติมเข้าไป เช่น ลวดลายต่าง ๆ บนอาคาร อย่างไรก็ตาม สุนทร บุญญธิการ (2555) ได้แสดงความคิดเห็นที่ต่างออกไปว่า ไม่ควรนำรูปแบบของการจัดองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้โดยตรง แต่ต้องคำนึงประโยชน์ใช้สอยอาคารที่ต้องสัมพันธ์กับงบประมาณค่าก่อสร้าง และการสร้างสภาวะความสบายและความปลอดภัยควบคู่กันไปด้วย

ในการสอบถามความคิดเห็นด้วยของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปพบว่าทั้งสองกลุ่มมีความเห็นด้วยค่อนข้างมากต่อรูปแบบการจัดวางหมู่อาคารเพื่อให้มีลักษณะล้อมพื้นที่ใช้สอยส่วนกลาง (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.91$ S.D. = .889; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.87$ S.D. = .869) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทย

สรุปได้ว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดผังของเรือนไทยคือ มีการแยกอาคารเป็นมวलयย่อย ๆ แทนการใช้รูปทรงหรือมวลอาคารขนาดใหญ่ มีพื้นที่ส่วนกลางคือ ชาน ลาน สวน เชื่อมมวลอาคารย่อย ๆ ทั้งหมดเข้าด้วยกัน และมีการวางทิศทางอาคารสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมคือแสงแดดและลมเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่สถาปนิกและคนทั่วไปเห็นด้วยค่อนข้างมาก ทั้งนี้ต้องคำนึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ร่วมสมัยประกอบด้วย เช่น การสร้างสภาวะความสบาย การประหยัดพลังงาน เป็นต้น

2. การจัดองค์ประกอบเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ใช้สอย

การจัดองค์ประกอบเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ใช้สอยเป็นเอกลักษณ์ของเรือนไทย โดยมีพื้นที่หนึ่งภายในตัวเรือนสามารถรองรับประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายได้ในเวลาที่แตกต่างกัน เช่น พักผ่อน รับประทานอาหาร นอกจากตัวเรือนแล้ว เรือนไทยมีการจัดองค์ประกอบให้มีพื้นที่ส่วนกลาง (intermediate space) เพื่อความยืดหยุ่นในการใช้สอย ซึ่งได้แก่ ระเบียง ชาน ลาน รวมทั้งพื้นที่ใต้ถุนอาคาร ซึ่งต่างจากสถาปัตยกรรมตะวันตกที่มีการกำหนดประโยชน์ใช้สอยเฉพาะของพื้นที่ภายในอาคารไว้ตายตัว พื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่ได้ร่วมเงาจากต้นไม้ ชายคา หรือตัวอาคารโดยรอบทำให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา

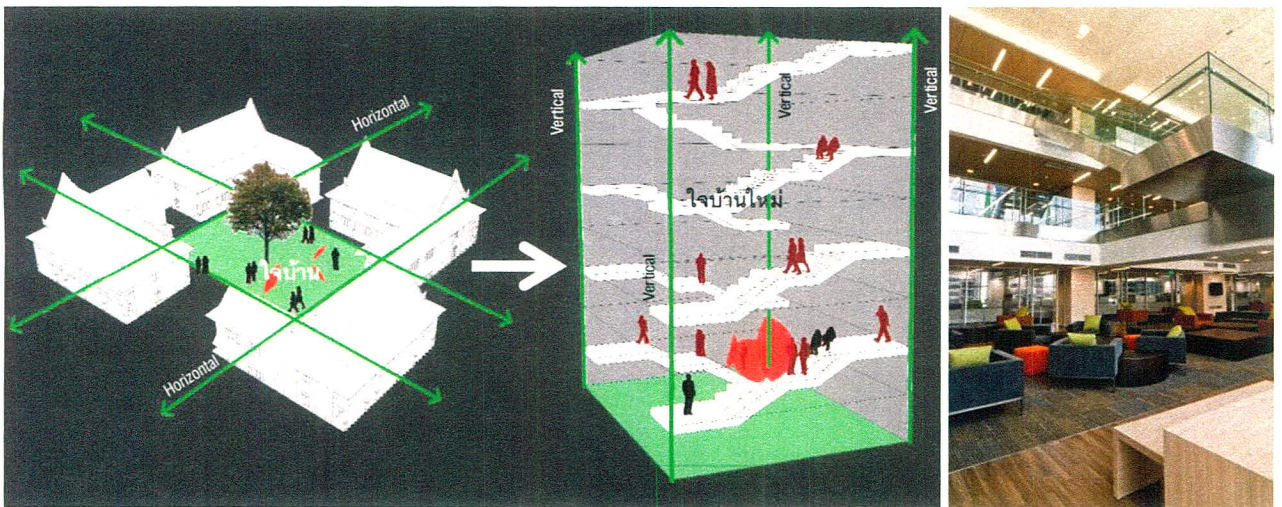
การสืบสานรูปแบบการจัดองค์ประกอบเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ใช้สอยได้ปรากฏในบ้านพักอาศัยสมัยใหม่ เช่น บ้านทิพทิศ กรุงเทพฯ (ภาพ 2-10) ชั้น 1 มีพื้นที่ส่วนกลางใต้อาคารเป็นลานสำหรับพักผ่อนและพื้นที่อเนกประสงค์เสมือนใต้ถุนของ

เรือนไทย และชั้น 2 มีชานยกลอย ล้อมรอบด้วยอาคาร 4 หลัง โดยมีต้นไม้ลดจากชั้น 1 ให้ร่มเงาที่ชานยกลอยชั้น 2

ในการสัมภาษณ์สถาปนิก พริต พชรเศวต (2555) เห็นว่า การจัดองค์ประกอบในอาคารสมัยใหม่ควรมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมไทยคือ การมีลาน (court) อเนกประสงค์ล้อมด้วยหมู่อาคาร เช่น โรงแรมยูเดีย ออนเดอะริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ภาพ 2-51) มีการจัดผังกลุ่มอาคาร 3 หลังโอบล้อมพื้นที่ส่วนกลางซึ่งเป็นพื้นที่ใช้สอยอเนกประสงค์สำหรับแขกที่มาพัก

ชัยวัฒน์ ลิ้มวันนานนท์ (2555) สถาปนิกบริษัท Design 103 International มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในการจัดองค์ประกอบอาคารให้มีพื้นที่อเนกประสงค์ส่วนกลางเพื่อแสดงลักษณะไทย โดยต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการใช้สอยภายในอาคารสมัยใหม่ เช่น การจัดผังภายในอาคารธนาคารกสิกรไทย สำนักงานแจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ (ภาพ 4-1) มีพื้นที่ส่วนกลางอเนกประสงค์เพื่อให้ผู้คนในอาคารมารวมกลุ่มกันหรือพักผ่อนทำนองเดียวกับการจัดผังของหมู่บ้านไทยที่มี 'ใจบ้าน' เป็นพื้นที่สำหรับพบปะกันของสมาชิกในชุมชน

ภาพ 4-1 แนวคิดการจัดผังภายในอาคารธนาคารกสิกรไทย สำนักงานแจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ (ซ้าย) มีพื้นที่ 'ใจบ้าน' เพื่อให้ผู้คนมาพบปะสนทนากัน เหมือนใจบ้านของหมู่บ้านไทย (ขวา) บริเวณพื้นที่ส่วนกลางหรือ 'ใจบ้าน' ภายในอาคาร (ที่มา : Design 103 International, ตุลาคม 2555)

ในการสอบถามความคิดเห็นด้วยของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปพบว่าทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยค่อนข้างมากต่อการจัดวางอาคารเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ส่วนกลางที่สามารถรองรับกิจกรรมได้หลายรูปแบบในช่วงเวลาต่างกัน เป็นรูปแบบที่แสดงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทย (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.90$ S.D.= .866; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.86$ S.D.= .826)

สรุปได้ว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อความยืดหยุ่นในพื้นที่ใช้สอยเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการจัดผังของเรือนไทยในอดีตที่มีพื้นที่ส่วนกลางรองรับกิจกรรมอเนกประสงค์ได้หลากหลาย โดยทั้งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยค่อนข้างมาก ทั้งนี้ รูปแบบของพื้นที่ส่วนกลางในอาคารสมัยใหม่สามารถปรับเปลี่ยนได้หลายรูปแบบไปตามประเภทและประโยชน์ใช้สอย เช่น กรณีของอาคารธนาคารกสิกรไทย สำนักงานแจ้งวัฒนะ ซึ่งเป็นอาคารสาธารณะ จึงมีพื้นที่ส่วนกลางหรือ 'ใจบ้าน' เป็นพื้นที่ว่างของอาคาร และเชื่อมต่อกับด้วยบันได เป็นต้น

3. การจัดองค์ประกอบเพื่อการขยายตัว

รูปแบบการต่อขยายของเรือนไทยตามการขยายตัวของขนาดครอบครัวมี 2 รูปแบบคือ แบบเรียงขนานตามทางยาวของฐาน (linear type) และแบบมีขอบเขตจำกัดเป็นกลุ่มล้อมฐาน (grouping type) โดยหันหน้าเรือน (ด้านระเบียบ) เข้าหากัน (ตาราง 2-1) ส่วนรูปแบบการขยายตัวแบบอื่น ๆ เช่น แบบรวมศูนย์ (centralized) ปรากฏในการวางผังอาคารทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยคติความเชื่อตามคติไตรภูมิในศาสนาพุทธ (ภาพ 2-12) จำนวนการต่อขยายตัวเรือนจากเรือนเดี่ยวเพิ่มขึ้นเป็นเรือนหมู่เป็นไปตามปัจจัยคติความเชื่อเรื่องระบบจำนวนคี่ เช่น ต่อขยายเพิ่มขึ้นเป็น 3 เรือน หรือ 5 เรือน การแยกเรือนออกจากกันเป็นเรือนย่อย ๆ เป็นการกระจายมวลอาคารทำให้อาคารดูแล้วไม่ใหญ่โตเกินไป และมีพื้นผิวโดยรอบมากขึ้น เกิดการถ่ายเทหรือการระบายอากาศที่ดีกว่าการใช้มวลอาคารใหญ่ (อภิรักษ์ พงศ์เมธากุล, 2542: 94)

อาคารสาธารณะสมัยใหม่มีการออกแบบโดยนำรูปแบบการจัดผังเพื่อรองรับการขยายตัวมาใช้ แต่ไม่ได้สัมพันธ์กับปัจจัยคติความเชื่อเหมือนในอดีตอีกต่อไป การจัดผังเพื่อการขยายตัวส่วนใหญ่ปรากฏในกลุ่มอาคารเพื่อการศึกษา เช่น อาคารโรงเรียนนานาชาติ (ISB) จังหวัดนนทบุรี (ภาพ 2-13) มีการจัดผังโดยมีพื้นที่รองรับการขยายตัวในอนาคตทางทิศเหนือของโครงการ โดยมีระเบียบทางเดินเชื่อมต่อระหว่างกลุ่มอาคารปัจจุบันและอาคารหลังใหม่ในอนาคต และอาคารสถาบันอาศรมศิลป์ (ภาพ 2-14) มีการจัดผังกลุ่มอาคารเดิมและกลุ่มอาคารใหม่ โดยกลุ่มอาคารเดิมจำนวน 5 หลังได้เชื่อมต่อกันด้วยลานไม้ยกลอยและทางเดินทำเป็นรูปแบบเรียงตามทางยาว (linear type) เป็นแนวโค้งไปตามพื้นที่ว่างของกลุ่มต้นไม้เดิม และเชื่อมต่อไปยังอาคารหลังใหม่บริเวณด้านหน้าโครงการ

ในการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ ไม่มีผู้ใดแสดงความคิดเห็นชัดเจนต่อการจัดองค์ประกอบเพื่อการขยายตัว อาจเนื่องมาจากสภาพครอบครัวไทยปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวตามแบบอย่างสังคมตะวันตก มากกว่าการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวขยายหรือผสมเหมือนสังคมไทยในอดีต รวมทั้งคติในการต่อขยายตัวเรือนเพิ่มตามระบบจำนวนก็ได้เลือนหายไปจากสังคมปัจจุบันเช่นเดียวกัน

สำหรับการสอบถามความคิดเห็นกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปนั้น ทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยค่อนข้างมากและอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันต่อการจัดองค์ประกอบเพื่อการขยายตัวว่าเป็นแนวทางหนึ่ง que แสดงลักษณะไทยในการจัดองค์ประกอบอาคารสมัยใหม่ (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.88$ S.D. = .930; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.82$ S.D. = .898)

สรุปได้ว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อการขยายตัวเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรม ซึ่งสอดคล้องกับเรือนไทยที่มีการจัดผังเพื่อการต่อขยายตัวเรือน โดยมีชาน ระเบียงเป็นตัวเชื่อมตัวเรือนเข้าด้วยกัน แต่ทั้งนี้ ในอาคารสมัยใหม่ส่วนใหญ่นำรูปแบบการจัดผังเพื่อการขยายตัวมาใช้กับอาคารสาธารณะ เพื่อรองรับการขยายตัวของโครงการในอนาคต โดยใช้ระเบียง ทางเดินเท้า เป็นตัวเชื่อมส่วนเดิมและส่วนขยายเข้าด้วยกัน

4. การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อพื้นที่

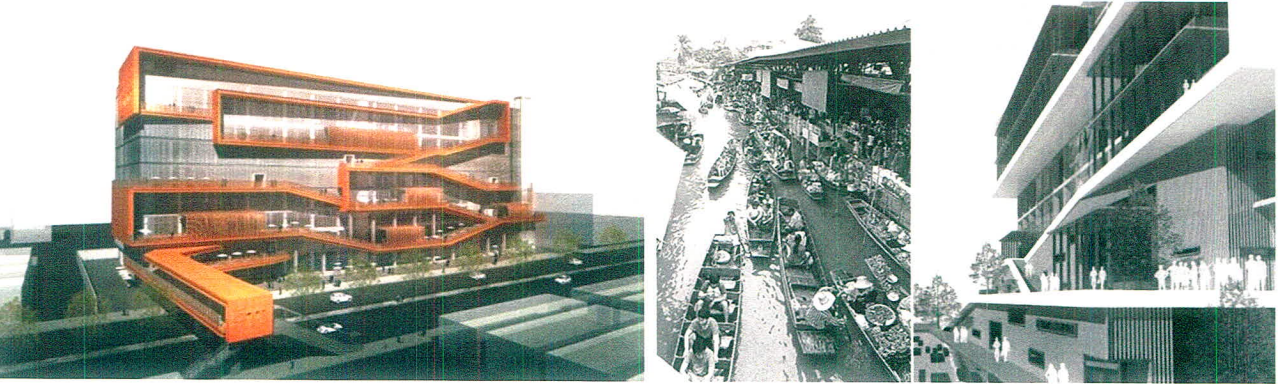
การจัดองค์ประกอบของอาคารเพื่อการเชื่อมต่อพื้นที่ในสถาปัตยกรรมไทยมีรูปแบบของการจัดผังเพื่อการเชื่อมต่อหลายรูปแบบคือ 1) การจัดผังแบบปิดล้อมทั้งหมด เช่น การจัดผังรูปตัว O 2) การจัดผังแบบปิดล้อมบางส่วน เช่น การจัดผังรูปตัว L, T, U เป็นต้น โดยเรือนไทยมีชาน ระเบียงเป็นตัวเชื่อมพื้นที่ส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดพื้นที่โล่งในกลุ่มอาคารสำหรับรองรับกิจกรรมพักผ่อน

สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่มีตัวอย่างของการนำรูปแบบการเชื่อมต่อจากเรือนไทยมาปรับเปลี่ยน เช่น The Local Hero House จังหวัดปทุมธานี (ภาพ 2-17) มีการวางผังบ้านแบบปิดล้อมบางส่วนเป็นรูปตัว U โดยมีชานกลางโอบล้อมด้วยเรือนนอน และเรือนครัวเหมือนการจัดผังกลุ่มเรือนไทยภาคกลาง ตัวอย่างอาคารสาธารณะเช่น อาคารศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพฯ (ภาพ 2-18) มีการวางผังของอาคารโดยการนำลักษณะของการจัดผังกลุ่มเรือนไทยภาคกลางมาใช้เช่นเดียวกันคือ มีห้องประชุมใหญ่ (Plenary Hall) เหมือนเรือนประธานรายล้อมด้วยพื้นที่ส่วนอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์สถาปนิกพิริศ พชรเสวต (2555) เห็นว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อพื้นที่เป็นแนวทางหนึ่งที่แสดงลักษณะไทย เช่น การเชื่อมต่อพื้นที่ของอาคารเข้าด้วยกันเป็นรูปตัว T ในบ้านตะวันตกนอก กรุงเทพฯ (ภาพ 2-19) ด้วยชานกลางที่ชั้น 1 และชานยกลอยที่ชั้น 2

ภาพ 4-2 อาคาร In Square Retails Complex กรุงเทพฯ (ซ้าย) แสดงการเชื่อมต่อระบบทางเดินและทางลาดด้านหน้าอาคาร (กลาง และขวา) แนวคิดในการนำเอารูปแบบของการสัญจรในตลาดน้ำมาอ้างอิงการจัดวางทางสัญจรด้านหน้าของอาคาร (ที่มา: บริษัท แพลน อาดิเท็ค จำกัด, กันยายน 2555)

อาคาร In Square Retails Complex กรุงเทพฯ (ภาพ 4-2) ออกแบบโดยบริษัท แพลน อาดิเท็ค จำกัด แสดงการการจัดองค์ประกอบเพื่อเชื่อมต่อพื้นที่ของอาคารสาธารณะขนาดใหญ่ ที่ซับซ้อนกว่าการเชื่อมต่อในแนวราบเหมือนการจัดผังของเรือนไทย โดยมีการเชื่อมต่อพื้นที่เชิงพาณิชย์ส่วนต่าง ๆ ของอาคารทั้งแนวราบและแนวตั้งบริเวณด้านหน้าอาคาร ด้วยระบบของทางเดินและทางลาดซึ่งอ้างอิงมาจากรูปแบบของการสัญจรในตลาดน้ำในชนบทที่มีชานของเรือนแพริมน้ำเชื่อมต่อกัน รูปแบบการเชื่อมต่อของอาคารนี้จึงเป็นการผสมผสานระบบการสัญจรที่อ้างอิงจากวิถีชีวิตในอดีตกับอาคารสมัยใหม่ที่มีรูปแบบกิจกรรมเชิงพาณิชย์

การสอบถามความคิดเห็นด้วยต่อการจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อพื้นที่พบว่า กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมากว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่แสดงลักษณะไทยในการจัดองค์ประกอบอาคารสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.71$ S.D. = .869) ส่วนกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยน้อยกว่ากลุ่มคนทั่วไป แต่ยังอยู่ในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน ($\bar{x} = 3.55$ S.D. = .877)

สรุปได้ว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อพื้นที่โดยมีชาน ระเบียงเป็นตัวเชื่อมพื้นที่ส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะในเรือนไทยที่มีรูปแบบการเชื่อมต่อพื้นที่ในแนวราบ การนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้อาคารสมัยใหม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเชื่อมต่อพื้นที่ให้สอดคล้องกับปัจจัยบริบทร่วมสมัย เช่น วิถีชีวิตสมัยใหม่ กิจกรรม และประเภทของ

อาคาร แนวทางหนึ่งคือการจัดระบบของชาน ระเบียง ทางเดินเท้า ฯลฯ เพื่อเชื่อมต่อพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของอาคารทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง โดยอาจอ้างอิงกับรูปแบบของการจัดผังของชุมชนหรือหมู่บ้านในอดีต เช่น ชุมชนเรือนแพริมน้ำที่มีชาน/ระเบียงเชื่อมต่อตัวเรือนแพแต่ละหลังเข้าด้วยกัน

4.6.2 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะ

1. รูปทรงและสัดส่วน

1) รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา/เครื่องยอด

รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา/เครื่องยอดเป็นเอกลักษณ์สำคัญของสถาปัตยกรรมไทยประเพณีและพื้นที่ถิ่น ซึ่งสะท้อนปัจจัยสภาพแวดล้อม คติความเชื่อ อัตลักษณ์พื้นที่ถิ่น และวัสดุและวิธีการก่อสร้าง รูปแบบหลังคามีลักษณะที่แตกต่างกันเช่น หลังคาทรงจั่ว ทรงปั้นหยา ทรงเพิงหมาแหงน เป็นต้น โดยความลาดเอียงของหลังคาแตกต่างกันไปตามภูมิภาคที่ตั้ง เช่น เรือนไทยภาคกลางมีความลาดเอียงของหลังคา 55 องศา มากกว่าหลังคาเรือนกาแลของภาคเหนือที่มีความลาดเอียง 45 องศา เป็นต้น (ภาพ 2-23) (นฤต ชมภูนิช, 2530: 115) รูปแบบหลังคาที่สื่อลักษณะไทยได้ชัดเจนมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ หลังคาทรงจั่วที่มีความลาดชันสูง (55-60 องศา) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของหลังคาเรือนไทยภาคกลาง

สำหรับรูปแบบของเครื่องยอดในสถาปัตยกรรมไทยมีลักษณะแตกต่างกันตามฐานานุลักษณะและคติความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เช่น คติไตรภูมิ โดยมีรูปแบบหลังคาชั้นเดียว และหลังคายกซ้อนหลายชั้น เช่น ซ้อน 3 ชั้น 5 ชั้น และ 7 ชั้นตามจำนวนเลขคี่ (โชติ กัลยาณมิตร, 2539: 45) นอกจากนี้ ในผังอาคารรูปสี่เหลี่ยมมีการซ้อนชั้นได้หลายรูปแบบคือ เอกมุข หุติมุข ตรีมุข หรือจตุรมุข (ชุมศรี ศิวะศรียานนท์, 2541: 136)

ในกรณีของอาคารที่มีผืนหลังคาขนาดใหญ่ มีการสร้างความเบาของผืนหลังคาด้วยการแบ่งชั้นซ้อนและการลดมุขของหลังคาที่อยู่ส่วนหน้าและหลัง ความรู้สึกเบา ลอยของผืนหลังคาที่เกิดขึ้นนี้เป็นลักษณะที่เด่นชัดของสถาปัตยกรรมไทย นอกจากนี้ในสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมีการใช้เส้นสายโค้งของผืนหลังคา บันลม รูปทรงอาคารและฐานอาคารแบบ 'ท้องอัสดงคต' หรือฐานหย่อนโค้งแบบท้องเรือสำเภา เพื่อสร้างความสงบ นิ่ง เบา ลอย และขึ้นสู่เบื้องสูงอีกด้วย (โชติ กัลยาณมิตร, 2539: 59-60)

รูปแบบหลังคาทรงจั่วเป็นรูปแบบที่นิยมนำมาใช้ในสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ แต่มีความลาดเอียงน้อยกว่าหลังคาของเรือนพื้นถิ่นเนื่องจากการใช้วัสดุผืนหลังคา

สมัยใหม่แทนวัสดุมาจากธรรมชาติ เช่น บ้านตะวันออก กรุงเทพฯ (ภาพ 2-26) ในบางกรณี มีการใช้หลังคาทรงจั่วเพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะบริเวณทางเข้าอาคาร เช่น อาคารกระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ (ภาพ 4-3 ซ้าย) และอาคารหอประชุมไทยบุรีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (ภาพ 4-3 ขวา) เป็นต้น ส่วนรูปแบบการซ้อนชั้นและลดมุขของหลังคาเป็นที่นิยมนำมาใช้ในอาคารสมัยใหม่เช่นเดียวกัน เช่น บ้านฉายศรี จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพ 2-29) และอาคารศูนย์ประชุมอเนกประสงค์กาญจนาภิเษกมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ภาพ 2-30)

ภาพ 4-3 (ซ้าย) อาคารกระทรวงการต่างประเทศ แสดงการใช้หลังคาทรงจั่วซ้อนชั้น มีความลาดเอียงของหลังคา 45 องศา (ขวา) อาคารหอประชุมไทยบุรีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ใช้หลังคาทรงจั่วความลาดเอียง 45 องศาเป็นมุขทางเข้า และใช้หลังคาทรงปั้นหยาที่ตัวอาคาร โดยมีการซ้อนชั้นเพื่อลดทอนขนาดของหลังคา

(ที่มา: (ซ้าย) ผู้วิจัย, มีนาคม 2555;

(ขวา) ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

การใช้รูปทรงและสัดส่วนของหลังคาโดยเฉพาะรูปแบบหลังคาทรงจั่ว เป็นแนวทางที่สถาปนิกส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าเป็นการเสริมสร้างลักษณะไทยในอาคารสมัยใหม่เป็นอย่างมาก เช่น สถาปนิกพิรศ พชรเสวต (2555) และ สถาปนิกเขียนศักดิ์แสงเกลี้ยง (2555) เห็นว่า การใช้หลังคาทรงจั่วเป็นการสร้าง 'เอกลักษณ์ (identity)' ไทยเชิงรูปธรรมให้กับอาคาร ซึ่งรวมทั้งการประยุกต์รูปทรงและสัดส่วนของหลังคาและอาคารของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เช่น ทรงหลังคาของเรือนไทยภาคต่าง ๆ การทำหลังคาทรงจั่วซ้อนชั้น การใช้วัสดุพื้นถิ่นสำหรับมุงหลังคา เป็นต้น

สถาปนิกสิน พงษ์หาญยุทธ์ (2555) เห็นด้วยในการนำเอารูปทรงหลังคา และองค์ประกอบย่อย ๆ จากสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้ร่วมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เพื่อสื่อเอกลักษณ์ไทย เช่น การใช้โครงสร้างหลังคาทรงจั่วโปร่งบริเวณยอดอาคารใบหยก 1 และการใช้หน้าบันของหลังคาทรงจั่วบนตัวอาคารใบหยก 2 (ภาพ 4-4 ซ้าย) ซึ่งสอดคล้องกับสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2555) ที่เห็นว่าการมีหลังคาที่เห็นเด่นชัด ทั้งความลาดเอียง การยื่นชายคา และการระบายความร้อนเป็นการแสดงลักษณะไทยในสถาปัตยกรรม โดยเป็นหนึ่งใน 'หลัก 4 ประการของเรือนไทย'

สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่โดยเฉพาะอาคารสาธารณะ อาจมีการนำรูปทรงหรือเครื่องยอดของหลังคาแบบไทยประเพณี เช่น หลังคาทรงจั่วจัตุรมุข หลังคาซ้อนชั้นแบบมณฑป เป็นต้น หรือรูปแบบหลังคาตะวันตก มาใช้กับส่วนหนึ่งของอาคารลักษณะไทยสมัยใหม่เพื่อสร้างความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของอาคาร และสะท้อนลักษณะสังคมไทยที่เป็นพหุนิยม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในงานออกแบบของสถาปนิกชาดริลดาลิตสกูล เช่น อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ภาพ 4-4 ขวา) เป็นการผสมผสานลักษณะท้องถิ่นร่วมกับความเป็นตะวันตก ได้แก่ หอนาฬิกาแบบฝรั่ง แต่มียอดหลังคาทรงจัตุรมุข

ภาพ 4-4 การนำลักษณะหลังคาแบบไทยมาใช้กับอาคารสมัยใหม่ (ซ้าย) อาคารใบหยก 1 และอาคารใบหยก 2 (สกายไฮเติ้ล) นำหลังคาทรงจั่วและหน้าบันมาใช้กับอาคารสูง (ขวา) อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่องสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ใช้ยอดหลังคาทรงจัตุรมุขผสมผสานกับหอนาฬิกาแบบตะวันตก (ที่มา: (ซ้าย) บริษัท แบลน อาคิเต็ค จำกัด, กันยายน 2555; (ขวา) ผู้วิจัย, ตุลาคม 2555)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางท่านได้แสดงความคิดเห็นในทางตรงกันข้ามต่อการนำรูปแบบไทยประเพณีที่มีฐานานุลักษณะเฉพาะมาใช้กับอาคารสมัยใหม่ ชาดริลดาลิตสกูล (2555) เห็นว่า การนำเอารูปแบบเฉพาะของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งไปใช้กับอาคารสาธารณะซึ่งเป็นตัวแทนของชาตินั้นไม่เหมาะสม เช่น การใช้เจดีย์แบบพุทธวางบนอาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่ (ภาพ 4-5) ศรีศักร วัลลิโภดม (2555) ได้แสดงความไม่เห็นด้วยเช่นเดียวกันในกรณีอาคารรัฐสภาที่นำคติจักรวาลมาใช้คือเขาพระสุเมรุ โดยเห็นว่าเป็นอุปมงคล ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับทัศนะของวิมลสิทธิ หรยางกูร (2553: 102) ซึ่งได้นำเสนอก่อนหน้าในช่วงภายหลังการประกวดแบบ

ภาพ 4-5 อาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่ กรุงเทพฯ นำเอารูปทรงที่แฝงด้วยคติไตรภูมิ คือ เจดีย์แบบประเพณีมาวางบนยอดอาคารที่เรียบง่าย ซึ่งหมายถึงยอดเขาพระสุเมรุ เพื่อเป็นสถานที่ประกอบความดี แต่อาจพิจารณาได้ว่าเป็นการนำรูปแบบเฉพาะของวัฒนธรรมไทยมาใช้กับอาคารสาธารณะที่เป็นตัวแทนของชาติ

(ที่มา: Google Image)

การสอบถามความคิดเห็นด้วยในเรื่องของรูปทรงและสัดส่วนของหลังคา/เครื่องยอด ทั้งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมากต่อการแสดงออกลักษณะไทยด้วยรูปแบบหลังคาทรงจั่ว (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.94$ S.D. = .902; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.93$ S.D. = .923) โดยมีระดับความเห็นด้วยมากกว่าการใช้หลังคารูปทรงอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ทรงปั้นหย่า ทรงเพิงหมาแหงน หลังคาแบนราบ (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.22$ S.D. = .952; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.59$ S.D. = .926) ทั้งนี้ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นว่ารูปแบบหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันมากแสดงลักษณะไทยที่ชัดเจนกว่าหลังคาทรงจั่วที่ลาดชันน้อย (ลาดชันมาก $\bar{x} = 3.76$ S.D. = .925; ลาดชันน้อย $\bar{x} = 2.79$ S.D. = .874) แต่กลุ่มคนทั่วไปไม่ได้ให้ความสำคัญต่อความลาดชันของหลังคาทรงจั่วมากนักว่าแสดงลักษณะไทยชัดเจน (ลาดชันมาก $\bar{x} = 3.63$ S.D. = .935; ลาดชันน้อย $\bar{x} = 3.43$ S.D. = .949)

นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มยังเห็นด้วยค่อนข้างมากกว่า การลดชั้นและซ้อนชั้นของหลังคา เพื่อลดทอนขนาดของผืนหลังคา และสร้างคุณลักษณะเบา ลอยของหลังคา เป็นลักษณะไทยที่ชัดเจนในสถาปัตยกรรม (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.87$ S.D. = .878; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.78$ S.D. = .939)

สรุปได้ว่า รูปทรงและสัดส่วนของหลังคา/เครื่องยอด เป็นลักษณะไทยเชิงรูปธรรมที่ชัดเจน โดยเฉพาะรูปแบบหลังคาทรงจั่วที่มีความลาดชันมาก รูปแบบการซ้อนชั้น และการลดมุขของหลังคาเพื่อสร้างความเบา ลอยของผืนหลังคา รวมทั้งการใช้เส้นสายโค้งของหลังคา ลักษณะเชิงรูปธรรมเหล่านี้แสดงลักษณะไทยที่สืบสานมาจากรูปแบบหลังคาของสถาปัตยกรรมไทยประเพณีและพื้นถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัย

สภาพแวดล้อม คติความเชื่อ อัตลักษณ์พื้นถิ่น และวัสดุและวิธีการก่อสร้าง ดังนั้น การสืบสานรูปแบบหลังคา/เครื่องยอดมาใช้ในอาคารสมัยใหม่จึงช่วยสร้างเอกลักษณ์และความสอดคล้องกับลักษณะภูมิภาคท้องถิ่น แต่ต้องระวังการนำรูปแบบที่เป็นสัญลักษณ์จากอาคารไทยประเพณีมาใช้ผิดสถานะหรือวัฒนธรรม โดยเฉพาะการนำมาใช้กับอาคารสำหรับสามัญชน เช่น บ้านพักอาศัย หรืออาคารสาธารณะทั่วไป

2) รูปทรงและสัดส่วนของอาคารและการเปิดโล่ง

รูปทรงของเรือนไทยในลักษณะเป็นหลัง ๆ เป็นรูปทรงที่เชื่อมโยงกับภายนอก (open form) จึงมีคุณลักษณะโปร่ง โล่ง โดยขนาดและสัดส่วนของเรือนไทยเกิดขึ้นจากปัจจัยที่หลากหลายประกอบกันคือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม คติความเชื่อ อัตลักษณ์พื้นถิ่น และวัสดุและวิธีการก่อสร้าง รวมทั้งขนาดและสัดส่วนของร่างกายมนุษย์ที่สัมพันธ์กับการใช้งาน

เรือนไทยภาคกลางมีสัดส่วนด้านสกัดคือ หลังคา : ตัวเรือน : ใต้ถุน เป็น 4 : 5 : 4 และมีส่วนกว้างของตัวเรือนคือ หลังคา : ตัวเรือน : ใต้ถุน เป็น 5 : 5 : 5 (นุกูล ชมภูนิช, 2530: 90) และมีสัดส่วนของหน้าจั่วหลังคาคือ ความสูง (ตั้ง) : ความกว้างฐานจั่ว (ช่อ) เป็น 4 : 5 ลักษณะที่เด่นอีกประการได้แก่ หลังคา 'ทรงจอมแห' ซึ่งบันลอมมีเส้นสายโค้งและรับกับเสาเรือนที่เอนสอบเข้าเล็กน้อยประมาณ 2 องศา (สมภพ ภิรมย์ และคณะ, 2538: 65) ช่วยในการสร้างความรู้สึกเบาลอยของหลังคา

สัดส่วนด้านยาวของเรือนไทยมีจำนวนช่วงเสาและส่วนประกอบต่าง ๆ ของเรือนไทยเป็นระบบเลขคี่ เช่น ช่วงเสามี 3 ช่วง 5 ช่วง รวมถึงจำนวนชั้นบันไดมี 7 ชั้น 9 ชั้น ฯลฯ (นิจ นิยุชีระนันท์, มิถุนายน 2539: 114) รูปแบบเรือนไทยที่นิยมมากที่สุดคือเรือนที่มีช่วงเสา 3 ช่วงหรือ 3 ห้อง นอกจากนี้ เรือนไทยยังมีการยกลอยตัวเรือนจากระดับพื้นเพื่อเป็นใต้ถุน และมีการลดระดับตัวเรือน ระเบียง และชาน ให้สัมพันธ์กับการใช้งาน การระบายลม และสัดส่วนของร่างกายมนุษย์

จากการสัมภาษณ์ สถาปนิกหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปทรงและสัดส่วนอาคารที่ต่างกันหลายแง่มุม เช่น สถาปนิกพิริส พชรเศวต (2555) เห็นว่า รูปทรงและสัดส่วนอาคารเกิดจากการตอบสนองต่อ 2H (hot & humid) และ 3C (climatology, construction & technic, cosmology & believe) สถาปนิกกองอาจ สাত্রพันธุ์ (2554) ให้ความคิดเห็นว่า สัดส่วนของสถาปัตยกรรมอาจมาจากการศึกษาและการประยุกต์กฎเกณฑ์สากลเชิงสุนทรียศาสตร์ในอดีตกับสัดส่วนของอาคารสมัยใหม่ เช่น สัดส่วนของ

'Golden Section' ของกรีกในกรณีของโรงแรมราชมรรคา จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพ 4-6) อาจได้เริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์สัดส่วนของโครงสร้างหลังคาวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง และพบว่าสัดส่วนของโครงสร้างหลังคาวิหาร สอดคล้องกับสัดส่วน 'Golden Section' อาจ สำนักรัษฎาจึงได้นำสัดส่วนของ โครงสร้างดังกล่าวใช้ในงานออกแบบโครงสร้างใต้หลังคาเหนือโถงกลางโรงแรม

ภาพ 4-6 โครงสร้างหลังคาเหนือ

โถงกลาง โรงแรมราชมรรคา

(ที่มา: Google Image)

บ้านพักอาศัยสมัยใหม่มีการนำรูปทรงและสัดส่วนของเรือนไทยมาอ้างอิงเพื่อ แสดงความโปร่ง โล่ง เช่น บ้านระบายอากาศ กรุงเทพฯ (ภาพ 2-37) และบ้าน U3 (ภาพ 2-38) รูปทรงและสัดส่วนของบ้านทั้งสองหลังมีการอ้างอิงรูปแบบของเรือนไทยโดยมีการ ยกลอยตัวบ้านสูงจากระดับพื้นเพื่อเป็นได้ฐานสำหรับพักผ่อนและจอดรถยนต์ และให้ลม ธรรมชาติพัดผ่านได้สะดวก รูปแบบโดยรวมแสดงลักษณะไตรภาคซึ่งประกอบด้วยได้ฐาน ตัวบ้าน และหลังคาเหมือนลักษณะไตรภาคของเรือนไทย

ลักษณะเส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคาทรงจั่ว เช่น เส้นสายโค้งของบันลม และส่วนโค้งของผืนหลังคา มีการนำมาใช้กับหลังคาของอาคารสมัยใหม่เพื่อสร้าง ลักษณะไทย และความรู้สึกเบา ลอยของผืนหลังคา โดยความโค้งของเส้นสายอาจไม่ ตรงกับสัดส่วนของเส้นโค้งแบบจอมแห แต่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสัดส่วน โดยรวมของอาคาร เช่น หลังคาของอุโบสถวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี (ภาพ 4-7 ซ้าย) และหลังคาของอาคารหอศิลป์ จังหวัดปทุมธานี (ภาพ 4-7 ขวา)

ภาพ 4-7 การใช้หลังคาที่มีเส้นสายโค้งในอาคารสาธารณะสมัยใหม่ (ซ้าย) อุโบสถวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี (ขวา) อาคารหออัครศิลป์ จังหวัดปทุมธานี
(ที่มา: ผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2555)

การสอบถามความคิดเห็นด้วยในเรื่องรูปทรงและสัดส่วนของอาคารและการเปิดโล่ง กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยไม่มากนักว่าการสร้างสรรค์รูปแบบของบ้านสมัยใหม่ให้มีสัดส่วนตามความสูงของหลังคา : ตัวบ้าน : ใต้ถุน สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนความสูงเดียวกันของเรือนไทยเดิมว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทย ($\bar{x} = 3.30$ S.D.= 1.078) ขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยค่อนข้างมากกว่าในเรื่องดังกล่าว ($\bar{x} = 3.63$ S.D.= .990)

การใช้เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคาเพื่อสร้างลักษณะไทย ทั้งสองกลุ่มเห็นพ้องต้องกันค่อนข้างมากว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทยเช่นเดียวกัน โดยกลุ่มคนทั่วไปมีค่าระดับความเห็นด้วยมากกว่ากลุ่มสถาปนิกทั่วไป (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.61$ S.D.= .908; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.88$ S.D.= .941)

สรุปได้ว่า การนำรูปทรงและสัดส่วนของอาคาร และการเปิดโล่ง จากเรือนไทยในอดีตมาใช้ในการสร้างสรรค์ลักษณะไทยสมัยใหม่ รวมทั้งการใช้เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา เป็นแนวทางหนึ่งที่สืบสานมาจากคุณลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แต่ต้องปรับเปลี่ยนรูปทรงและสัดส่วนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ประกอบ เช่น สัดส่วนของร่างกายมนุษย์ ประเภทของอาคาร ขนาดของเครื่องเรือนสมัยใหม่ ประโยชน์ใช้สอยและกิจกรรมของวิถีชีวิตสมัยใหม่ รวมทั้งบริบทรอบข้างของที่ตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ อีกแนวทางหนึ่งคือการประยุกต์ทฤษฎีสัดส่วนของตะวันตกมาใช้ในการศึกษา วิเคราะห์สัดส่วนของสถาปัตยกรรมไทยในอดีต แล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์สัดส่วนของสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางที่สถาปนิกนำมาใช้ในการออกแบบไม่มากนัก

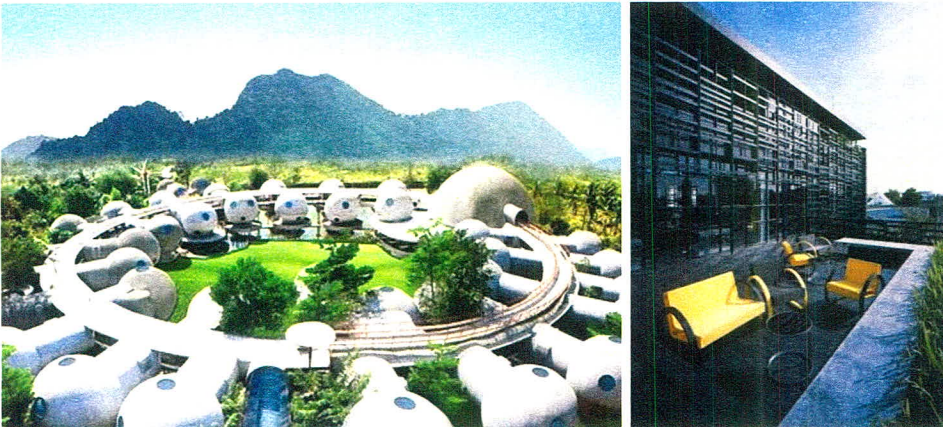
3) รูปทรงและสัดส่วนเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นร่วมสมัย

รูปทรงและสัดส่วนของเรือนไทยพื้นถิ่นมีความแตกต่างกันตามปัจจัยสภาพแวดล้อมคือภูมิอากาศ ทำให้รูปแบบและสัดส่วนของเรือนไทยแต่ละภาคมีลักษณะที่ตอบสนองหรือเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของภูมิภาคนั้น ๆ โดยเฉพาะ (ตาราง 2-2) นอกจากนี้ ปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อรูปแบบเรือนไทยยังได้แก่ การป้องกันน้ำท่วมและสัตว์ร้าย การใช้วัสดุก่อสร้างในท้องถิ่น และคติความเชื่อ ขนบประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์สถาปนิกพบว่าแนวทางการสร้างสรรค์รูปทรงและสัดส่วนเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นร่วมสมัยมี 2 แนวทางที่เด่นชัดคือ

1) การนำรูปทรงและสัดส่วนของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาใช้เพื่อสร้างจุดเด่นและเอกลักษณ์ของอาคารที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับภูมิภาคของที่ตั้ง สถาปนิกนิธิ สถาปิตานนท์ (2555) เห็นด้วยต่อการนำลักษณะพื้นถิ่นมาใช้เพื่อสื่อความหมายในอาคารสมัยใหม่ และการผสมผสานวัสดุท้องถิ่นกับวัสดุสมัยใหม่ เช่น บ้านจางนักร จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพ 2-39) ฯลฯ สถาปนิกธีรพล นิยม (2555) ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันต่อการนำรูปแบบอาคารพื้นถิ่นมาใช้ผสมผสานกับวัสดุสมัยใหม่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับท้องถิ่นที่ตั้ง เช่น บ้านเอือนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพ 2-70)

2) การใช้รูปทรงเรขาคณิตอื่น ๆ เพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม โดยไม่จำเป็นต้องมาจากรูปทรงและสัดส่วนของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เช่น สถาปนิกสุนทร บุญญาริการ (2555) เห็นว่า รูปทรงอาคารควรเป็นรูปทรง 'uniform' คือเป็นรูปทรงกลมที่แผ่ขยายในแนวราบทุกทิศทาง เหมือนรูปทรงของต้นไม้ที่ไม่ต้องมีการหันทิศ (orientation) ทิศใดทิศหนึ่งโดยเฉพาะสุนทรได้ใช้แนวคิดนี้ในอาคาร DNA Resort & Spa จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้รูปทรงกลมเชื่อมต่อด้วยทางเดินเท้าเรียงเป็นวงกลม (ภาพ 4-8 ซ้าย) สถาปนิกอมตะ หลูไพบูลย์ และทวีติย์ วัชรากัย เทพาคำ (2555) เห็นว่าการจัดองค์ประกอบและรูปทรงของอาคารเป็นไปตามโจทย์และสภาพบริบทโดยรอบของที่ตั้งซึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาต่างกันไป เช่น การใช้รูปทรงกล่องสี่เหลี่ยมเป็นรูปทรงอาคาร Sun One กรุงเทพฯ (ภาพ 4-8 ขวา) โดยวางทิศทางอาคารให้สัมพันธ์กับทิศทางแสงแดด ลม และวิว และติดตั้งแผงกันด้านทิศเหนือและใต้ของอาคาร เพื่อบังแดดและเปลี่ยนภาพทิวทัศน์ที่มองเห็นจากภายในสู่ภายนอกอาคารให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

ภาพ 4-8 (ซ้าย) การใช้รูปทรงกลมแบบ 'uniform' ในอาคาร DNA Resort & Spa จังหวัดนครราชสีมา (ขวา) การใช้แผงกันแดดภายนอกของอาคาร Sun One กรุงเทพฯ (ที่มา: (ซ้าย) Google Image; (ขวา) Department of Architecture, กันยายน 2555)

สรุปได้ว่า การใช้รูปทรงและสัดส่วนเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นแนวทางหนึ่งที่แสดงลักษณะไทยเชิงรูปธรรมที่สัมพันธ์กับปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือบริบทของท้องถิ่น โดยต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยของอาคาร และคำนึงถึงการผสมผสานวัสดุและวิธีการก่อสร้างสมัยใหม่กับวัสดุและวิธีการก่อสร้างพื้นถิ่น อีกแนวทางหนึ่งคือการใช้รูปทรงเรขาคณิตอื่น ๆ โดยไม่ได้อ้างอิงจากรูปทรงและสัดส่วนของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แต่ต้องพิจารณาการใช้องค์ประกอบอื่น ๆ ของอาคารเสริมเข้าไป เช่น แผงกันแดด กระงะกวดตัดแสง เพื่อแก้ไขปัญหาจากสภาพแวดล้อมของที่ตั้งอาคารนั้น

2. ลักษณะโอบล้อม

ลักษณะโอบล้อมเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นประการหนึ่งของสถาปัตยกรรมไทย ทั้งในอาคารพักอาศัยและอาคารสาธารณะหรืออาคารทางศาสนา โดยการใช้กลุ่มอาคารกำแพง ผนัง แนวเสา โอบล้อมพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน/ระเบียง/สวน/ลาน) สำหรับลักษณะโอบล้อมในผังของเรือนไทยมีสัดส่วนพื้นที่ภายนอก (ชานและระเบียง) : พื้นที่ภายในอาคารเป็น 60 : 40 และพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน) : ระเบียง : พื้นที่ภายในอาคารเป็น 40 : 20 : 40 (ฤทัย ใจจงรัก, 2543: 30)

ลักษณะโอบล้อมเป็นคุณลักษณะเชิงนามธรรมที่สถาปนิกส่วนใหญ่เห็นด้วยในการนำมาสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมสมัยใหม่โดยใช้กลุ่มอาคารโอบล้อม ตัวอย่างเช่น บ้านพักอาศัยคุณฤกษ์ฤทธิ ติระวณิช จังหวัดเชียงใหม่ มีการวางกลุ่มอาคารสองหลังโอบล้อมสวนตรงกลางซึ่งเป็นกลุ่มต้นไม้เดิม (ภาพ 2-49) ตัวอย่างลักษณะโอบล้อมในอาคารสาธารณะ เช่น อาคารกระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ มีการวางอาคารโอบล้อมลานกลางเป็นรูปตัว U (ภาพ 2-50) หรือโรงแรมยูเดีย ออน เดอะ ริเวอร์ (Iudia on

the River) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการวางอาคารสามหลังโอบล้อมลานกลาง (ภาพ 2-51)

การสอบถามความคิดเห็นด้วยในเรื่องลักษณะโอบล้อมเฉพาะสำหรับกลุ่มสถาปนิกทั่วไป พบว่ามีความเห็นในระดับเห็นด้วยปานกลางว่า สัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลาง (ชาน/ระเบียง/สวน) ควรมากกว่าพื้นที่ภายในอาคาร ($\bar{x} = 3.40$ S.D. = 1.070)

สรุปได้ว่า ลักษณะโอบล้อมเป็นแนวทางที่แสดงเอกลักษณ์ไทยที่เกิดจากการสร้างสภาวะปิดล้อมพื้นที่ส่วนกลางด้วยองค์ประกอบของอาคาร เช่น กลุ่มอาคาร แนวเสา กำแพง ผนัง การนำลักษณะโอบล้อมมาใช้ในการสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบของอาคาร การใช้สอยพื้นที่ส่วนกลาง และสภาพบริบทของที่ตั้ง โดยกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นว่าสัดส่วนของพื้นที่ส่วนกลางควรมากกว่าพื้นที่ภายในอาคาร เช่นเดียวกับสัดส่วนของพื้นที่เดียวกันของเรือนไทยในอดีต

3. ลักษณะยกลอย

รูปแบบของการยกลอยเป็นคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของเรือนไทยพื้นถิ่น โดยมีลักษณะยกลอยที่ต่างกันไปตามภูมิภาคและการอยู่อาศัย โดยมีทั้งการยกลอยตัวเรือนเดียว และการยกลอยตัวเรือนห่อล้อมพื้นที่ว่าง โดยความสูงของการยกลอยเพื่อเป็นได้ฐานสัมพันธ์กับความสูงของร่างกายมนุษย์ (2.00 - 2.60 เมตร) การยกลอยมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว หรือเพื่อการให้ลมพัดผ่าน

บ้านพักอาศัยสมัยใหม่ที่มีรูปแบบการยกลอยตามปัจจัยบริบทร่วมสมัย เช่น บ้านระบายอากาศ กรุงเทพฯ (ภาพ 2-58) ตัวบ้านถูกยกลอยเป็นได้ฐานสูง เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนและให้ลมธรรมชาติพัดผ่านได้สะดวก ตัวอย่างการยกลอยในอาคารสาธารณะ เช่น อาคารพักของอุบาสิกา วัดเขาวชิรบรรพต จังหวัดชลบุรี (ภาพ 2-59) มีการยกลอยชั้นบนของอาคารซึ่งใช้ตอนกลางคั่นล้อมโถงกลางชั้นล่างซึ่งเป็นพื้นที่นั่งสมาธิตอนกลางวัน สำหรับอาคารสูงสมัยใหม่เช่น อาคารจุฬาพัฒน์ 13 กรุงเทพฯ มีการนำรูปแบบการยกลอยอาคารมาใช้เพื่อเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ใต้อาคารซึ่งเชื่อมต่อกับบริบทโดยรอบ และสร้างบรรยากาศโปร่ง โล่ง (ภาพ 2-60)

สถาปนิกหลายท่าน เช่น นิธิ สถาปิตานนท์ (2555) และธีรพล นิยม (2555) แสดงความคิดเห็นที่สนับสนุนว่าลักษณะยกลอยเป็นการแสดงเอกลักษณ์ไทยเชิง

รูปธรรม สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2555) เห็นว่าการยกพื้นตัวเรือนเป็น 1 ใน “หลัก 4 ประการของเรือนไทย” เพื่อให้อาคารอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ไม่ต่อต้านธรรมชาติ สุเมธได้นำแนวคิดนี้มาใช้กับกลุ่มอาคารในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ซึ่งอาคารส่วนใหญ่มีการยกลอยเพื่อเป็นพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับนักศึกษาได้อาคาร และเกิดการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ใต้อาคารกับพื้นที่ภายนอกอาคาร

การสอบถามความคิดเห็นด้วยในเรื่องลักษณะยกลอยล้อมรอบพื้นที่ว่างหรือสวนตรงกลาง ทั้งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทยค่อนข้างมาก (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.85$ S.D. = .856; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.90$ S.D. = .935) โดยอยู่ในลำดับต้น ๆ ของการสอบถามความคิดเห็นด้วย

สรุปได้ว่า ลักษณะยกลอย โดยเฉพาะการยกลอยอาคารล้อมรอบพื้นที่ว่างหรือสวนตรงกลาง เป็นเอกลักษณ์ที่เกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อม การใช้งานพื้นที่ใต้ถุนเพื่อรองรับกิจกรรมเอนกประสงค์ และการเชื่อมต่อพื้นที่ใต้อาคารกับพื้นที่ภายนอกอาคาร ลักษณะยกลอยจึงเป็นลักษณะเชิงรูปธรรมที่ควรได้รับการสืบสาน โดยนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับรูปแบบอาคารพักอาศัย อาคารสาธารณะ รวมทั้งอาคารสูงรูปแบบสมัยใหม่

4. ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ: อาคารกับน้ำและต้นไม้

สถาปัตยกรรมไทยมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมาตั้งแต่อดีต แสดงออกถึงสภาวะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ มากกว่าการต่อต้านธรรมชาติ เช่น การวางผังของเรือนไทยในอดีตเป็นไปตามสภาพท้องถิ่นและสภาพแวดล้อม โดยวางทิศทางตัวเรือนสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลองหรือหุบต้นไม้เดิม (ฤทัย ใจจรงค์, 2543: 43) และนำเอาธรรมชาติเข้ามามีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอาคารทั้งภายนอกและภายในอาคาร เช่น การมีต้นไม้ใหญ่ปลูกกลางลานจากระดับดิน ฯลฯ

สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่มีรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับน้ำ ได้แก่ 1) การลอยบนน้ำ เป็นรูปแบบที่มาจากเรือนแพในอดีต ซึ่งมีทั้งเรือนปลูกบนเสาเข็มน้ำ และเรือนแพริมน้ำที่สร้างจากไม้ ตัวอย่างสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ที่มีรูปแบบการลอยบนน้ำ โดยนำลักษณะของเรือนริมน้ำมาอ้างอิงเช่น บ้าน The Local Hero House จังหวัดปทุมธานี (ภาพ 2-64)

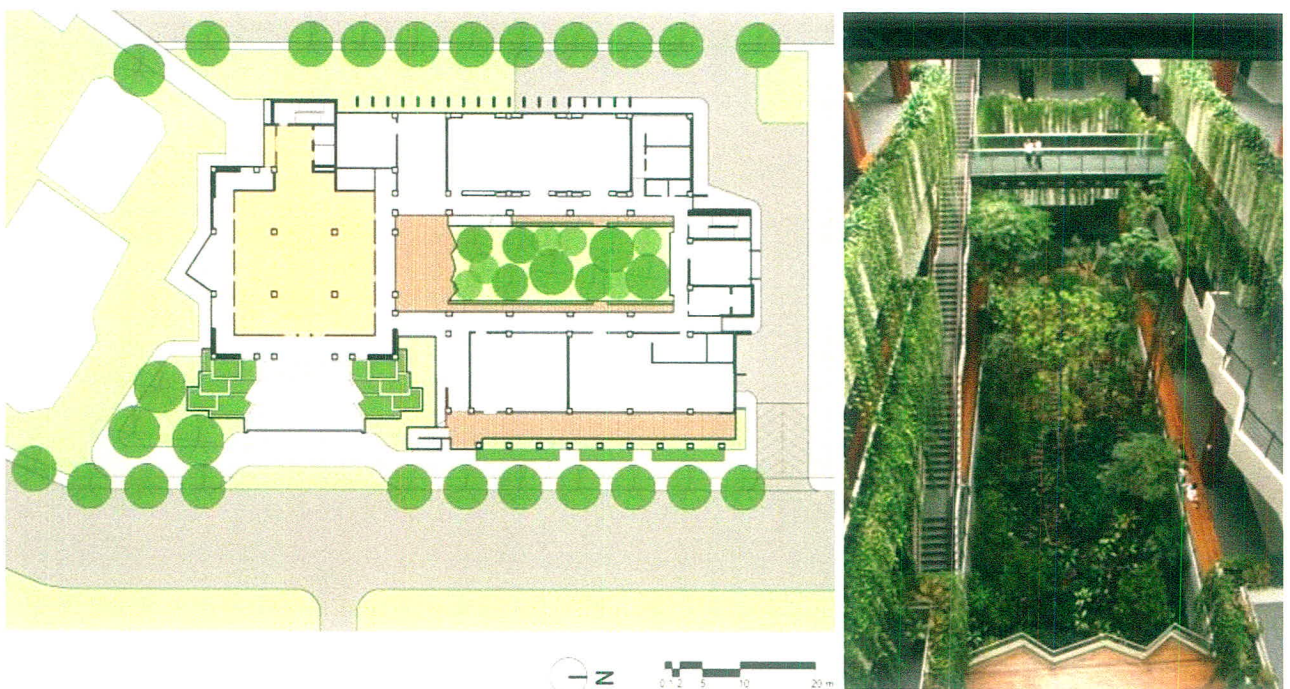
2) การใช้น้ำเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของอาคาร มีรูปแบบการใช้น้ำกับอาคารที่เป็นเอกลักษณ์เด่น ได้แก่ 1. การมีน้ำไหลล้อมภายนอกอาคาร โดยมีทั้งรูปแบบการไหล

ล้อมด้วยน้ำโดยรอบอาคารเป็นรูปตัว O และการโอบล้อมด้วยน้ำเพียงบางส่วนของอาคารเป็นรูปตัว I, L, U เป็นต้น 2. การมีกลุ่มอาคารโอบล้อมน้ำ หรือการมีน้ำภายในอาคาร และ 3. การมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคาร เช่น เสาวางในน้ำ เป็นต้น ตัวอย่างสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่มีน้ำโอบล้อมภายนอกอาคาร เช่น อาคารโรงงานกะปณิใหม่ จังหวัดปทุมธานี (ภาพ 2-67) ตัวอย่างการมีอาคารโอบล้อมสระน้ำตรงกลางเช่น บ้านนายศรี กรุงเทพฯ⁶ (ภาพ 2-68) ตัวอย่างการมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารในน้ำเช่น อาคารโรงเรียนนานาชาติ (ISB) (ภาพ 2-69)

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับต้นไม้เป็นลักษณะโดดเด่นของสถาปัตยกรรมไทยอีกประการหนึ่ง เช่น การปลูกสร้างเรือนในพื้นที่ที่มีกลุ่มต้นไม้เดิม รวมทั้งการปลูกต้นไม้ดอกไม้ในบริเวณพื้นดินรอบเรือนช่วยให้ตัวเรือนได้รับความร่มเย็น และได้รับกลิ่นของดอกไม้ใบไม้ (สมภพ ภิรมย์ และคณะ, 2538: 52) สำหรับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับต้นไม้มีแนวทางคือ 1) การวางผังอาคารโอบล้อมหมู่ต้นไม้เดิม หรือการวางผังหมู่อาคารกระจายไปตามหมู่ต้นไม้เดิมในทำนองเดียวกับผังหมู่บ้านเรือนไทยในอดีต เช่น บ้านเฮือนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพ 2-70) 2) การมีต้นไม้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของอาคาร เช่น การปลูกต้นไม้เป็นรั้วอาคาร หรือการปลูกต้นไม้ภายในอาคาร เช่น ในกรณีอาคารปฏิบัติการ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีสวนขนาดใหญ่ตรงกลางอาคาร (ภาพ 4-9)

⁶ ปัจจุบันสระน้ำของบ้านนายศรีถูกปรับเปลี่ยนเป็นสนามหญ้า

ภาพ 4-9 อาคารปฏิบัติการคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ (ซ้าย) ผังบริเวณ (ขวา) บริเวณสวนกลางอาคารชั้น 1
(ที่มา: (ซ้าย) ผู้วิจัย, มกราคม 2556;
(ขวา) ดันศิลป์ สตูดิโอ, ตุลาคม 2555)

จากการสัมภาษณ์ สถาปนิกส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับธรรมชาติของที่ตั้งเพื่อสร้างสุนทรียภาพให้กับอาคาร แม้ว่ามีแนวทางการออกแบบที่ต่างกัน เช่น การสร้างสระน้ำขนาดใหญ่ด้านหน้าและรอบอาคาร ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยสถาปนิกสุนทร บุญญาธิการ (ภาพ 2-66) เพื่อเป็นพื้นที่บำบัดน้ำเสียจากอาคารและเพิ่มความสวยงามให้กับภูมิทัศน์โดยรอบ หรือการทำสระน้ำล้อมอาคารทำเนียบองคมนตรี เพื่อใช้น้ำทำน้ำที่เป็นรั้วโดยสถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (ภาพ 2-71)

การสอบถามความคิดเห็นด้วยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับธรรมชาติ ทั้งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดลักษณะไทยค่อนข้างมากคือ การวางอาคารให้สัมพันธ์และกลมกลืนกับธรรมชาติหรือที่ตั้ง ซึ่งแสดงความสงบ นิ่ง ความอ่อนน้อม (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.84$ S.D. = .909; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.99$ S.D. = .947) ส่วนการมีอาคารลอยบนน้ำนั้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยปานกลาง แต่กลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยค่อนข้างมาก (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.26$ S.D. = .986; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.59$ S.D. = 1.038)

การมีองค์ประกอบอาคารที่สัมพันธ์กับน้ำในรูปแบบอื่น ๆ มีระดับความเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้งสองกลุ่มคือ การมีน้ำโอบล้อมอาคาร (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.18$ S.D. = 1.007; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.45$ S.D. = 1.031) การมีองค์ประกอบบางส่วนของอาคารอยู่ในน้ำ (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.23$ S.D. = 1.050; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.24$ S.D. = 1.066) นอกจากนี้ในกลุ่มสถาปนิกทั่วไปได้มีคำถามเฉพาะในเรื่องสัดส่วนพื้นที่น้ำต่อพื้นที่อาคาร โดยมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อสัดส่วนของพื้นที่น้ำควรมากกว่าพื้นที่อาคาร ($\bar{x} = 3.01$ S.D. = 1.074)

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ: อาคารกับน้ำและต้นไม้ เป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยในอดีตที่เกิดจากปัจจัยสภาพแวดล้อม แสดงออกถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งต่างจากแนวคิดของตะวันตกที่พยายามเอาชนะหรือควบคุมธรรมชาติ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารสมัยใหม่กับน้ำมีแนวทางที่ปรากฏทั่วไปคือ 1) การลอยบนน้ำ 2) การใช้น้ำเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของอาคาร

ส่วนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาคารสมัยใหม่กับต้นไม้มีแนวทางที่ปรากฏทั่วไปคือ 1) การวางผังอาคารโอบล้อมหรือกระจายไปตามกลุ่มต้นไม้เดิม 2) การมีต้นไม้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของอาคาร ทั้งนี้ การใช้น้ำและต้นไม้ยังเป็นการสื่อความหมายหรืออ้างอิงวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตที่ผูกพันกับธรรมชาติทั้งน้ำและต้นไม้

4.6.3 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายของสังคมไทย แบบพหุลักษณะ: แบบไทยผสมผสาน

1. การสื่อความหมายเชิงรูปธรรม: สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นร่วมสมัย

การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายเชิงรูปธรรม โดยการใช้องค์ประกอบหรือ 'รูปสัญลักษณ์' ของสถาปัตยกรรมในแต่ละพื้นถิ่นผสมผสานเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่ เป็นแนวทางหนึ่งที่สถาปนิกนำมาใช้สร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ โดยมีแนวทางที่ปรากฏทั่วไปดังนี้ 1) การนำรูปทรงและสัดส่วนของตัวอาคาร/หลังคาของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่สัมพันธ์กับที่ตั้ง/ภูมิภาคมาใช้ เช่น การนำรูปแบบยุงฉางพื้นถิ่นของภาคเหนือมาใช้กับอาคารธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ (ภาพ 2-78) 2) การนำลักษณะไทยรูปแบบอื่น ๆ เช่น การนำรูปทรงจากสิ่งของหรืองานหัตถกรรมพื้นถิ่น หรือสัญลักษณ์ขององค์กร มาใช้กับรูปทรงของหลังคาหรืออาคาร เช่น การทำผนังชั้นนอกของอาคารเซ็นทรัลพลาซา ขอนแก่น (ภาพ 2-83) จากลายสานกันของก่องข้าวเหนียว นอกจากนี้ การนำรูปแบบหรือรูปสัญลักษณ์ใด ๆ มาใช้ โดยเฉพาะรูปแบบไทยประเพณีต้องระมัดระวังในเรื่องการละเมิดฐานานุลักษณะของอาคาร

จากการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการสื่อความหมายเชิงรูปธรรมโดยใช้องค์ประกอบจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการผสมผสานวัสดุท้องถิ่นกับวัสดุสมัยใหม่ แต่มีเหตุผลที่ต่างกัน เช่น สถาปนิกพิรัช พัทธเศวต (2555) เห็นว่าเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ 'รูปลักษณ์ (image)' ที่เด่นชัดให้กับอาคาร เช่น อาคารโรงแรมยูเดีย ออน เดอะ ริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ภาพ 4-10 ซ้าย) มีการใช้หลังคาทรงจั่ว และการผสมผสานวัสดุสมัยใหม่เช่นเหล็ก กับวัสดุพื้นถิ่นเช่นกระเบื้องดินเผา สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2555) มีแนวคิดว่ายสถาปัตยกรรมเป็น 'กวีนิพนธ์ (poetry)' โดยนำเอกลักษณ์ไทยเชิงรูปธรรมที่สื่อหรืออ้างอิง 'ความทรงจำ (memory)' มาใช้ร่วมกับรูปทรงเรขาคณิตของอาคาร เช่น การทำหลังคาอาคารโรงเรียนนานาชาติ (ISB) ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากการเดินทางไปเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในสิบสองปันนา (ภาพ 4-10 ขวา) เป็นการสะท้อนความทรงจำโดยไม่ได้มีความสัมพันธ์กับที่ตั้งของอาคาร

ภาพ 4-10 การสื่อความหมายเชิงรูปธรรมจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (ซ้าย) โรงแรมยูเดีย ออน เดอะ ริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ขวา) โรงเรียนนานาชาติ (ISB) จังหวัดนนทบุรี (ที่มา: (ซ้าย) ผู้วิจัย, พฤศจิกายน 2555; (ขวา) ผู้วิจัย, มีนาคม 2555)

ทั้งนี้ การนำรูปสัญลักษณ์มาใช้กับอาคารสมัยใหม่อาจไม่จำกัดอยู่ที่การนำองค์ประกอบมาจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเท่านั้น สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2555) เห็นว่าอาจมาจากสถาปัตยกรรมไทยประเพณีที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงมาใช้ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพ เช่น ในกรณีของอาคารทำเนียบองคมนตรี กรุงเทพฯ (ภาพ 2-81) มีการอ้างอิงอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงคือ พระอุโบสถวัดบวรสถานสุทธาวาส หรือวัดพระแก้ววังหน้า โดยนำแนวเสารายจากพระอุโบสถมาใช้กับรูปด้านหน้าอาคาร เป็นต้น

การนำลักษณะไทยรูปแบบอื่น ๆ เช่น สิ่งของหรืองานหัตถกรรมพื้นถิ่น หรือจากสัญลักษณ์ขององค์กรมาอ้างอิงในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับจากสถาปนิกและนักวิชาการบางท่าน เช่น อาคารศาลาไทย (Thai Pavilion) ในงานเวิลด์เอ็กซ์โป 2015 มิลาน ประเทศอิตาลี (ภาพ 2-85) แสดงการนำรูปทรง 'งอบ' มาใช้เป็นรูปทรงหลังคาส่วนโถงทางเข้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สถาปนิกเขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง (2555) เห็นว่า การนำลักษณะไทยอื่น ๆ มาใช้ต้องประยุกต์เพื่อไม่ให้ขัดต่อฐานานุลักษณ์ เช่น การทำองค์เจดีย์จำลองในโถงของโรงแรม The Briza Resort & Spa เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสร้างภาพลวงตาเป็นรูปองค์เจดีย์จากที่ว่างระหว่างผนังสองผนัง และมียอดเจดีย์ที่เกิดจากโครงสร้างเหล็กแขวนลอยอยู่เหนือที่ว่าง (ภาพ 4-11)

ภาพ 4-11 โถงของโรงแรม The Briza Resort & Spa เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงการจำลององค์เจดีย์โดยการสร้างภาพลวงตา
(ที่มา: สถาปนิก เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง, มกราคม 2556)

การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำรูปแบบเชิงสัญลักษณ์มาใช้กับอาคารเพื่อสื่อความหมาย ดันข้าว ปาณินท์ (2555) และ อภิรติ เกษมสุข (2555) เห็นว่าวิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างความชอบธรรมหรือสร้างเรื่องราว การอ้างอิงของสถาปนิกให้กับรูปแบบนั้น แต่การนำเอกลักษณ์ไทยเชิงรูปธรรมที่เป็น 'ของสูง' มาใช้ต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ ตีความ และประมวลผล

อภินิหารเห็นว่า หากจำเป็นต้องนำเอกลักษณ์ไทยเชิงรูปธรรมที่เป็น 'ของสูง' นี้มาใช้กับอาคารสาธารณะของรัฐหรือเอกชน ควรอนุโลมให้ใช้ได้ถ้ามีวัตถุประสงค์ต่อสังคมที่ดีมากกว่าผลประโยชน์เชิงธุรกิจ

การสอบถามความคิดเห็นด้วยในเรื่องการสื่อความหมายเชิงรูปธรรม: สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นร่วมสมัย ทั้งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยต่างกันคือ ทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยค่อนข้างมากต่อการจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายโดยการผสมผสานลักษณะเชิงรูปธรรมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเข้ากับรูปทรงและวัสดุสมัยใหม่ (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.65$ S.D. = .903; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.73$ S.D. = .906) แต่มีความคิดเห็นด้วยต่างกันต่อการนำสิ่งของที่แสดงลักษณะไทยมาสื่อความหมายเพื่อสร้างสัญลักษณ์ให้กับอาคารคือ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยปานกลาง แต่กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.35$ S.D. = 1.806; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.94$ S.D. = .906)

สรุปได้ว่า การสื่อความหมายเชิงรูปธรรม: สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นร่วมสมัยเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งไม่เพียงแต่แสดงความสอดคล้องระหว่างอาคารกับสภาพท้องถิ่นที่ตั้ง แต่ยังเป็นการสื่อ 'สาร (message)' หรือ 'สัญลักษณ์ (symbol)' เฉพาะที่ช่วยเสริมสร้าง 'ภาพลักษณ์ (image)' ขององค์กรและอาคารได้อย่างมาก ทั้งนี้ การนำรูปสัญลักษณ์มาใช้กับอาคารสมัยใหม่ต้องระมัดระวังในการนำมาใช้เพื่อไม่ให้ละเมิดฐานานุรักษ์

2. การสื่อความหมายเชิงนามธรรม: สถาปัตยกรรมที่สะท้อนสภาพสังคม-ไทยสมัยใหม่

การจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ/ความสงบ ความร่มรื่น ความร่มเย็น เป็นการนำ 'แก่น' ของสถาปัตยกรรมไทยในอดีตมาใช้โดยไม่ยึดติดกับการนำองค์ประกอบเชิงรูปธรรม แนวทางการสื่อความหมายเชิงนามธรรมดังกล่าวทำได้โดยการยกอาคารลอย การจัดวางหมู่อาคารกระจายกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยต้องนำมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับปัจจัยสภาพแวดล้อมและบริบทร่วมสมัยที่มีความหลากหลายและซับซ้อนกว่าสังคมในอดีต

ตัวอย่างสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ที่สื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น บ้านเรือนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพ 2-87) และ อาคารสถาบันอาศรมศิลป์ กรุงเทพฯ

(ภาพ 2-88) ทั้งสองโครงการมีการยกลอยอาคาร เพื่อแสดงความเบา ลอย และความโปร่งโล่ง มีการสร้างความสงบ/ความสดของหมู่อาคาร ด้วยการกระจายหมู่อาคารให้กลมกลืนกับหมู่ต้นไม้เดิม

นอกจากการสื่อความหมายเชิงนามธรรมจากสถาปัตยกรรมไทยในอดีตแล้ว อีกแนวทางหนึ่งได้แก่การสื่อความหมายเชิงนามธรรมที่สะท้อนอารมณ์ อุปนิสัยของคนไทยที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น อารมณ์สนุกสนาน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา นำเอาหุ่นยนต์ของเล่นมาใช้เป็นรูปทรงอาคารสำนักงานใหญ่ธนาคารยูโอบี (เดิมธนาคารเอเชีย) เพื่อสื่ออารมณ์สนุกสนานของคนไทย (ภาพ 2-76 ขวา)

การสอบถามความคิดเห็นด้วยทั้งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยสูงสุดตรงกันทั้งสองกลุ่มต่อการจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายด้วยลักษณะเชิงนามธรรม (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 4.17$ S.D. = .776; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 4.14$ S.D. = .817) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สถาปนิกต้องนำมาพิจารณาในกระบวนการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในลำดับแรก ๆ

สรุปได้ว่า แนวทางการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่เป็นที่ยอมรับอย่างสูง ได้แก่ การสื่อความหมายเชิงนามธรรมซึ่งเป็นการสะท้อน 'แก่น' ของสถาปัตยกรรมไทยในอดีต ที่ไม่ยึดติดกับ 'เปลือก' หรือ 'รูปสัญลักษณ์' เชิงรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การสืบสานรูปแบบเชิงนามธรรมนี้มาใช้ในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุลักษณะ อาจมีการปรับเปลี่ยนและผสมผสานเพื่อให้เข้ากับบริบทปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและหลากหลายกว่าบริบทของสังคมไทยในอดีต

4.6.4 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่าง

1. การเชื่อมต่อที่ว่างภายในและภายนอก

เรือนไทยมีรูปแบบของการเชื่อมต่อที่ว่างภายในและภายนอกเป็นแบบ "ที่ว่างถูกเชื่อมต่อกับที่ว่างร่วม (spaces linked by a common space)" (Ching, 1979: 195) คือมีชานและระเบียงเป็นที่ว่างหรือพื้นที่ส่วนกลางสำหรับเชื่อมต่อที่ว่างส่วนอื่น ๆ เข้าด้วยกัน เกล็ดลักษณะที่โดดเด่นประการอื่น ๆ ของเรือนไทยคือ การเชื่อมต่อที่ว่างเป็นลำดับเริ่มจากภายในตัวเรือนหรือห้อง สุระเบียง ชาน นอกชาน และที่ว่างโล่งภายนอกเป็นลำดับสุดท้าย (ภาพ 2-90) การไหลไปมาของที่ว่างภายในและภายนอกในการวางผังเรือนที่ประกอบด้วยเรือนย่อย ๆ (ตาราง 2-4) และการไหลไปมาของที่ว่างในรูปด้านและรูปตัดจากการยกลอยตัวเรือนจากระดับพื้นดิน (ฤทัย ใจจรงัก, 2543: 242)

ระดับความสว่างที่สัมพันธ์กับการเชื่อมต่อที่ว่าง

ลำดับของการเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ภายนอกของเรือนไทยมีความสัมพันธ์กับลำดับของความสว่างในเชิงสุนทรียภาพ โดยเรียงลำดับจากความมืดไปสู่ความสว่าง ได้แก่ พื้นที่ค่อนข้างมืด (ตัวเรือน) พื้นที่แสงสลัว/พื้นที่สีเทา/พื้นที่กึ่งนอกกึ่งใน (ระเบียงหรือพะไล) และพื้นที่สว่างมีแสงแดด (ชาน)

สถาปนิกชาตรี อดาลิตสกุล มีแนวคิดที่ว่า พื้นที่แสงสลัวเป็นการแสดง ออกถึงสุนทรียภาพของ 'จิตตะวันออก' โดยมีแก่นหลักคือศาสนาพุทธที่สะท้อนสุนทรียภาพและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ต่างจากแนวคิดตะวันตกที่พยายามเปลี่ยนแปลงหรือเอาชนะธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจุนอิจิโร่ ทานิกากิใน *เอืรงาสลัว (In Praise of Shadows)* ที่เห็นว่า เอกลักษณะเฉพาะของสังคมตะวันออกคือการแสวงหาความงามในความมืดสลัว แสดงความพึงพอใจและความซึมซับกับความงามของธรรมชาติแวดล้อม

การสืบสานการเชื่อมต่อที่ว่างเป็นลำดับที่สัมพันธ์กับสุนทรียภาพของแสงจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจไปสู่ "สถาปัตยกรรมจิตตะวันออกในร่างสากล" ซึ่งเป็นแนวคิดในการผสมผสานจิตหรือวิถีคิดแบบตะวันออกกับความเป็นสากลของรูปทรงเรขาคณิตแบบตะวันตก โดยชาตรีได้ใช้แนวคิดเรื่องสุนทรียภาพของแสงในบ้านสีเทาแห่งกู่กู่ จังหวัดภูเก็ต (ภาพ 2-92) โดยวางผังบ้านให้มีคอร์ทกลาง และมีการเชื่อมต่อที่ว่างตามลำดับคือจากพื้นที่ค่อนข้างมืด (โถงทางเข้า) สู่พื้นที่แสงสลัว (ระเบียงทางเดินเท้ารอบคอร์ทกลาง) พื้นที่ส่วนสว่าง (คอร์ทกลาง) พื้นที่แสงสลัว (ระเบียงทางเดินเท้ารอบคอร์ทกลาง) พื้นที่ค่อนข้างมืด (ห้องรับแขก) และสู่พื้นที่สว่างภายนอก (ระเบียงภายนอก)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปได้มีความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก และสอดคล้องกันในเรื่องการเชื่อมต่อที่ว่างจากภายในสู่ที่โล่งภายนอกอาคารเป็นลำดับ ซึ่งสัมพันธ์กับระดับความสว่างของแสง (กลุ่มสถาปนิกทั่วไป $\bar{x} = 3.89$ S.D. = .830; กลุ่มคนทั่วไป $\bar{x} = 3.86$ S.D. = .945) โดยอยู่ในลำดับต้น ๆ ของการแสดงความคิดเห็นด้วยว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างสรรค์ลักษณะไทยในสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

สรุปได้ว่า การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่างเป็นลำดับที่สัมพันธ์กับระดับความสว่างเป็นแนวทางหนึ่งที่แสดงออกถึงจิตตะวันออกที่มีแก่นมาจากพุทธศาสนา และสะท้อนสุนทรียภาพต่อธรรมชาติที่เป็นจริง และน่าสนใจไปสู่ "สถาปัตยกรรมจิตตะวันออกในร่างสากล" ซึ่งเป็นรูปแบบของการผสมผสานจิตหรือวิถีคิดแบบตะวันออกกับความเป็นสากลของรูปทรงเรขาคณิตแบบตะวันตกตามแนวคิดของสถาปนิกชาตรี อดาลิตสกุล

4.7 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่

จากการวิเคราะห์เชิงบูรณาการและอภิปรายผลในข้อ 4.6 ที่นำไปสู่สาระในความสำคัญ แนวทาง ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การยอมรับ โอกาสการพัฒนา ฯลฯ เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ข้อสรุปที่ได้จากข้อ 4.6 ในเชิงทฤษฎีและหลักการจะต้องผ่านการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ โดยการจัดทำ:

1. การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่
2. ข้อสรุปลักษณะโดดเด่นในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

4.7.1 การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่

การวิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมตามลักษณะพื้นฐานทั้ง 4 ประการดังต่อไปนี้ คือ 1) การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอย 2) การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะ 3) การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุลักษณะ: แบบไทยผสมผสาน 4) การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่าง โดยการเชื่อมโยงแนวรูปแบบกับผลงานสถาปัตยกรรมที่จำแนกตามลักษณะการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ซึ่งเป็นไปตามนิยามดังต่อไปนี้

การสืบสาน (inheritance) หมายถึงการสืบสานแนวรูปแบบ การใช้วัสดุและวิธีการก่อสร้างแบบดั้งเดิม โดยเป็นไปตามความเชื่อ วิถีชีวิต และประเพณีปฏิบัติ ทั้งนี้การสืบสานย่อมมีระดับของการสืบสานจากมากสู่น้อย การสืบสานที่น้อยเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยน โดยการสืบสานแปรผันไปตามบริบทปัจจุบัน

การปรับเปลี่ยน (transformation) หมายถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการที่เริ่มอิงกับแนวคิด การเลือกใช้วัสดุ เทคโนโลยีการก่อสร้าง ฯลฯ ของสังคมปัจจุบัน โดย

ยังคงยึดปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศ ความเชื่อ และประเพณีปฏิบัติบางประการซึ่งรวมทั้งปัจจัยด้านฐานานุลักษณะ เป็นรูปแบบที่สะท้อนลักษณะพื้นฐานทางนามธรรม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนมีระดับของการปรับเปลี่ยนจากน้อยไปมาก การปรับเปลี่ยนไปมากเป็นจุดเริ่มต้นของการคิดใหม่-ทำใหม่

การคิดใหม่-ทำใหม่ (reinvention) หมายถึงการคิดใหม่-ทำใหม่ที่เป็นการสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมขึ้นใหม่ โดยใช้บริบทปัจจุบันและการคาดคะเนปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาในอนาคตเป็นตัวตั้ง จึงต้องอาศัยความเข้าใจบริบทและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในการขับเคลื่อน ในขณะเดียวกันผลงานสถาปัตยกรรมในแนวคิดใหม่-ทำใหม่ ยังคงต้องสื่อถึงรากลึกของความเป็นไทย ที่อาจพัฒนาต่อไปเป็นรูปแบบเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในบริบทสังคมสมัยใหม่โดยแท้

การวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม และนิยามในการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏในตาราง 4-7 ดังนี้

ตาราง 4-7 การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และ การคิดใหม่-ทำใหม่⁷

แนวรูปแบบการจัด องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง สถาปัตยกรรม	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
การจัดองค์ประกอบเพื่อ การใช้สอย ● การจัดองค์ประกอบ เพื่อประโยชน์ใช้ สอย 1. การแยกอาคารเป็นมวลด ย่อย ๆ ตามประโยชน์ใช้ สอย 2. การมีพื้นที่ส่วนกลาง เชื่อมมวลดอาคารย่อย ๆ	บ้าน Local Hero House (1) บ้านฉายศรี (1) บ้าน Local Hero House (2)	บ้านสงวนโพธิ์พระ (1) บ้าน U3 (2)	บ้านตะวันออก (2)
● การจัดองค์ประกอบ เพื่อความยืดหยุ่นใน พื้นที่ใช้สอย 1. การมีพื้นที่ภายใน อาคารซึ่งรองรับ กิจกรรมหลายรูปแบบ 2. การมีพื้นที่ส่วนกลาง ภายนอกอาคาร เช่น ชาน/ลาน/สวนใต้ถุน ซึ่งรองรับกิจกรรมหลาย รูปแบบ	บ้านทิพทัส (2) บ้านตะวันออก (2) บ้าน U3 (2) บ้าน Local Hero House (2)	บ้านสงวนโพธิ์พระ (1) อาคารจุฬาพัฒน์ 13 (2)	พื้นที่ 'ใจบ้าน' ของอาคาร ธนาคารสิกรไทย สำนักงานแจ้งวัฒนะ (1)

⁷ การวิเคราะห์นี้พิจารณาจากงานสถาปัตยกรรมที่มีการกล่าวถึงในงานวิจัยนี้เป็นหลัก

แนวรูปแบบการจัด องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง สถาปัตยกรรม	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
● การจัดองค์ประกอบ เพื่อการขยายตัว 1. แบบเรียงขนานตาม ทางยาว 2. แบบเป็นกลุ่มล้อมพื้นที่ ส่วนกลาง		อาคารสถาบันอาศรมศิลป์ (1) อาคารโรงเรียนนานาชาติ (ISB) (2)	
● การจัดองค์ประกอบ เพื่อการเชื่อมต่อ ของพื้นที่ 1. การเชื่อมต่อพื้นที่ แนวราบ 2. การเชื่อมต่อพื้นที่ แนวตั้ง	บ้าน Local Hero House (1)	บ้านฉายศรี (1) บ้านสงวนไพรพระ (2)	อาคาร In Square Retails Complex (2)
การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะ ● รูปทรงและสัดส่วน ของหลังคาเครื่องยอด 1. หลังคาทรงจั่ว 2. การใช้เครื่องยอด	บ้านฉายศรี (1) อาคารประกอบพิธี ใน โครงการอนุสรณ์สถาน แห่งชาติ (1) อาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่ (2) อาคารศาลาไทยในงาน เวิลด์เอ็กซ์โป 2010 (2)	อาคารกระทรวงการ- ต่างประเทศ (1) อาคารศูนย์การประชุม- แห่งชาติสิริกิติ์ (1) อาคารศูนย์ศึกษา- ประวัติศาสตร์อยุธยา (2)	อาคารวิจัยและการ- ศึกษาต่อเนื่อง สมเด็จพระ เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2)

แนวรูปแบบการจัด องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง สถาปัตยกรรม	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
● รูปทรงและสัดส่วน ของอาคารและการ เปิดโล่ง 1. รูปทรงและสัดส่วน อาคารจากลักษณะไตร ภาคของเรือนไทย 2. การประยุกต์ทฤษฎี สัดส่วนของตะวันตก	บ้าน Local Hero House (1) บ้าน U3 (1) (เฉพาะ ลักษณะไตรภาค)	บ้านระบายอากาศ (1) ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ (1) โครงสร้างหลังคาเหนือโถง กลาง โรงแรมราชมรรคา (2)	อาคารจุฬาพัฒน์ 13 (1)
● รูปทรงและสัดส่วน เพื่อความเหมาะสม กับสภาพแวดล้อม: สถาปัตยกรรมพื้น ถิ่นร่วมสมัย 1. การใช้รูปทรงและ สัดส่วนของ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น 2. การใช้รูปทรงเรขาคณิต อื่นๆ ร่วมกับองค์ประ- กอบอาคาร เช่น แผงกัน แดด กระจกตัดแสง ฯลฯ	บ้านพักอาศัยกัญญ์ สุวรรณศิริ (1)	บ้านจิ้งนกก (1) บ้านเอื้อนธรรม (1) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ชุมพร (1) อาคาร Sun One (2)	อาคารศูนย์ราชการเฉลิม- พระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (2)
● ลักษณะโอบล้อม 1. การจัดผังแบบปิดล้อม ทั้งหมด 2. การจัดผังแบบปิดล้อม บางส่วน	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ- ถลาง (1) บ้านพักอาศัยคุณฤกษ์ฤทธิ์ ตีระวนิช (2)	อาคารโรงแรมยูเดีย ออน เดอะ ริเวอร์ (2)	อาคารกระทรวงการ- ต่างประเทศ (2)

แนวรูปแบบการจัด องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง สถาปัตยกรรม	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
● ลักษณะยกลอย 1. การยกลอยตัวอาคาร เดี่ยว 2. การยกลอยกลุ่มอาคาร ล้อมพื้นที่ว่าง	บ้าน Local Hero House (1)	บ้านระบายอากาศ (1) อาคารพักของอุบาสิกา วัด- เขาวชิรบรรพต (1) บ้าน U3 (2)	อาคารจุฬาพัฒน์ 13 (1)
● ความสัมพันธ์กับ ธรรมชาติ: อาคาร กับน้ำ 1. การลอยบนน้ำ 2. การใช้น้ำเป็นองค์ประ- กอบส่วนหนึ่งของ อาคาร	บ้าน Local Hero House (1) อาคารโรงงานกะป๋ามใหม่ (2)	อาคารศูนย์ประชุมนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขล- านครินทร์ (2) โรงเรียนนานาชาติ (ISB) (2) อาคารทำเนียบองคมนตรี (2)	อาคารศูนย์ราชการเฉลิม พระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (2) มีสระน้ำขนาดใหญ่เป็น พื้นที่บำบัดน้ำเสีย
● ความสัมพันธ์กับ ธรรมชาติ: อาคาร กับต้นไม้ 1. การวางผังอาคารโอบ ล้อมหรือกระจายไป ตามกลุ่มต้นไม้เดิม 2. การมีต้นไม้เป็น องค์ประกอบส่วนหนึ่ง ของอาคาร	บ้านเอื้อนธรรม (1) อาคารสถาบันอาศรมศิลป์ (1)	อาคารทำเนียบองคมนตรี (1) อาคารปฏิบัติการ คณะ- เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ (2)	

แนวรูปแบบการจัด องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง สถาปัตยกรรม	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
การจัดองค์ประกอบเพื่อ การสื่อความหมายของ สังคมไทยแบบพหุลักษณะ - การสื่อความหมาย เชิงรูปธรรม - การสื่อความหมายด้วย รูปทรงและสัดส่วนของ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น - การสื่อความหมายด้วย ลักษณะไทยรูปแบบอื่น - การอ้างอิงสถาปัตย- กรรมไทยที่มีคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์	อาคารโรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล ดาราเทวี (1) อาคารราชการที่มีรูปแบบ สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ (3)	อาคารธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ (1) โรงเรียนนานาชาติ (ISB) (1) อาคารศูนย์ประชุมอเนกประ- สงค์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2) เซ็นทรัลพลาซา ขอนแก่น (2) อาคารทำเนียบองคมนตรี (3) อาคารบรมราชกุมารี คณะ- อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย (3)	
- การสื่อความหมาย เชิงนามธรรม - การสื่อความหมายเชิง นามธรรมของเรือนไทย ในอดีต คือ ความโปร่ง โล่ง ความเบาลอย ความสงบ/ความสงบ ความร่มรื่น - การสื่อความหมายเชิง นามธรรมที่สะท้อน อุปนิสัยของคนไทย		บ้านเอื้อนธรรม (1) อาคารสถาบันอาศรมศิลป์ (1) อาคารพักของอุบาสิกา วัด- เขาวชิรบรรพต (1)	อาคารสำนักงานใหญ่ ธนาคารยูโอบี (ธนาคาร เอเชียเดิม) (2)

แนวรูปแบบการจัด องค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทาง สถาปัตยกรรม	การสืบสาน		
	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
การจัดองค์ประกอบเพื่อ การเชื่อมต่อที่ว่าง			
● การเชื่อมต่อที่ว่าง ภายในและภายนอก			
1. ระดับความสว่างที่ สัมพันธ์กับการ เชื่อมต่อที่ว่าง	บ้านพักอาศัยคุณฤกษ์ฤทธิ ติระวณิช (1) บ้าน Local Hero House (1)	บ้านสีเทาแห่งกู่กู (1) อาคารสถาบันกันตนา (1) อาคารกระทรวงการ- ต่างประเทศ (1)	

4.7.2 ข้อสรุปลักษณะโดดเด่นในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

ข้อสรุปต่อไปนี้ พิจารณาจากข้อสรุปในข้อ 4.6 และจากการวิเคราะห์ตาราง 4-7 เพื่อชี้้นำความสำคัญของการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม พร้อมลักษณะโดดเด่นของลักษณะในมิติต่าง ๆ ในการจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

1. การจัดองค์ประกอบ รูปทรง และสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมมีการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ในระดับเล็กน้อยแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมร่วมสมัยเป็นหลัก แนวทางที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นการนำรูปแบบและแนวคิดจากสถาปัตยกรรมในอดีตมาปรับเปลี่ยน มากกว่าการสืบสานและการคิดใหม่-ทำใหม่

2. การจัดองค์ประกอบเพื่อการใช้สอย มีการนำรูปแบบและแนวคิดในการจัดองค์ประกอบและการจัดผังของเรือนไทยในอดีตมาใช้ เช่น การแยกมวดอาคารออกเป็นย่อย ๆ ล้อมรอบพื้นที่ส่วนกลาง การมีพื้นที่รองรับกิจกรรมนอกประสงค์ การขยายตัว และการเชื่อมต่อพื้นที่ส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีการนำมาใช้ทั้งในอาคารพักอาศัยและอาคารสาธารณะสมัยใหม่ โดยได้คำนึงบริบทของสังคมปัจจุบัน

3. การจัดองค์ประกอบ: รูปทรงและสัดส่วน คุณลักษณะ เป็นการนำรูปทรงและสัดส่วนของสถาปัตยกรรมไทยในอดีตหรือสถาปัตยกรรมพื้นที่ถิ่นที่โดดเด่น

เด่นมาใช้ เพื่อเสริมสร้างลักษณะไทยในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ เช่น รูปทรงหลังคาจั่วที่มีความลาดชันสูง การซ้อนชั้นหรือลดมุขของหลังคา การใช้เส้นสายโค้งขององค์ประกอบหลังคา **ลักษณะไตรภาคของเรือนไทย** (หลังคา : ตัวเรือน : ใต้ถุน) **ลักษณะยกลอย** เพื่อเป็นใต้ถุนรองรับกิจกรรมอเนกประสงค์ **ลักษณะโอบล้อมความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับธรรมชาติของที่ตั้ง** (น้ำและต้นไม้) โดยมีรูปแบบทั้งที่สืบสานและปรับเปลี่ยนจากรูปแบบในอดีต และมีการผสมผสานวัสดุและวิธีการก่อสร้างท้องถิ่นกับวัสดุและวิธีการก่อสร้างสมัยใหม่

ทั้งนี้ คติความเชื่อแต่โบราณบางประการที่เกี่ยวข้องกับการปลูกเรือนและสัดส่วนของตัวเรือนไม่ได้นำมาใช้กับอาคารสมัยใหม่แล้ว เช่น คติความเชื่อเรื่องเลขคู่ที่สัมพันธ์กับช่วงเสาอาคาร

4. **การจัดองค์ประกอบเพื่อการสื่อความหมายของสังคมไทยแบบพหุ-ลักษณะ:** แบบไทยผสมผสาน เป็นแนวคิดที่สถาปนิกต้องการสื่อ 'สาร' ผ่านทางสถาปัตยกรรม โดยมีรูปแบบ ได้แก่ การสื่อความหมายเชิงรูปธรรมที่นำองค์ประกอบจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สิ่งของหรืองานหัตถกรรมพื้นถิ่น สัญลักษณ์ขององค์กรต่าง ๆ มาใช้ ซึ่งมีตัวอย่างอาคารจำนวนมาก และการสื่อความหมายเชิงนามธรรม เช่น การสร้างความโปร่งโล่ง ความเบาลอย ความสงบ/ความสงบ ความร่มรื่น ทั้งนี้ การสื่อความหมายนั้นสถาปนิกอาจ 'จงใจ' หรือ 'สร้างความชอบธรรม' ในการนำแนวคิดหรือรูปแบบเฉพาะมาใช้เพื่อสื่อความหมายเฉพาะ แต่อาจทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือการไม่ยอมรับในบางกรณีได้

5. **การจัดองค์ประกอบเพื่อการเชื่อมต่อที่ว่าง เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ลักษณะไทยที่สะท้อนจิตวิญญาณแบบตะวันออก** เช่น สุนทรีภาพของแสงสว่างที่สัมพันธ์กับการจัดลำดับของที่ว่างในอาคาร ซึ่งแสดงความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันระหว่างวิถีชีวิตตะวันออกกับธรรมชาติแวดล้อม และเป็นแนวทางที่ไม่ยึดติดกับการนำองค์ประกอบสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้กับอาคารสมัยใหม่